

NAJSTAREJŠA SLOVENSKA REVIJA, KI ŠE IZHAJA

PLANINSKI

U E S T N I K

1
2023

SPD
1893
PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

9 770350 143400 8

4,40 €

TEMA MESECA

Etika v gorah

Z NAMI NA POT

Loški Potok

IZ PLANINSKE ZALOŽBE - IZDELEK MESECA FEBRUARJA

VODNIK ŠKOFJELOŠKO IN CERKLJANSKO HRIBOVJE, Andreja Erdlen

Prednost Škofjeloškega in Cerkljanskega hribovja je prav v tem, da ju lahko obiskujemo v vseh letnih časih. Spomladi se bomo veselili prvih ozelenelih dreves, poleti nam bodo gozdovi nudili prijetno senco, jeseni nas bodo prevzele škrlatne barve gozdnega listja, pozimi, ko bo hribe prekril sneg, pa bomo lahko hodili po uhojenih poteh.

Format: 125 x 160 mm; 224 strani, šivano z nitjo, okrogel hrbet

CENA: V času od 1. 2. 2023 do 28. 2. 2023 lahko vodnik kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 7,45 €* (redna cena: 14,90 €*).

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

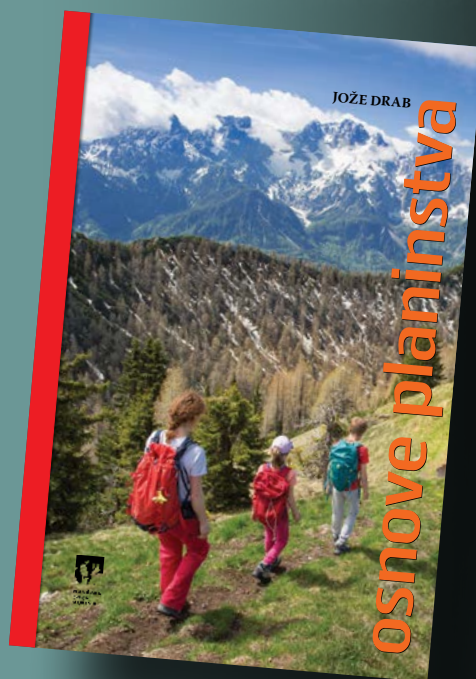
OSNOVE PLANINSTVA, Jože Drab

Osnove planinstva sestavljajo teme, ki jih mora poznati vsak obiskovalec gora:

- Priporočila za varnejše obiskovanje gora (pravilna izbira in uporaba opreme, priprava na turo, poznavanje nevarnosti, vreme, prva pomoč, orientacija, tehnike gibanja).
- Predstavitev domačih in tujih gorstev in njihov nastanek in zgradba, rastlinstvo, živalstvo in zgodovina gorništva.
- Predstavitev domačih in tujih gorstev, njihov nastanek in zgradba; rastlinstvo in živalstvo; zgodovina gorništva.

CENA: 24,90 €

VABLJENI K NAKUPU!

I N F O R M A C I J E · N A K U P · N A R O Č I L A

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>.

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja osemnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

123. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Ob železnici 30a, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

www.pvkazalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl,

Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate,

Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Šteinbuch

ZUNANJI SODELAVCI

Peter Šilak, Mitja Filipič, Jurij Ravnik

LEKTORIRANJE

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško,

Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

NAKLADA: 4300 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajsanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,

Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana,

po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali

po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu:

<https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

080 18 93

Transakcijski račun PZS

IBAN: SI56 6100 0001 6522 551

SWIFT: HDLSI22

DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 44 EUR, 68 EUR za tujino, posamezna številka 4,40 EUR, poletna številka 4,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25 % popusta na letno naročnino Planinskega vestnika (33,00 EUR). Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FS Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI

Krofička v zimski preobleki

Foto Franci Horvat

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

U novem letu na starih poteh

Na drugo letošnjo nedeljo sem se na kratek izlet odpravil na Kamniški vrh. Lahkoten vrh pogosto obišče množica obiskovalcev, zato se običajno z bolj uhojenih poti umaknem v manj shojene. Saj ne bežim od ljudi, a čim manj jih je, tem bolj se lahko posvetim opazovanju narave in toku svojih misli (tako se rojevajo tudi uvodniki). Za vzpon sem izbral divjo varianto, kjer smo pred sedmimi leti rešili skupino mladih planincev. V sestopu se obiskovalcem ni bilo možno povsem izogniti in tako mi je na senožetih nasproti prišel možakar. Ko je prišel bližje, sva se spogledala. Jaz pa sem ga glasno pozdravil: "Dober dan," a se je brez besed obrnil stran. Malce naprej sem srečal žensko, ki je na zvočnik glasno govorila po telefonu in ob tem seveda ni mogla še pozdraviti mimoidočega. Nekaj nižje sem z uhojene poti spet skrenil na manj uhojeno.

Ne vem, kako je z vami, kje živite in kakšne so navade pri vas, a sam živim v manjšem kraju (zame je Kamnik le manjši kraj), kjer je (še) v navadi, da se mimoidoči pozdravljamo. Kar me še posebej veseli, je to, da pozdravljajo tudi otroci, tudi šestletniki. Vendar, dolina je dolina, gore so pa gore, tam veljajo še drugačna "pravila". Nekaj teh je zapisanih v *Častnem kodeksu slovenskih planincev* (glej spletno stran PZS: <https://www.pzs.si/vsebina.php?pid=176>). Tam na primer na temo pozdravljanja takole piše: "Zunanji izraz planinskega tovarštva in spoštovanja je tudi pozdravljanje. Pozdrav naj bo vljuden in prisrčen, pri tem pa ne čakamo, da bomo pozdravljeni. Splošni bonton o pozdravljanju velja tudi v gorah. Lepo je, če tisti, ki gredo na turo, pozdravljajo tiste, ki se že vračajo. Nevljudno je, če na pozdrav ne odzdravimo." Planinska organizacija je v vseh letih svojega obstoja namenjala pozornost ravnanju in obnašanju ljudi v gorah, to je bila njena strateška usmeritev. Tako se je že vse od pobude za ustanovitev Gorskega društva Triglavski prijatelji leta 1872 in Slovenskega planinskega društva leta 1893 ohranjala in oblikovala svojstvena tradicija napisanih in nenapisanih pravil vedenja ob obiskih gorskega sveta. Častni kodeks je planinska organizacija sprejela leta 1973, od takrat pa so ga večkrat posodobili. Ni rečeno, da ga ne bodo spet kdaj v bližnji prihodnosti, saj so časi – turbulentni.

V gore zahajam več kot petdeset let in moram priznati, da se je od mojih začetkov do danes spremenilo marsikaj. Nekatere spremembe so šle na boljše, druge žal ne. Tako pač je, na vse ni možno vplivati, lahko se pa kdaj vprašamo, zakaj je tako in se ob tem tudi zamislimo. Tisti, ki nas redno spremljate, ste gotovo opazili, da v naši reviji pogosto načenjamo teme, ki se tičejo obnašanja v gorah, druga pogosta tema pa je, recimo temu vpliv digitalizacije ali družbenih medijev v zvezi z obiskovanjem gora (Tudi v tej številki boste našli kar nekaj besedil na to temo). Pozdravljanje je le ena od tem, ki sem si jo že dlje časa v *Planinskem vestniku* želel načeti v temi meseca. K sodelovanju smo povabili nekaj publicistov in alpinistov, ki so pripravili res izjemna besedila, sem prav navdušen (naj še enkrat povabim tiste, ki zaradi zasedenosti prispevkov niste uspeli napisati, da ste še vedno vabljeni, saj lahko vaša besedila objavimo v nadaljevanju letošnjega leta). Bralcem predlagam, da se vseh pet prispevkov podrobno lotite in prepričan sem, da se bodo ob branju tudi vam odpirale mnoge teme, ki jih obravnavajo pisci. Kot lahko vidite, smo zakoračili v novo leto, v nov letnik. Večinoma je ostalo vse po starem, oblikovna podoba revije je enaka, uredniški koncept je isti, le za nekaj centov smo bili primorani dvigniti ceno. O tem sem pisal že lani, ob večkratnih podražitvah papirja žal drugih opcij nimamo, zato se vam opravičujem. Z novim letom začenjamo sklop prispevkov v nadaljevanjih (avtorja Matjaž Čuk in Franci Horvat), v vsaki številki pa bomo predstavili po enega člana uredništva (tokrat so kolegi izbrali mene ...). Upam, da ostanete še naprej z nami in pazite nase.

Vladimir Habjan

UVODNIK

1 **U novem letu na starih poteh**

Vladimir Habjan

TEMA MESECA

4 **Etika v gorah**

Jernej Šček

7 **Etika v gorah in mladi**

Marija Štremfelj

9 **Etika kot osebnostna drža posameznika**

Tomo Virk

12 **Uprašanje iskrenosti v alpinizmu**

Marta Krejan Čokl

15 **Etika za usakdanjo rabo**

Mire Steinbuch

INTERJUJU

18 **Franc Pušnik in Stanislav Mihev**

Marta Krejan Čokl

VARNEJE V GORE

24 **Snežni plaz**

Janez Toni

DOŽIVETJA Z GORA

28 **Nebeške poljane**

Franci Horvat

Z NAMI NA POT

32 **U deželi medveda**

Franci Horvat

41 **PLANINČKOV KOTIČEK**
Ajda, Ajdi in nekaj umes

Kristina Menih

44 **ALPINIZEM**
Medalji z juga

Marta Krejan Čokl

48 **KOLUMNA**
Dve strani kovanca

Miha Habjan

50 **ZGODBE IZPOD HIMALAJE**
Daleč od poti

52 **Dom na drugem koncu sveta**

Matjaž Čuk

54 **SPOMINI**
Švica

Lidija Honzak

56 **PLANINSKA ORGANIZACIJA**
Nagrade zaslužnim posameznikom

Zdenka Mihelič

58 **NARAVA**
Kakovostno življenje v Alpah za vse

Zdenka Mihelič

60 **RAZMISLEK**
Insta nevarnost

Klemen Belhar

63 **KDO SE SKRIVA V KOLOFONU**
Uladimir Habjan, odgovorni urednik

64 **JUBILEJ**
Franci Ekar – 80-letnik

Dr. Peter Mikša

66 **V SPOMIN**
Klemen Volontar

Igor Potočnik, Zdenka Mihelič

68 **NOVICE IZ VERTIKALE**
70 **ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE**
71 **LITERATURA**
75 **PLANINSKA ORGANIZACIJA**

**USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI**

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

JALOVEC
2645 m

**PLANINSKI
KOLENDAR**

2023

VABLJENI
K NAKUPU

Naročila sprejemamo po e-pošti
koledar@pzs.si

v spletni trgovini
https://trgovina.pzs.si

in na brezplačni tel. številki
080 18 93 (24 ur na dan, vse dni v letu)

Cena z DDV: **5,90 €**

Jernej Šček¹

Etika v gorah

Dober dan pa varen korak!

Triglav
Foto Dan Briški

Kot češnja na rezini tortice, ki je že sama po sebi sladka in razkošno okrašena – tako prosim, dragi branjesnedni planinec, dojemaj sledeče izpisane (po)misli o tem, kako tudi po naših strmih tleh drsi prežemajoča družbena nevzgojenost. Takšno je namreč, ne bom slepomišil, avtorjevo stališče o splošnih trenutnih razmerah na področju gorniške vzgoje množic, ki obiskujejo prepadni svet. Čemu in kako sem cesarja nekorektno zveneče razgalil takoj, člankarsko zgoščeno izveste v nadaljevanju.

Na tem uvodnem mestu naj spet poudarim zavidljivo podlago, resnici na ljubo prav zdrave, celo srečno privilegirane in, verjemite čezmejcju, nikakor samoumevne temelje, na katerih sloni slovensko planinstvo. Vrhunsko strukturirani in naoljeno obratujoči sistem organiziranega planinstva, stanovska zveza in revija, vzorno namerjena piramida planinske, vodniške in alpinistične prosvete, da ne omenjam izobraževalnih in ozaveščevalnih pobud za mlado in staro, od šoloobveznih otrok do upokojujencev. To je naše ranelno obzorje.

Nevarnost zdrsa v nevzgojenost

In vendar niti gorska krajina v deželi, v kateri je rekreacijska kultura malone državna veroizpoved, vikend(ovstvo) pa nedotakljiva svetinja, ni varna pred več kot vidnim in slišnim drobljenjem najosnovnejših vedenjskih vzorcev, navad in obrazcev. Naj mehko rečem, da se vzgojni časi spreminjajo? Za prmej da nazadujejo! Vsem je na dlani, da se (ne)napisana pravila o tem, kaj je olikano in kaj ne, kakor navsezadnje vse, kar je živega, vključno z vrednotnimi sistemi, po obdobjih spreminjajo. Toda ali imamo tu res opraviti z

¹ Tržaški Slovenec, filozof in profesor, esejist, publicist in prevajalec. (op. ur.)

drugačno vzgojo, alternativnim življenjskim slogom, upravičenim duhom novih časov? Ni nujno. Tega ne trdi podpisani, ki v tem dinozavrskem zapisu zveni kot star nergač nad pokvarjeno mladino. Iz prve mi pritrjujejo zagovorniki nove "vzgoje", za katere je sleherna "vzgojnost" žaljivka. Ne gre za to, da bi ena pravila igre zamenjala druga, da bi preživeto posodo napolnili z novim – nobenih vzgojnih vsebin ni več. Eno samo siromašenje gorske kulturnosti, spoštovanja sočloveka, za katerega si odgovoren in od katerega soodvisen, ter naravnega okolja, v katerem si nič več in nič manj kot gost. Vsakdo zaprt v svoji lupini, s seboj in svojimi ter vdanim prijateljem telefonom v lovu za spletno všečnimi fotografskimi žigi.

Grobo rečeno, se sploh kdo še zna primerno – saj ne pravim pravilno, a vsaj dostojno, spoštljivo, nesebično – hribovsko vesti? Prizemljimo vprašanje na stvarno bivalno kulturo v planinskih kočah. To so vendar cirku-

ški prizori. Čelne svetilke kot reflektorji, gomile raztrošene opreme, hitrostni tek po stopnicah, komolčenje pri šanku, pijančevanje – nacionalni šport, predvsem pa eno samo kričanje, čebljanje brez konca in kraja, ob vsaki uri, v vsakem položaju, v škrbini, oknu, na polici, besede nad besedami. Nobene svetosti, čuječne pozornosti za doživeto, naravni prostor, človeško bližino.

Če smeti nosimo v dolino, odvečne besede tam pustimo, v vrsti na poštnem uradu ali med stojnicami tržnice, ostale čute in čutila pa prižgimo *na on*. Kakšno knjigo več in pivo manj. Na poti pa pozdrav in odzdrav, prijazna beseda, toplo vprašanje, košček čokolade, požirek vode. Preživeta romantika? Niti ne, osnovna gorniška etika, ki vodi k zavesti, da v gorskem svetu nisi samovoljni gospodar, temveč eden od udeležencev v cestnem prometu, kot nekdo, ki v dolini z utripajočim kazalcem smeri pokaže, da ima drugega na skrbi. Nesreče zaradi proženja kamenja, neprimerne umikanja, divjega prehitovanja in preskakovanja, nestrpnosti v ferati ali pri sestopu po melišču so simptom gorniškega individualizma.

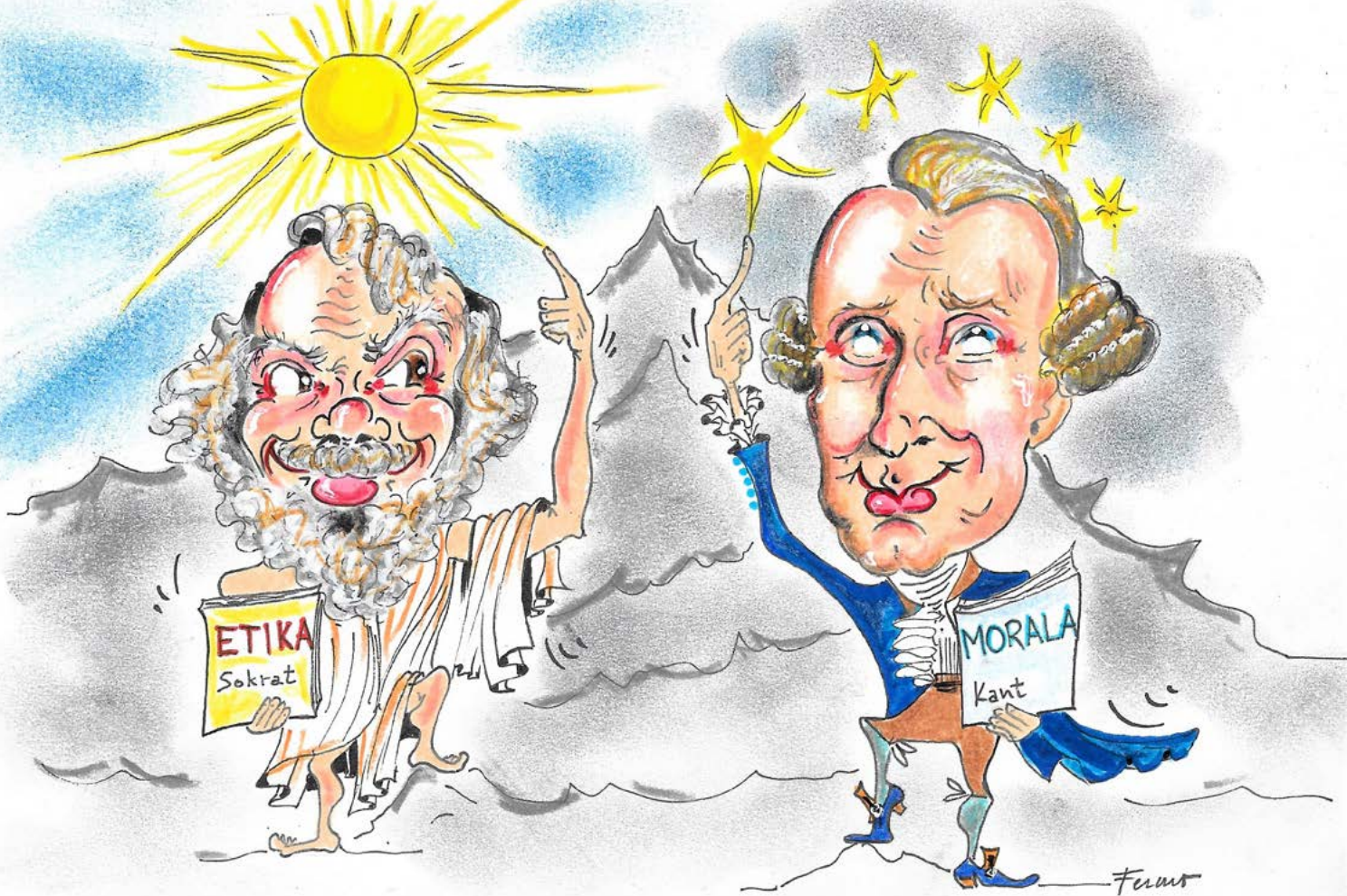
Ne razumite me napak, problem ni silvestrsko veseljačenje ob harmoniki na Kredarici. Bog ne daj, da bi hribe spremenili v strahovladni zavod. Gre za to, da kriza planinske vzgoje odsljikava širši družbeni pojav, ki pravi eno in preprosto stvar: vzgajanje otrok in mladostnikov – v našem primeru planincev – smo obesili na klin. Čemu takšna in tolikšna sumničavost, če že ne ravno odkrita mrznja ne le do določenih vzgojnih modelov, temveč do samega pojma vzgoje, kot da bi ta nujno pomenila nasilno in omejevalno ukazovalnost, nedopustno represijo in omejevanje svobode, ki duši posameznikovo ustvarjalnost, svojstvenost, prostost? Naj ta kompleksni problem opišem z dvema besedama: ni več odraslih, ljudi, ki bi hoteli živeti in vzgajati v zrelosti. Soočenje z omejenostjo možnega je edina pot k odraščanju – ali ni ravno to velika mala lekcija gorniške šole? Potrpežljivost, maratonski tempo, vztrajnost, pričakovanje, napor, ki osvobaja in osrečuje, izkušnja zavrnitve: majhnost človeka napram gori, ki edina lahko odloča, če da ali ne. Če je ne, se še največ naučimo.

Kamni (ne)vzgojne spotike

Naj nastrgam nekaj razvojnih dejavnikov, ki senčijo planinsko vzgojo. Gornišstvo se je demokratiziralo: vse širša dostopnost opreme, informacij, destinacij, možnosti. Vse, kar je bilo nekoč domena stroke in odličnikov, kar si si nekoč moral zaslužiti, lahko danes dovolj poceni kupiš.

Planinstvo je ujetnik množičnega turizma, v hribih so hribovci vse redkejša dobrina. Turista prepoznaš po bleščeči opremi, ki je obratno sorazmerna sposobnosti njene uporabe. To je človek, ki vstopi v trgovino in čez pol ure izstopi misleč, da je goden za Himalajo.

Prostorsko stisko smo predvsem v visoki sezoni priklicali z intenzivnimi oglaševalskimi kampanjami, raj zelene divjine in aktivnih počitnic pa zdaj poka po sivih; prevečkrat slaba, četudi zasoljena ponudba,

Sokrat in Kant
Risba Lorella Fermo

razmajani pogradi, smrad po kemičnih vecejih. Da ne omenjam rekorderstva. Če greš na štop, če podiraš rekorde, ni časa in pozornosti za nič, kar gorništvu razlikuje od drugih športov. Le kdor hodi počasi, lahko zastavi besedo z mimoidočim, v polnosti čuti in doživlja, ustvarja izvirne zgodbe. Na isti valovni dolžini nazadnje omenjam še *youtubizacijo*; za sebek na vrhu so eni pripravljene na vse.

Kriza hribovskega duha je torej množičen pojav. Velika večina obiskovalcev gora danes ni planincev ne gornikov, slednje niso niti vsi plezanci – koliko športnikov ni nikoli obulo derez, namestilo vravno ograjo, bivakiralo v spalki. Kako torej nagovoriti tisto nevidno, in vendar najglasnejšo prvo vrsto tistih, ki množično obiskujejo naše gore in se imajo največ naučiti, a so, kakor v predavalnici, najpogosteje odsotni, kakor osameli volkovi izven društvenih in organiziranih okvirjev, kot samim sebi prepuščeni padalci? Kako nagovoriti bralca, ki ne bere, planinca, ki ne pozna planinske vzgoje, športnika brez kulture? Kako vzgojiti to, kar je danes – nimam podatkov – s prostim očesom levji delež hribovskih rekreativcev?

Poti iz brezpotja

Kaj torej storiti, kje začeti? Pri osnovnem opismenjevanju planinske kulture. Kultivirati športnike, delovati *fizkulturno*. Še zdaleč ni res, da mladi ne bi zmogli, ali ne bi hoteli. Kar smo nekoč prinašali od doma, iz planinskih družin in družb, je danes *arabščina*. Na nas, vzgojiteljih je, da odgovorimo na klic mladih

telemahov,¹ ki čakajo in upajo, da se kdo vrne z morja. Kdo se boji odraslega moža? Kdo naj kulturno skrbi za podmladek? Kajpak, kdor to že sedaj počne, društveni in državni izobraževalni programi – pri njih velja poglobiti *abece* olike. Težje uresničljivo je vzgajanje turistijske množice, ki hodi v gore izven organiziranega delovanja. Članki v *Planinskem vestniku*? Jih ne berejo. Predavanja in dogodki na temo? Jih ne slišijo. Kaj razumejo? Trgovski jezik. Predlagam torej kampanjo osveščanja s šolskimi kotički ali s postojankami z bralnimi in avdio-video vložki, ki naj prekriza pot večini tam, kamor ta zahaja – v trgovinah.

Zavedati se moramo preizkušeno zdravilne moči starega gorniškega jedra, le do planinskega društva se je treba potruditi. Jasno, to ni edina pot do osvečenega planinstva, vedno se najdejo bele vrane, ki zmorejo same do razsvetljenja, a računati nanje je loterija. Pri vzgajanju osvečenih planincev, alpinistov in gorskih reševalcev gre staviti na prenovljeno vlogo organiziranega planinstva. Drugače rečeno, začeti je treba tam, iz česar vse izhaja, pri dušni kulturi. "To bi bila revolucija, ko bi prvenstvo imela duhovnost!" odpira oči Stanko na koncu Rebulovega *Korintskega stebra*. Začeti tam, kjer smo že zdavnaj bili: s kmečko preprostim, razorožujoče čitalniškim, duha božajočim, presneto protitočnim, v prahu odljudne sedanjosti prav prevratniškimi "dober dan, srečno in veselo pa varen korak!" ◉

¹ Telemah, Odisejev in Penelopin sin, lik iz Homerjeve *Odiseje*. (op. ur.)

Etika v gorah in mladi

Marija Štremfelj¹

Še pred nekaj dnevi so moji koraki merili razdalje v Nepal, usmerjeni v bazni tabor pod Anapurno. Poseben čas je bil to, v družbi treh mladih ljudi, vnukov, ki so prvič srkali lepoto te meni tako ljube dežele v Himalaji. Presenetilo nas je število nepalskih trekingarjev na tem običajno zelo obiskanem trekingu. Večinoma so izhajali iz Katmanduja in večina je bila mladih. Kar nekaj jih je s sabo nosilo zvočnike.

Angleški *evergreeni* so preglasili glasove vetra in ptic, celo hrumenja deroče vode v ozkih soteskah ni bilo slišati. Vajena na nosače z majhnim tranzistorjem ob ušesu, ki jim je krajšal pot z nepalskimi melodijami s komaj slišno jakostjo, sem obnemela v tem trušču. Špelino vprašanje, ali ni to potuha, da uporabljamo palice na teh širokih poteh, je še dodatno osredotočilo moje misli ob tokratnem bivanju v osrčju najvišjih gora v razmišljanje o tem, kakšni odnosi pritičejo človeku v gorskem okolju, pa naj bodo to domači ali tuji bregi.

Nekaj je v gorah, kar se s časom ne spreminja. Morda edina stalnica v tako hitro spreminjajočem se okolju: dostop, ciljna točka (vrh, koč, planina, rob stene ...) in sestop. Idealno bi bilo, da se naša prisotnost v hribih, ko se vrnemo nazaj, sploh ne bi poznala. A žal ni tako. Odtisi človekove prisotnosti pričujejo, da so gore že od nekdaj del njegovega zanimanja.

Različne navade, različni razlogi za obisk gora

Razlogi za obisk gora so zelo različni in se s časom hitro spreminjajo. Sprva večinoma lov, nabiralništvo, fužinarstvo, vodništvo in še kaj se danes umikajo prevladujoči obliki športnih aktivnosti, ki jih do neke mere vključuje definicija gorništva: "Gorništvo je športna dejavnost, ki vključuje hojo v gore po nadelanih, označenih in neoznačenih, zavarovanih in nezavarovanih poteh, po brezpotju, plezanje, smučanje" (*Planinski terminološki slovar*). Vedno nove oblike športnih dejavnosti (gorsko kolesarstvo, padalstvo, *wingsuit* ...) predstavljajo priložnost in dolžnost vključiti te novosti v ravnotežje, ki bo zagotovilo naravno spreminjanje gorskega okolja.

Spomin me prenese v čas priprav na vzpone v Himalaji v 80. letih prejšnjega stoletja. Tek na hišne gore, kot je Sveti Jošt nad Kranjem, je bil dostikrat pospremljen s čudenjem in opombami, da je drugega bolj pametne-

¹ Profesorica biologije; športna plezalka, alpinistka, gorska vodnica. (op. ur.)

Triglavsko jezero
Foto Dan Briški

Marija Štremfelj
in mladi
Risba Lorella Fermo

ga dela na polju dovolj za vse. Pa vendar sem si želela, da bi ljudje spoznali in se odločili za sprostitvev in obnovitev svojih fizičnih in duhovnih moči prav tu, v hribovitem in gorskem okolju. Z uresničitvijo te želje so se pojavile nove okoliščine in novi izzivi, kako mladim že v rosnih letih privzgojiti pravi odnos do gora.

Niti sanjalo se mi ni, da bomo s četico petdesetih mladih mepijevcev¹ preplavili Komno in jim predstavili okolje, kjer so pogoji življenja drugačni kot v dolini. Zakoni ekologije so povsod, v vsakem okolju enaki. Odnos do okolja, odnos do drugih in odnos do sebe zahtevajo prilagajanje, ki pa očitno potrebuje čas, učenje in razumevanje. Večinoma mestni otroci, nekateri celo prvič v gorskem okolju, so težko ali sploh niso razumeli, da sproščeno, že rahlo "maturitetno" obnašanje tu v tem okolju ni primerno ne zanje, ne za ostale obiskovalce gora. Besede včasih ne zaležejo kaj dosti, a neprijazni jutranji pogledi gornikov, utrujene in težke noge po burni noči naredijo svoje. Že naslednje leto je bilo drugače.

Pa vendar, kako mladim ljudem razložiti, da objestno gibanje po gorah ni primerno, celo zelo nevarno, da popivanje in trušč v kočah po deseti uri ni primerno in še celo stran bi lahko izpisala s primeri, ki štrlijo čez meje mladostnega radostnega življenja in na drugi strani segajo čez zrelo potrpežljivost modrih, že dobro prekaljenih gornikov.

Učenje na napakah se dogaja vsakomur, a v gorah so napake lahko usodne. Z izobraževanjem, primernim za mlade, pospremljenim z izkušnjami in primeri, jih je gotovo bilo manj. Postopno spoznavanje gora, ko čez gričevja in po markiranih poteh pridobivamo izkušnje, nas pripelje do razumevanja naših osebnih meja, želja in sposobnosti, ki nas lahko, lahko pa tudi ne, povedejo v brezpotja, plezalne smeri, kolesarske spuste ...

Od prvega dne življenja je opazovanje in posnemanje pomemben dejavnik razvoja. Govor, obnašanje, celo vrednote se vgrajujejo v dušo posameznika po vzorih in vzornikih okolja, v katerem živi.

Vloga tistih, ki pogosto zahajamo v gore, je za mlade navdušence, ki nas srečujejo na gorskih stezah, nena-domestljiva. Zpomnila sem si že pred časom povedano zgodbo našega ravnatelja po tem, ko se je kopicenje smeti v šolski avli razbohotilo čez vse mere. Kadar je v prostoru na tleh le nekaj odvrženih smeti, jih drugi z neko nerazumljivo lahkotnostjo prav tako spuščamo na tla, pa čeprav ob smetnjakih. Če pa so tla čista, ljudje raje poiščejo smetnjak. Pobiranje prvih smeti in popraviljanje prvih napak kjer koli za sočlovekom, je že vsekakor velik duhovni napredek k želji, da kar želimo, da drugi naredijo nam, mi naredimo njim. A prav to se spontano dogaja v gorah, kjer se ljudje pozdravljamo, kot da se poznamo že od nekdaj. Tikanje, tisto nežalljivo, se ne zatika, in pomoč nekomu, ki jo potrebuje, je samoumevna. Pa je res vse tako?

¹ Program MEPI je mednarodno priznan program osebnega razvoja mladih. (op. ur.)

Odgovorni smo vsi

Množičnost, raznolike dejavnosti in hitrost sedanje- ga tempa življenja so pljusknili tudi v gore. Ne morem se odločiti, kakšen je vrstni red, a prva je vsekakor družba, v kateri živimo, in njene vrednote. Kadar se le-te spreminjajo, marsikdaj tudi na slabše, in se raz- bohotijo težave egoizma, apatičnosti in nerazumeva- nja, preteče nekaj časa, da se te težave pokažejo tudi v odnosih v šoli. Z zamikom pa pljuskuje na področja, kamor smo se pred njimi umikali, pogosto tudi v gore. Z mladimi s Komne smo ob hoji proti Sedmerim jezerom razmišljali o odnosu do okolja. Osupnili so ob jezeru, zasičenim z algami, pokritim z nabre- klo smrdljivo peno ob obrobju, nagneten v strnjen zamašek. Vnos rib bi lahko laično pomenil obogati- tev jezera s še eno živalsko vrsto več. A tu se potrjuje bistvo znamenitega stavka Malega princa, da je bistvo očem skrito. Ribe so pojedle očem komaj vidne rakce, ki so se hranili z algami. Ker jih ni bilo več, so se alge razbohotile čez vse mere in povzročile rano v tem ču- dovitem okolju.

Mladi ljudje so razumeli sporočilo, da vedeti nekaj več, pomeni razumeti nekaj več.

Izobraževalno okno v prihodnost je temelj razumeva- nja, da smo vsi odgovorni za dogajanje v naravi. Živimo življenje, ki že z nakupom v trgovini obremenjuje okolje, tudi okolje v gorah, topi ledenike, povzroča erozijo ... Prav je, da se izogibamo vidnega onesnaže- vanja: odlaganja smeti ob poti, lomljenja vej, nabiranja gorskih rož, uporabe neustreznih materialov in še in še. A prav je, da mladi spoznajo ozadje, ki odločilno vpliva na spremembe v naravi. Saj gre za človeka, naravno okolje bo vedno preživelo. V tej ali drugačni obliki.

Na vseh ravneh našega življenja, tudi v gorništvu, imamo prepovedi, zapovedi, dolžnosti in pravice, ki omogočajo sožitje posameznikov, delovanje družbe in ohranjanje okolja. A ne more biti vse urejeno z zakoni. Manj prepovedi, a kljub temu urejene razmere, prinese le visoko duhovno stanje v družbi, kjer kritična večina želi enako dobro tako sebi kot drugim. Zato imajo mladi res veliko priložnost in izziv. Koreninijo pa naj v nas, starejših in sivolasih, a s polno malho izkušenj in zgodb.

Za vse, ki zahajamo v gore, pa naj velja: lotimo se ciljev, ki smo jim dorasli in ne spreminjajmo poti do ciljev, da jim bomo dorasli. ●

Etika kot osebna drža posameznika

Tomo Virk¹

Beseda etika zaznamuje v slovenskem jeziku vsaj tri pomenska polja. Na prvi dve opozarja geslo etika v SSKJ: beseda označuje filozofsko panogo, v nekaterih jezikih imenovano tudi "filozofija morale", ki se ukvarja z etiko teoretično; obenem pa označuje tudi "moralna načela, norme ravnanja v določenem poklicu" ali polju delovanja, namreč v primerih, ko govorimo npr. o zdravniški ali novinarski, morda tudi alpinistični etiki.

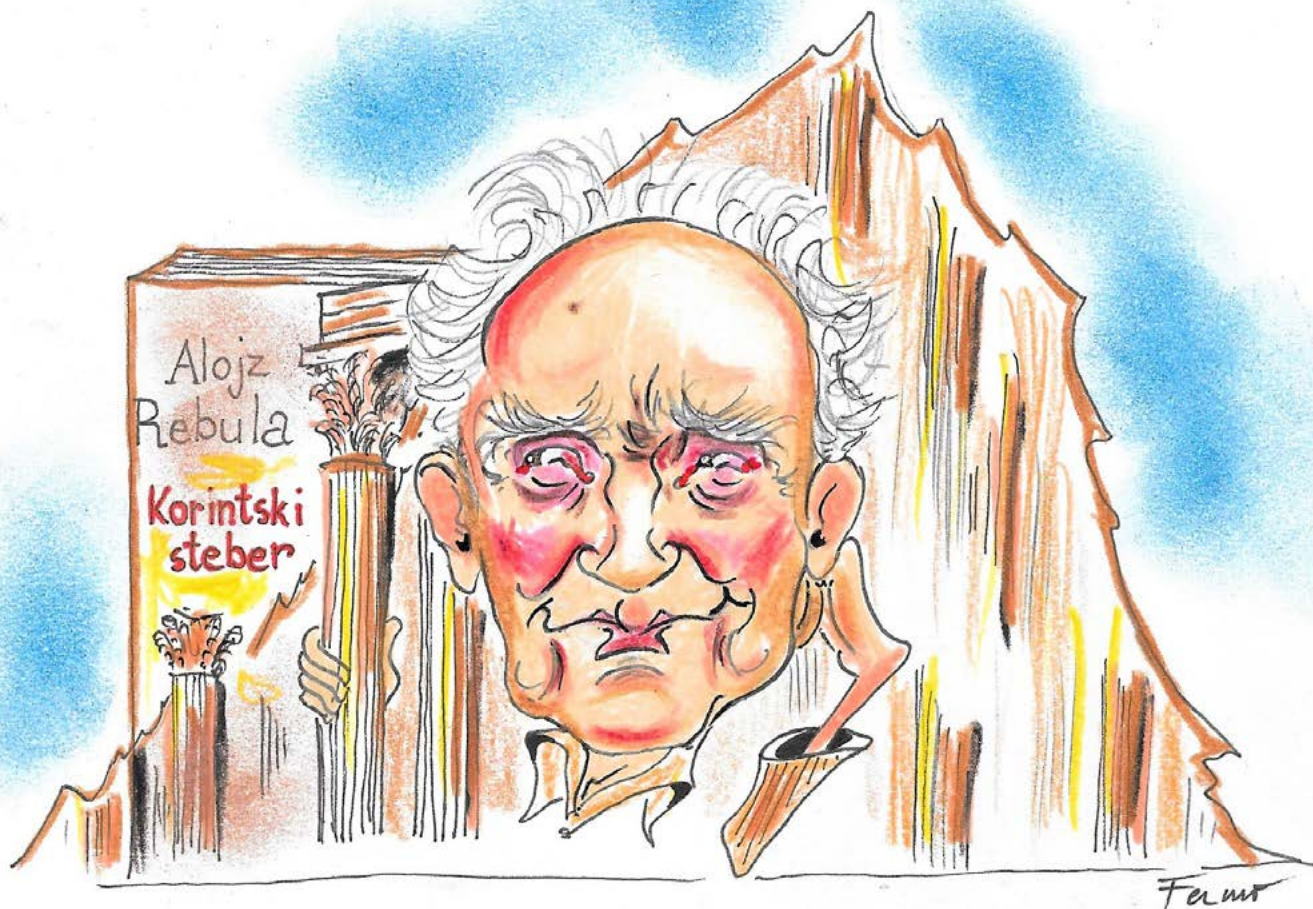
Obstaja pa še tretji pomen, namreč etika, ki je pravzaprav predmet teoretične obravnave v etiki kot filozofski disciplini, etika kot osebna drža posameznega človeka ali kot lastnost posameznega dejanja, ki nista nujno vezani na predpisani skupek pravil v takem ali drugačnem kodeksu. Ko za koga rečemo, da je etičen človek, ali dejanje kakega človeka prepoznamo kot etično, ne merimo nujno na slede- nje predpisom etičnega kodeksa ali filozofskemu pre- misleku, temveč prepoznamo, da je nekdo v težav- nem položaju ravnal tako, kot je prav, iz neke splošne etične zavesti, ki je pri posameznikih pač – ne glede na njihovo vednost in izobrazbo – različno razvita, tako kot na primer čut za estetsko. Lahko se celo primeri, da kdo ravna etično v tem pomenu, ravno če krši kakega od uveljavljenih etičnih kodeksov. Ta razsežnost pojma etika je najteže opredeljiva, zato jo marsikateri teoretik – in marsikatera slovarska ali le- sikonska definicija – spregleda oziroma se ji izogne.

Opredejivost pojma etika

Etika v vseh treh pomenih zadeva vprašanje člo- vekove drže in ravnanja – večinoma v odnosu do drugih – z gledišča, ali človek ravna dobro oziroma prav, pravilno. Seveda so pogledi na to, kaj je dobro in prav, zgodovinsko, kulturno in nazorsko spre- menljivi: krvno maščevanje, tudi nad nedolžnimi, ali okrutno pobijanje otrok je na primer v sistemu arha- ičnih homerskih vrednot lahko nekaj etično dobrega, medtem ko danes vsaj v naši kulturi na to gledamo precej drugače. Vsestranska, tudi telesna ljubezen do dečkov, kakršno je gojil na primer Sokrat, zgled etičnega človeka, je v njegovem času pomenila nekaj dobrega, nič moralno spornega, danes imenujemo to pedofilija, in tako naprej.

Spreminjajo pa se ne le posamezne vrednote, temveč tudi splošna (filozofska) utemeljitev etike in tega, kaj je vrhovno dobro oziroma etično najbolj zaželeno in pomembno. Za nekatere je to zrenje čistih idej, za

¹ Doktor literarnih ved, redni profesor za primerjalno književnost in literarno teorijo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. (op. ur.)

Alojz Rebula in
dušna kultura
Risba Lorella Fermo

druge uspešno javno življenje, spet za tretje srečno življenje, izpolnjevanje dolžnosti, pravičnost, spoštljiv odnos do drugega, dajanje prednosti koristi celotne družbe pred koristjo posameznika ali nasprotno, svetost človeškega življenja itn. Kakor koli obrčamo, enotnega pogleda na vprašanje etike in etičnosti danes ni.

Etika in morala

Neopredeljivost delno zamegljuje tudi pomensko soroden pojem morala. Gledano etimološko, ta ni nič drugega kot latinski prevod grške besede za etiko, in v zahodni miselni in kulturni tradiciji sta bila vse do poznega osemnajstega stoletja pojma enakopomenska in zato zamenljiva. Njuna pomena se še danes delno prekrivata, vendar je v njuni rabi zaznati tudi drobne pomenske razlike, ki pa niso enoznačno uveljavljene. Danes etika večinoma označuje neko splošno etično zavest posameznika, morala pa bolj skupek predpisanih norm in predpisov, vendar ni vedno tako. Nekateri uporabljajo pojma ravno v nasprotnem pomenu, pa tudi poimenovanja poklicnih etik so glede na to splošno razločevanje pravzaprav neustrezna, a ostajajo, ker so pač uveljavljena (in tudi zvenijo bolj dostojanstveno; "novinarska etika" se sliši bolje kot "novinarska morala", ki utegne imeti celo negativen prizvok, čeprav sodi upoštevanje jasno opredeljenih pravil, na kakršna naletimo v etičnih kodeksih, pravzaprav v domeno morale).

Za slovensko rabo je ta najsplošnejša raba razmeroma primerna, kar lahko hitro pokaže konkreten primer. Tako na primer o kom lahko rečemo, da moralizira, ne moremo pa reči, da eticizira ali etizira. In "morala zgodbe" zanesljivo ni enako kot "etika zgodbe". Pojma moraliziranje in morala zgodbe imata oba nek pomenljiv pomenski odtenek; ko moraliziramo, pravzaprav na nekoliko neprijeten način poskušamo poučevati, kaj je po našem mnenju (in največkrat v skladu z normami skupnosti, s katero se istovetimo) prav in kaj narobe; in izraz morala zgodbe pomeni nauk zgodbe. Izraz morala ima torej nekakšen pedagoško-vzgojen prizvok. Moralni priročniki tako na primer ponujajo navodila, kako je treba živeti zgledno, in pri tem pravzaprav izražajo vrednote, norme, standarde in pričakovanja posamezne družbe ali družbene skupine. Morala je nekaj, kar je načeloma povezano z družbo, s tako ali drugačno skupnostjo, ki si deli skupne nazore.

Izraz etika na drugi strani nima takega poučnega prizvoka, temveč bolj asociira značaj, karakter, osebnostno držo, ki je nekaj *individualnega* in že zato ne more imeti pedagoško-poučnega podtona. Etičnost zadeva, če jo postavimo v opozicijo do morale, ki je načeloma družbeno zakodirana, posameznika in posamično, enkratno situacijo, v kateri se ta znajde in je ne more razrešiti s preprostim sledenjem moralnim pravilom ali predpisom etičnega kodeksa, temveč mora sam, na podlagi svoje etične zavesti (to seveda

oblikujejo tudi moralne oziroma etične norme, v katerih je vzgojen, vendar njegovega etičnega odločanja ne determinirajo v celoti) presoditi, kaj je v etičnem pomenu besede dobro in prav ter tako tudi ravnati. Izraza etika in morala torej merita približno na isto, gotovo sodita na skupno področje vrednot, ki zadevajo dobro, nravno življenje, a drobni pomenski odtenki ju vendarle nekoliko razločujejo.

Omeniti velja še pomembno Kantovo¹ opozorilo: neko dejanje ni etično že kar samo na sebi, ampak je to pogojeno s človekovo držo pri tem. Če malce poenostavim: človek mora hoteti dobro in ravnati prav zaradi dobrega samega oziroma zaradi zavesti, da je treba ravnati prav, in ne iz drugih motivov, na primer iz koristljubja. Če naredimo dobro delo iz koristljubja (komu rešimo življenje, ker bomo za to denarno nagrajeni), smo sicer res naredili dobro delo, vendar to ni bilo etično dejanje in tudi ne kaže na etično držo oziroma etičnega človeka.

Razlika med etiko in moralo je mogoče tudi ta, da so moralna vprašanja bolj enoznačna od etičnih dilem, ki so pogosto težko rešljive ali celo nerešljive. Naj podam dva nazorna, zaradi nazornosti seveda poenostavljena primera.

Dileme in trileme v etiki

Če se med odpravo v Himalajo na osemtisočak, ki se je med drugim udeležijo zakonski par in možev najboljši prijatelj, zgodi, da – medtem ko je soprog na gori – prijatelj spi z njegovo ženo, bomo to dejanje verjetno razumeli kot nemoralno in ne zares kot neetično (čeprav seveda ni etično). Dilem tu pravzaprav ni, pravila so jasna.

Etična dilema nastopi, ko se mora alpinist, ki je hkrati tudi zdravnik, na višini, recimo, 7500 metrov odločiti o tem,

- ali bo pomagal sestopiti soplezalca, dobremu prijatelju, ki je sicer še pri moči in lahko sestopi sam, a so mu začeli zmrzovati prsti; največ možnosti za rešitev prstov, ki jih kot glasbenik potrebuje za preživetje, pa je hiter sestop z zdravnikom, ki mu bo v bazi lahko takoj ponudil primerno oskrbo;

- ali namesto tega pomagati plezalki iz sosednje odprave, ki je iz daljne dežele in je sploh ne pozna (ve le, da je članica tuje odprave, ki se na gori obnaša neodgovorno in neetično, do njegove odprave celo sovražno in škodljivo, ter da je mati dveh otrok), ki brez njegove pomoči ne bo izgubila le prstov na nogah, temveč bo zanesljivo umrla, če ji pomaga, pa bo morda, vendar nikakor ni zanesljivo, preživela;

- ali naj celo nadaljuje vzpon na vrh, saj je še pri moči, a je zadnji dan lepega vremena in bo odprava kljub vsem naporom in vsemu, kar so žrtvovali njeni člani,

¹ Immanuel Kant, nemški filozof, 22. april 1724–12. februar 1804. (op. ur.)

Škrlatica in Prisank
Foto Dan Briški

ter kljub obljubam sponzorjem neuspešna, če tega ne naredi, pa tudi njegov življenjski cilj bo ostal neizpolnjen.

Alpinist (zdravnik) je tu pred resnično etično trilemo: etični kodeks (zdravniški ali alpinistični) mu pravzaprav nalaga vse troje, vendar preveč na splošno, saj ne predvideva prav take situacije, tako da mu ne pomaga zares in se mora zato sam, na podlagi svoje etične

zavesti, sicer v skladu s kodeksom, obenem pa tudi proti njemu, odločiti, kaj je najbolj prav in nato tako tudi ravnati. Višina etične zavesti posameznika se pokaže ravno ob takih težkih odločitvah v enkratnih položajih, in ne nujno v doslednem sledenju natančno začrtanim pravilom, čeprav tudi ta pravila igrajo pomembno vlogo kot etični ali moralni standard, ki je oblikoval njegovo obzorje. ◉

Marta
Krejan Čokl

Vprašanje iskrenosti v alpinizmu

Vprašanje, kaj je v alpinizmu etičnega, in posledično, kaj sploh pomeni biti etičen v alpinizmu, je staro vsaj toliko kot alpinizem sam. Odgovore na ti dve vprašanji so iskali mnogi, našel pa ju v resnici ni nihče. Ali pa s(m)o jih vsi, vendar vsak svojega.

Vprašanje etičnosti v alpinizmu je izrazito subjektivne narave. Kar se nekomu zdi etično, lahko drugemu pomeni vse prej kot to. Kar nekdo vidi kot ekstremizem, lahko kdo drug razume kot ponižnost pred vsemogočno naravo. Vsak pač "moli" v svojem jeziku in najti univerzalni jezik je približno enako kot srečati jetija. Kar pa ne pomeni, da ne moremo poiskati skupnih imenovalcev nekakšnega kodeksa, ki je – ali bi moral biti – jasen vsem in ne bi smel biti odvisen od subjektivnega razumevanja te dejavnosti. Temu kodeksu lahko rečemo tudi etika in to naj bo izhodišče mojega razmišljanja, ki pa je seveda – subjektivno.

O iskrenosti

V mislih imam predvsem iskrenost do sebe in do drugih. To je osnova vsega. Začne se mnogo prej, preden si prvič obujemo plezalnike, se navežemo na vrh in zgrabimo prvi oprimek. Gre za samozavedanje, odgovornost in sprejemanje meja lastnih sposobnosti. Človek, ki dvomi o svojih sposobnostih, lahko postane dober alpinist. Ne more pa postati dober alpinist tisti, ki je prepričan o njih, nikoli pa jih ne dokaže – sebi, seveda. Priznati sam sebi, da nečesa nisi sposoben, je lahko osebno velik korak, ki pomeni tako poznavanje samega sebe kot sprejemanje meja (seveda to ne pomeni, da meja ne moremo premikati, ravno nasprotno). Gre za odločitev treznega človeka, ki ne želi spravljati v nevarnost ne sebe ne drugih. Takemu človeku bi lahko zaupala kar koli, ker je iskren tako do sebe kot do drugih. Zame je ta pogumnejši kot nekdo, ki na vsak način sili v steno, čeprav se tam ne počuti dobro in je v napoto, če ne celo nevaren sebi in soplezalcem.

Pot alpinistk in alpinistov se pri nas začne v alpinistični šoli. Običajno kandidatke in kandidati tja pridejo

z določeno predstavo o tem, kaj naj bi bil alpinizem, pogosto na podlagi prebranih knjig in slišanih zgodb. Vendar je tisto, kar piše v knjigah, zgolj verzija, samo še eno videnje nekoga, ki se je srečal z vprašanjem alpinizma in njegove etičnosti. Leta pripravništva te v pravem okolju obrusijo in ti vcepijo temeljne postulate etičnosti v gorah. Prinesejo navidezno modrost, ki pa večinoma žal zdrži le tako dolgo, dokler ne pride do situacije, ko je dejanska etičnost posameznika na pravi preizkušnji. Tako se spet znajdemo pred vprašanjem iskrenosti – že ko govorimo o opravljenem vzponu in njegovi težavnosti, ko govorimo o drugih obiskovalcih gora, ko objavimo fotografije na spletu ali družbenih omrežjih, ko pomagamo slabo opremljenim planincem, ki so si težave nakopali sami ... Ko se zaradi preценjevanja svojih sposobnosti sami znajdemo v težavah. Vprašanje etičnosti se skriva v drobnem tisku, ki ga marsikdo namerno pozabi prebrati in upoštevati.

V objavah na spletnih straneh redko najdem zapise, iz katerih bi lahko razbrala, da se je plezalcu zdelo preplezana smer težka, da je ocena prenizka, da je naveza zaradi slabega opisa zašla in tako naprej.

Nasprotno, običajno zasledim, da je bilo vse krasno, vreme jasno, *plezarija* užitekarska in dan prekratek. Čeprav dan v resnici ni bil prekratek zaradi odlične *plezarije*, ampak zaradi počasnega plezanja, zaradi zgrešenega vstopa, zaradi iskanja sestopa in podobnega. Alpinistična srenja ni številna in resnica prej ali slej pride na dan; kar niti ne bi bilo pomembno, če to ne bi bile spolzke strmine ... Zdi se mi namreč vse prej kot etično olepševati dejstva, ki bi nekoga, ki vzponu ni kos, odvrnila od tveganega početja in preprečila s tem povezane nesreče. Enako velja za razmere – objavljanje informacij o, na primer, stabilnosti snežne odeje je še kako odgovorno početje. Nekomu lahko

enako stanje pomeni užitek, drugemu pa smrtno nevarnost. Vse je odvisno od vidika tistega, ki informacijo podaja. Tudi tukaj je edino pravo vodilo iskrenost – objaviti težavnost vzpona ali debelino snežne odeje ali česa tretjega odkrito, iskreno, skratka tako, da bo objava relevantna, objektivna in ne slabo prikrit napuh, ki (pre)pogosto veje iz objav o razmerah ali težavnosti vzpona.

Seveda moramo biti v iskrenosti prvi zgled tisti, ki učimo mlajše ali pa se z njimi zgolj navežemo na vrvi. Najprej z upoštevanjem lastnih meja in objektivnim presojanjem lastnih zmogljivosti. Napuh ni brez razloga na prvem mestu tiste slavne sedemstopenjske lestvice...

Govoriti nekemu, ki je komaj preživel plezanje v relativno nezahtevni smeri v gorah, da je plezal odlično in da ga čaka svetla alpinistična prihodnost, je vsaj cinično, če že ne nevarno. Veliko bolj etično je človeku, ki očitno ne kaže pravih sposobnosti in nima danosti za to dejavnost, to tudi povedati, kot pa mu pomagati zidati gradove v oblakih, kar ga v skrajnih primerih lahko stane tudi življenje. Njega in tistega, ki je z njim navezan na isto vrvi. Gore ponujajo ogromno možnosti in načinov za obisk, alpinizem je zgolj eden izmed njih.

Enako velja za storjene napake – sploh tiste, ki bi navezo lahko pripeljale do nevarnega položaja ali padca. Tudi v tem primeru je iskrenost ključna. Za

napredek plezalca, za uspešen vzpon in v skrajnem primeru tudi za življenje.

Iskrenost je pomembna tudi pri izbiri soplezalca. Imeti na vrvi navezanega nekoga samo zato, ker mora zadaj pač nekdo držati vrvi, je sporno, sploh če gre za plezalca z zelo različnim znanjem in sposobnostmi, od katerih gre enemu za vrhunski ali vsaj viden dosežek, drugemu pa zgolj za družbo ali uživanje v razgledih. V skrajnih primerih je taka naveza lahko nevarna za oba, saj ni varen ne tisti, ki pleza kot prvi in je potencialno odvisen od onega, ki pleza zadaj, niti drugi, ki se bo soočal s steno, ki ji ni kos in v primeru soplezalčevega padca najverjetneje ne bo znal reagirati tako, kot bi se odzval nekdo z več ali podobnimi izkušnjami, kot jih ima prvi v navezi. Iskren pogovor s tistim, s katerim se nameravamo navezati na vrvi, lahko učinkovito razreši tako vprašanje izbire smeri, njene težavnosti kot tudi trajanja vzpona in prepreči marsikatero nevarnost, če ne celo nesrečo.

Iskrenost v primežu težkih odločitev

Iskreni moramo biti tudi glede vprašanj, na katera ni preprostih odgovorov, a se v alpinizmu, sploh tistem na skrajnih mejah, vseeno lahko pojavijo. Kaj narediti, če je jasno, da celotna naveza nima možnosti za preživetje, lahko pa se reši vsaj eden, če prepusti usodi del naveze, ki se znajde v težavah? Verjetno le redkokdo ne pozna knjige *Dotik praznine* (*Touching the Void*) ali

Marta Krejan Čokl in
lastna zmogljivost
Risba Lorella Fermo

filma z istim naslovom, kjer se zgodi prav to – plezalec prereže vrv padlemu soplezalcu, ki je v na videz izgubljenem položaju, a s tem, kot se pozneje izkaže, reši oba. Koliko je zgodb o vzponih na osemtisočake, kjer so naveze opustile reševanje soplezalcev, ki so obnemogli in bi njihovo reševanje morda pomenilo smrt tudi za tiste, ki bi jih reševali?

Kdo med slovenskimi alpinisti ne pozna zgodbe Tamare Likar in Pavla Podgornika, ki sta leta 1982 izgubila življenje v severni steni Malega Koritniškega Mangarta? Iz sledi, ki so ostale za njima po nesreči, je bilo mogoče sklepati, da je Pavel med poslabšanjem vremena že izplezal iz smeri in bi se lahko rešil, a se je vrnil k soplezalki in z njo zmrznil v steni, ker je ni želel same prepustiti usodi. Kaj bi naredili, če bi se v taki situaciji znašli sami? Bi tvegali lastno življenje ali bi najprej poskrbeli zase? Bi se vrnili k nekemu, za katerega je jasno, da nima možnosti preživetja? Ali obstaja univerzalni odgovor?

Z iskrenostjo do sebe in do tistega, s katerim se navežemo na vrv, mogoče lahko poiščemo odgovore tudi na taka vprašanja. A enotnih odgovorov nanje ni, kot tudi ni enotnega odgovora na vprašanje, kaj etika v alpinizmu sploh je.

Miselni oprimek

Kljub vsemu se mi zdi prav, da to subjektivno razmišljanje končam tako, da bo imelo nekaj, česar se je

mogoče oprijeti. Recimo temu miselni oprimek ali klin v steni razmišljanja o etiki v dejavnosti, ki naj bi na etičnosti slonela. Ne pozabimo – alpinistke in alpinisti so v zgodovini vedno veljali za zgled etičnosti in ta je bila nekoč tudi pogoj za vstop v vrste plezalnih odsekov in klubov. Pri nas na primer v Turistovskem klubu Skala tisti, ki ni bil etično neoporečen, ni imel pravice do članstva.

V pravilih članstva TK Skala so zapisali: "Kadar nosi član klubov znak, se mora dostojno vesti, klubovi časti primerno. 'Skalaš' je danes častno ime zavednega, pogumnega, v vdanosti visokim idejam planinstva in naroda brezkompromisnega, in če človečansko navdahnjenega planinca; v tej skupnosti stojita in se borita, medsebojno oprta, 'Skala' in 'SPD'."

Etičnost v alpinizmu je lahko vidna na veliko načinov. Tudi z odnosom do narave, živali in ljudi, ki jih srečujemo v gorah, do gorskih koč in bivakov. Srečamo jo lahko v iskrenem odnosu do svojega življenja in življenja drugih, kjer je po mojem mnenju najpomembnejša, saj zajame največ vidikov.

Etičnost v alpinizmu je zame tisto, kar daje tej dejavnosti največjo prepoznavnost – tovarštvo, požrtvovalnost, spoštovanje in iskrenost tako do sebe kot do drugih. Tudi tako, da citate velikih mož in žena, ki jih tako radi ponavljamo, tudi udejanjamo. Ali to vsaj poskušamo početi! ○

Mangart

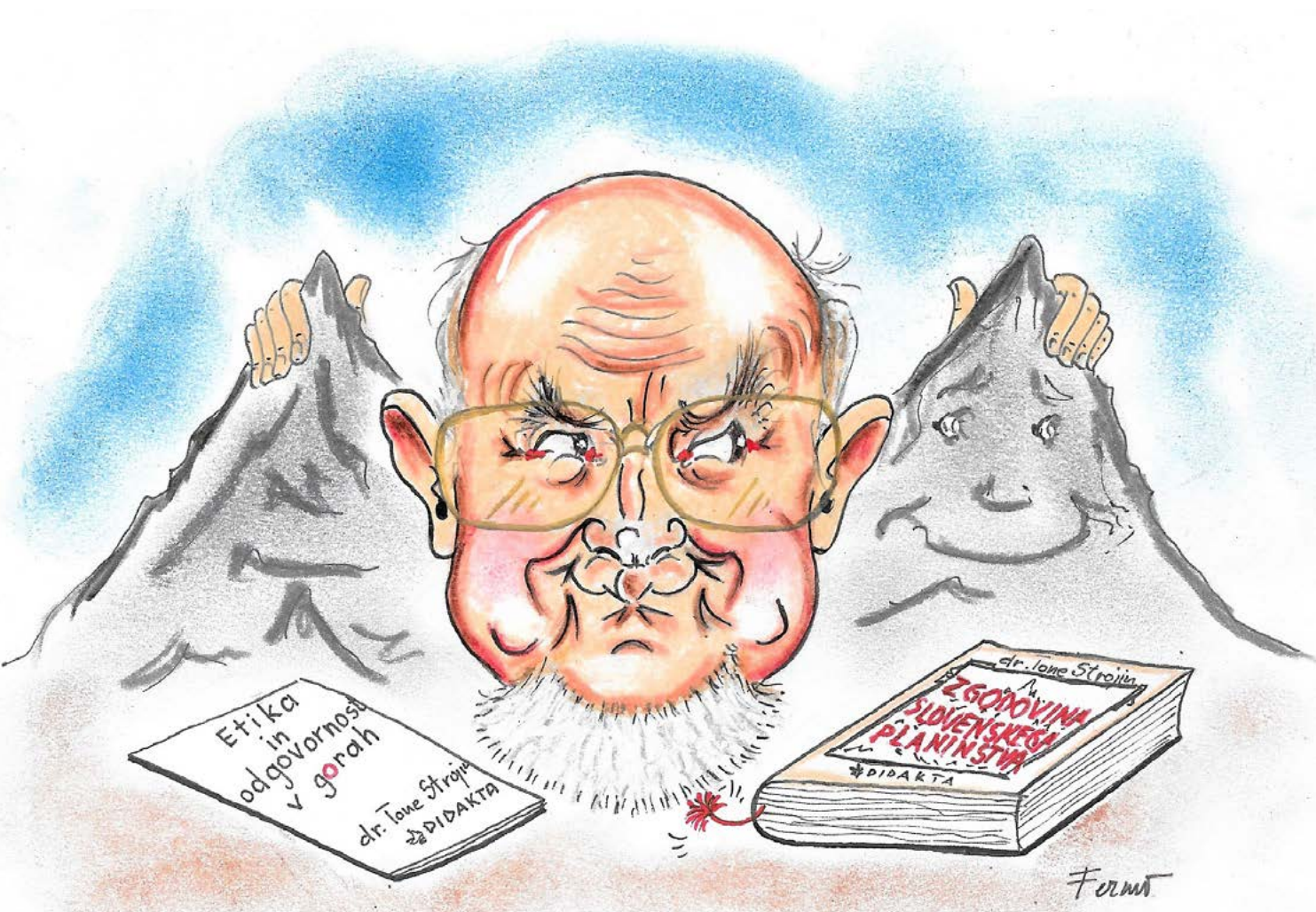
Foto Dan Briški

Etika za vsakdanjo rabo

Mire Steinbuch

Kaj sploh je etika? Najenostavnejša definicija pravi, da je to ravnanje, pri katerem počneš tisto, kar želiš, da bi drugi delali tebi, da je to stvar srca, srčne kulture; morala pa zadeva družbene norme in pravila. In ni vse, kar je moralno, tudi etično. Etika se skozi čas spreminja, tako kot se spreminjajo miselnost in navade. A nekateri osnovni postulati ostajajo enaki; nekaj jih najdete tudi v *Dekalogu*, med desetimi božjimi zapovedmi, od pete točke dalje.

Različni obrazi etike

Na tečaju za planinske vodnike in v alpinistični šoli sta predavatelja namenila po dve šolski uri etičnemu ravnanju v gorah, vsebinsko prilagojeni značilnostim posamezne dejavnosti. Priporočala sta tudi branje *Častnega kodeksa slovenskih planincev* (izdala PZS). Na podlagi slišane sem zaključil, da ga meni pravzaprav ni treba brati, ker to že vse vem. O obnašanju, spoštljivosti, pozdravljanju ipd. me je poučevala predvsem stara mama, delno tudi starša. O tovarištvu, medsebojni pomoči in prijateljstvu me je učila ulica. Prav ste prebrali. Če si v klapi koga *zajebal*, si zaradi izgubljenega zaupanja škodil predvsem samemu sebi. Tega si pa noben resnični član neke družine ne želi. Kaj je tovarištvo in požrtvovalnost, sem imel priložnost mnogo let pozneje opazovati v Argentini, v Valle de Vacas. Skupina Angležev se je po dolini ob

istoimenski reki vračala iz baznega tabora pod Aconcagua. Nekemu fantu je nahrbtnik padel v hudourniško reko. Nekdo iz skupine se je kot panter pognal v deročo vodo, ujel *ruzak* in ga privlekel na breg. Pred tednom dni pa sem pred skokom čez taisto reko razmišljal, kako globoka je voda in kaj bi se mi lahko zgodilo, če bi padel vanjo. Río Vacas je bila tistikrat globoka do popka.

Glede ravnanja z odpadki sem počasi dozoreval sam od sebe, nekako se mi ni zdelo prav, da bi metal po tleh stvari, ki jih ne rabim več, npr. prazne škrniclje, papir od sendviča, bombona ali čokolade, puščal za seboj popite stekleničke ali skrival prazne konzerve pod kamni itd.

Zato sem omenjeni kodeks prebral z nekajdesetletno zamudo ravno zaradi pričujoče teme meseca. Kratek izvleček iz uvodnega dela:

Nasveti Toneta Strojina
Risba
Lorella Fermo

"Planinska organizacija je v vseh letih svojega obstoja namenjala pozornost ravnanju in obnašanju ljudi v gorah. To je bila njena strateška usmeritev. Tako se je že vse od pobude za ustanovitev Gorskega društva Triglavski prijatelji leta 1872 in Slovenskega planinskega društva leta 1893 ohranjala in oblikovala svojstvena tradicija napisanih in nenapisanih pravil vedenja ob obiskih gorskega sveta."

Torej gre tudi za tradicijo odnosa do narave in soljudi, vendar kodeks ni zabetoniran enkrat za vselej. Je fleksibilen, spremlja družbena dogajanja, spremembe v mentaliteti in premike v etiki, zato ga občasno spreminjajo in dopolnjujejo. Nazadnje se je to zgodilo leta 2015.

Z Bovškega
Gamsovca
Foto Dan Briški

Opazam, da je na splošno v naravi, v gorah in na hribovskih okoli mesta vedno več ljudi. Kar je dobro za človeka, ni vedno dobro za naravo. Nekateri za seboj puščajo razne vrste smeti in odpadne embalaže. Občasno, sicer poredko, kdo nabere šopek rož – tudi zaščitenih –, in ko se ga naveliča nositi, ga vrže na tla. V takem primeru sta si morala in etika enotni, da to ni prav, srčna kultura osveščenih ljudi pa toči grenke solze.

Nekoč sem videl, da je nekaj deset metrov pred mano odrasel planinec odvrigel papirček od bombona, le-tega ga je seveda vrigel v usta. Zavpil sem: "Gospod, nekaj vam je padlo dol!" Pogledal je najprej po tleh, nato mene, odmahnil z roko in nadaljeval svojo pot.

Stare navade in novi ljudje

Nekdaj smo se v hribih pozdravljali tudi neznanci. Tisti, ki se je vzpenjal, je pozdravil sestopajočega. S tem mu je izkazal spoštovanje; pač lepa stara planinska navada. Zdaj nekateri sprehajalci, tudi v višjih nadmorskih legah, molčijo kot *mutasti*, ali – kar je še "lepše" – pogledajo stran ali v tla; tudi v hribih obdržijo mestne navade anonimnežev. Če bi prebrali *Častni kodeks slovenskih planincev ...*, gojim šibko upanje, da bi se koga zapisano morda vsaj malo prijelo, vsaj delček.

Narava na tem našem vesoljskem čudežu je po človeških merilih večna, toda na njem smo ljudje samo prehodni gostje, hipec v večnosti. Morda prav zato

nekateri posamezniki – in predvsem korporacije ter veliki lovci na zasluzke – delajo z njo slabše kot svinja z mehoma. Do zdaj si je narava še vedno sama zacelila rane, ki jih ji je zadal človek. Kdor ne more čuvati narave, naj ji vsaj ne škoduje.

Nujna nespodobna opravila

Zdaj pa o še tabu temi, ki je sicer del etičnega – spodobnega, če hočete – obnašanja v naravi, javno govoriti, in predvsem pisati o njej, pa se zdi nespodobno (ker je primitivno, vulgarno?). Gre za veliko potrebo. Samoumevno bi moralo biti, da se od poti odstranimo na primerno razdaljo, preden izvržemo svoj vse prej kot blago dehteči izmet. Nato ga prekrijemo s kamni, deli odpadlih vej, snegom, da veter ne bo raznašal umazanih toaletnih papirčkov ali z njimi "krasil" grmovje. Bi moralo biti, a vedno ni tako. Neki nemarnež je pred leti na Tomiškovski poti iz Vrat na Kredarico izpustil svojo klobaso kar počez na stezo, kjer je obležala kot ležeči policaj. Izrojen smisel za humor ali izrojena osebnost? Na svojih poteh sem naletel tudi na izmet neznanega sprevrženega ekshibicionista, ki je med "nespodobnim" opravilom želel imeti čim boljši razgled. Zlezal je na čokat balvan ob stezi in na njegovem širokem ploščatem vrhu pustil svoj kupčkasti odtis.

In če sem že pri manj prijetnih stvareh, o katerih se javno ne govori in piše, bom izkoristil priložnost in se obregnil še ob lastnike psov. Pojma nimam, od kod njihovo prepričanje, da jim za svojimi ljubljenci ni treba pobirati iztrebkov. Če jih manjšina pospravlja vsaj v mestih in naseljih, me zanima, koliko jih pospravlja na parkovnih, gozdnih in poljskih poteh. Po številu iztrebkov sodeč, nihče. Pravzaprav – do zdaj sem videl samo eno gospo, ki je kakce pospravila v vrečko. Verjetno ni edina, ki je osveščena in empatična do drugih ljudi, ki uporabljajo iste poti, je pa njej podobnih ljudi odločno premalo.

Do zdaj sem med tekom trikrat stopil v pasji drek, ki se je skrival med odpadlim listjem, enkrat sem zaradi njega na makadamski cesti celo padel. Opazil sem ga zadnji hip in podaljšal korak, da noga ne bi pristala na njem. Zaradi spremenjenega težišča sem izgubil ravnotežje in se zaril v navoženi šoder ob robu ceste, skupil nekaj globljih prask in "lepo" odrgnino. Vendar nikoli nisem preklinjal psov, temveč njihove brezbrizne in nevzgojene imetnike.

Kdor bi se rad poučil o osnovah etičnega ravnanja v gorah, naj na spletu poišče *Častni kodeks slovenskih planincev* – ima samo osem strani, ali prebere knjižico Toneta Strojina *Etika in odgovornost v gorah* (Didakta, 1995). Mitja Košir je v recenziji zapisal, da moramo dejanje Čopovega Jože, ko je šlo za rešitev Pavle Jesih v Čopovem stebru, še "danes jemati kot zgled etičnega ravnanja".¹

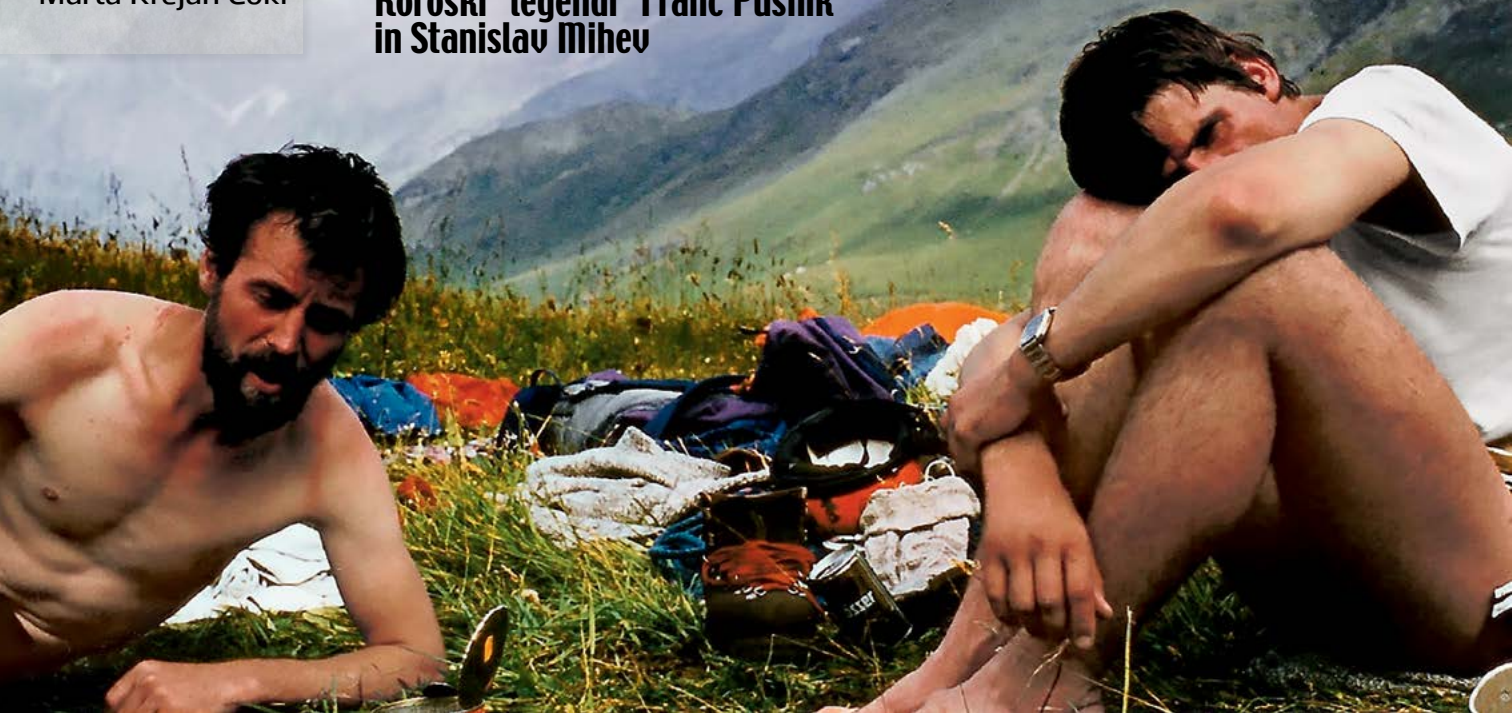
Za bralca s poslušom bosta ta dva vira za začetek zadostovala. ○

¹ Planinski vestnik 12/1995.

Fižola pa Miha

Marta Krejan Čokl

Koroški "legendi" Franc Pušnik
in Stanislav Mihev

Miha in Fižola po
končani odisejaji
v Eigerju
Foto Janeta
Kadrin Pušnik

Miha in Fižola, naveza, prijatelja, alpinista, ki sta v zavesti koroških in najbrž tudi drugih alpinistov neločljivo povezana. Od kdaj? Od nekdaj. Eden zgovoren, drugi molčeč. Zdaj prvi predvsem s smučmi spoznava svet, drugi raziskuje neznane stene in vojaško zgodovino, in sicer z iskanjem razbitin strmoglavljenih letal.

Skupaj sta preplezala prvenstvene smeri v Himalaji, Andih, Alpah in drugje, obiskala veliko zahtevnih sten in doživela nešteto zgodb, ki jih največkrat poslušamo ob večerih, ko se po plezanju v Raduhi zberemo na našem Grohatu. Med drugim sta 12. in 13. avgusta 1982 uspešno preplezala Klasično smer v Eigerju,¹ čeprav ju je v steni ujela nevihta. Oba sta bila člana odprave Gangapurna 1989, na vrh pa je po prvenstveni Jugoslovanski smeri splezal Mihev s soplezalcem Rokom Kolarjem.²

Spoznala sta se zelo mlada, kajne? Kaj sta si takrat mislila drug o drugem, saj sta precej različni osebi.

Miha: V mladih letih sem ga videl v osnovni šoli, kot učenca, ki je hodil v razred pred menoj. Družiti smo se začeli na začetku leta 1973, ko sva se s planinskim prijateljem Andrejem Špilerjem - Špilčem udeležila začetne alpinistične šole na Uršlji gori. Na začetku nas je bilo čez trideset udeležencev. Zaradi slabih vremen-

skih razmer in en teden trajanja šole smo ostali le štirje udeleženci. Fižola, Špilč in Branko Verbole - Branc ter jaz. Kot največji uspeh štejem to, da smo še danes prijatelji; za 45. obletnico skupne alpinistične poti smo preplezali Kratko Nemško smer. Med napornimi turami se je Fižola izkazal kot borec in pravi prijatelj.

Fižola: Z Mihom se poznavam iz osnovne šole, iz 6. ali 7. razreda. Spomnim se ga kot močnega, neustrasnega fanta. Srečevali smo se na poti iz šole. Organizirani smo bili v skupine in med nami so se bile razne otroške vojne. Spomnim se, da so se ga fantje bali, bil je vztrajen in neustrasen v teh bojih.

Se je to mišljenje do danes bistveno spremenilo ali je bil prvi vtis kar pravi?

Miha: Nikoli se ni spremenilo. Dober vtis in prijateljstvo sta se le še okrepila, ko sva se še bolje spoznala med odpravo v daljno Patagonijo. Ta dogodivščina je razgalila vse dobre vezi med nama in druženje je bilo res odlično.

Fižola: Bolje sva se spoznala med začetno alpinistično šolo leta 1973 na Uršlji gori. Šola je trajala en teden med zimskimi počitnicami. Nato sva začela hoditi na skupne ture in tudi prve vzpone sva naredila skupaj. Že med prvim vzponom v Raduhi sva oba pomrznila, a nisva odnehala zahajati v gore. Miha se vztrajnost, predanost in volja držijo od mladosti do danes.

¹ Članek o plezanju je za *Koroški fužinar* (25. 4. 1983, letnik 33, številka 2, str. 42) napisal Franc Pušnik. Dostopen je na spletu: <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-LLJ5WDLDF3f9ec9d-2514-4a09-843f-00f785ce6119/PDF>.

² Članek o odpravi je za *Planinski vestnik* leta 1990 (št. 3, str. 105) napisal Rok Kolar. Dostopen je v spletnem arhivu *Planinskega vestnika*: http://www.planinskivestnik.com/files/File/PV_1990_03.pdf.

Stanko Mihev -
Miha s sinom v
Vigredni smeri v
Peci leta 2021
Foto Davo Mihev

Franc Pušnik je
odličen turni smučar.
Arhiv Franca Pušnika

Tako dolga plezalna kariera tudi z vidika prijateljstva pri obeh terja veliko potrpežljivosti. Je bila potrpežljivost pri vama pogosto na preizkušnji, glede na to, da sta si precej različna?

Miha: Mislim, da je bila pomembna prav ta različnost. Ves čas so naju povezovali Gore, Narava in trdo delo za doseg alpinističnih ciljev (vzponi, alpinistične šole, odprave, gradnja naše sobe na Grohatu ...).

Fižola: Midva sva se vedno dobro razumela, posebej pri plezanju; ne spomnim se, da bi bil kdaj kakšen nesporazum med nama. Vedno sva poslušala drug drugega, na odpravah, trekingih, skratka imela sva se *fajni*. To, da znaš prisluhniti drugemu, je vrlina, ki je pogoj za dolgo in iskreno prijateljstvo, pa tudi glede pogledov na svet in raznih nazorov sva si podobna. Čeprav se včasih nisva strinjala, sva spoštovala mnenje drugega.

Še posebej vaju je povezal dogodek, ki bi se za Miha skoraj končal tragično. Kaj se je zgodilo tisto zimo? Kako se spominjata dogodka?

Miha: Bila je zima leta 1977. Tedaj ni bilo toliko možnosti prevoza v gore, zato smo večino tur opravili v steni najbližje Raduhe. Tudi tisti konec tedna je bilo tako. Snežilo je celo soboto in novega snega je bilo že blizu enega metra. Bivali smo v planinski koči. Poleti smo plezali v francoskih Alpah in tam smo si kupili puhaste spalne vreče. Svojo sem hotel preskusiti v alpinističnem bivaku, narejenem nekaj deset metrov pod staro kočo, pa še denarja za spanje v novi koči nisem imel. Fižola je takrat že imel prihodke in mi je rekel, da bo on poskrbel za plačilo in da bova že

Miha in Fižola med pristopom v SV-steno Jantunriti, Andi 2004
Arhiv Franca Pušnika

pozneje poravnala stroške. Še dobro, da nisem vztrajal zunaj ... Zjutraj, nekaj minut pred šestjo, je kočica stresla. Najprej smo pomislili na potres. Ko pa smo pogledali skozi okno, smo videli, da je kočica stresel snežni plaz izpod stene Male Raduhe. Alpinistični bivač je bil pokrit s snegom in polomljen. Takrat mi je Fižola rešil življenje.

Fižola: Februarja 1977 smo za konec tedna šli na Raduho. Takratni oskrbnik Edi Drofelnik -Školčki je imel kočico med vikendi odprto. Zima je bila zelo radodarna s snegom. Kljub močnemu sneženju smo šli plezat v Vetrne police. Popoldansko vzdušje v topli kočici je bilo prijetno, le snežilo je še vedno močno. Zvečer je Miha hotel oditi spat v staro kočico oz. alpinistični bivač, da prihrani nekaj denarja. Predlagal sem mu, da ostane z nami, da mu bom prenočišče plačal jaz. Naslednje jutro se je izpod Male Raduhe utrgal ogromen snežni plaz, zasul kočico, v kateri smo spali mi, kočico, v kateri naj bi spal Miha, pa je podrl in popolnoma prekril. Zlezli smo skozi okna na severni strani kočice, štiri ure gazili do Bukovnika, nato pa peščili še v Črno.

Sta oba vedno želela biti alpinista ali sta imela tudi druge načrte?

Miha: V osnovni šoli sem hodil k tabornikom. Potem smo hodili na planinske izlete. Konec osnovne šole pa sva se s Špilčcem vpisala v alpinistično šolo. Z njim sem na začetku opravil večino vzponov. Potem pa je vse teklo po ustaljenem redu. Alpinistični vzponi in ture, vzponi v Alpah, odprave, alpinistične šole ...

Fižola: Ko sem hodil v srednjo šolo, mi je leta 1973 sošolec predlagal, da bi šla v alpinistično šolo v KAO (Koroški alpinistični odsek). Tako sem dobil prvo znanje o hribih, o plezanju in o alpinizmu. Pred tem se nisem ukvarjal s kakšnim športom, pa tudi možnosti nisem imel. Če bi imel možnost, bi verjetno treniral smučanje.

Vajina generacija je imela z vidika opreme in denarja mnogo slabše možnosti za plezanje v primerjavi z današnjo, imeli pa ste več prostora za raziskovanje, za prvenstvene smeri in po svoje zaradi načina življenja več časa. Kaj je večja prednost?

Miha: Res je, da je bilo v naših začetnih plezalnih letih z opremo drugače kot danes. Tedaj je imel celoten odsek toliko opreme, kot je ima danes en alpinist. Res smo imeli več prostega časa, vendar je bil doseg potovanja slabši. Po nekaj letih plezanja sem začel raziskovati tiste dele koroških sten, ki so jih prejšnje generacije alpinistov izpustile. Počasi sem začel v vsaki steni iskati možnosti za nove smeri. Vsako obdobje prinese pluse in minuse. V vsakem moram izbrskati najboljše.

Fižola: Ko smo začeli hoditi v gore in plezati, so bile možnosti zelo omejene; opremo sem si kupoval s štipendijo. Bila je zelo draga, dobila se je le v tujini, pa še meje so bile zelo zaprte. Ko smo imeli tabor v Chamonixu, smo celo leto zbirali denar, da smo tam potem kupili osebno in plezalno opremo. Družbeno okolje je bilo takrat naklonjeno alpinizmu, v šolah smo dobili proste dneve za tabore. Ko sem se zaposlil, sem dobil plačan izredni dopust za tabore v Dolomitih, Alpah in tudi za odpravo v Himalajo. Idej in volje za vzpone ter raziskovanje ni zmanjkalo, čeprav je bila oprema slabša in možnost obiska gora omejena zaradi prevozov.

Miha, znan si po tem, da s seboj vedno vzameš veliko opreme, tudi če smer poznaš. Zakaj?

Kot sem rekel, na začetku ni bilo veliko opreme, ko pa sem začel plezati v novih smereh, nisem hotel, da zaradi pomanjkanja opreme ne bi splezal do roba stene. Pri novih smereh nikoli ne veš točno, kaj te čaka. Potem sem se pa navadil in tako je ostalo. V alpinistični šoli so mentorji poudarjali, kaj vse je treba imeti v *ruzaku*, in to sem upošteval, čeprav sem večkrat imel preveč opreme. Večkrat pa se je tudi zgodilo, da je ta oprema prišla še kako prav. Temu, da še danes hodim v hribe z *ruzakom*, v katerem je vsa osnovna oprema, se marsikdo čudi, posebej razni obiskovalci gora, ki lovijo rekorde. V hribih lahko enostavna tura postane zahtevna oz. zgodi se lahko marsikaj nepričakovanega. Hribe spoštujem in mera previdnosti nikoli ne škoduje.

Pri mladih je to vedno večja težava, saj želijo imeti pri sebi čim manj opreme, da se lahko hitreje gibljejo, to pa je lahko zelo nevarno. Kje je meja?

Meje, kaj je nevarno in kaj ni, v resnici ni. Ne vemo vedno, česa smo sposobni in česa ne, kdaj so dobre razmere in kdaj niso. Vsa ta vprašanja so stvar posameznika in meje je težko postavljati, k temu veliko pripomorejo izkušnje in "kilometrini" v hribih. Te, recimo navidezne meje so različne, vsak si postavi svoje. Saj tudi jaz, ko grem plezat v znano in opremljeno smer, nesem manj opreme.

Gotovo se vama je kdaj zgodilo, da sta se zaradi premalo opreme znašla v težavah ...

Miha: Kolikor se jaz spomnim, ne. Saj je znano, imam vedno več kot dovolj opreme (*smeh*).

Fižola: Spomnim se septembrskega plezanja v severni steni Civette v Dolomitih. Plezal sem s pripravnikom. Nič ni šlo po načrtu, imela sva slab opis in je plezanje trajalo tri dni. Ko sva izstopila, se je vreme začelo kvariti, začelo je snežiti in za las sva se rešila. Kolega potem ni več plezal, zame pa je to bila pomembna izkušnja, ki se je srečno končala. Bilo je še več kritičnih situacij, a sem vedno imel srečo ... V severni steni Eigerja me je zadel manjši kamen, večji pa za las zgrešil.

Sta kdaj morala zaradi lastnih napak klicati gorsko reševalno službo?

Miha: To, da mi ni nikoli bilo treba poklicati na pomoč, mi je v zadovoljstvo. Seveda smo se znašli v mejnih situacijah, a smo jih vedno nekako razrešili.

Fižola: Pomoči v hribih hvala bogu nisem potreboval, vedno pa sem postavljaj varnost in previdnost na prvo mesto. Zato mi tudi kakšen vzpon in tura nista uspela. Se pa zavedam objektivnih nevarnosti, ko si ne moreš pomagati. Neko zimo smo plezali v Mrzli gori, ker sem verjel soplezalca, da pozna pot do vrha, a se je izkazalo, da to ni res. Sledil je bivač ter naslednji dan plezanje in spuščanje po vrvi ... Na srečo ni bilo treba iskati pomoči.

Kaj pa zaradi napak drugih? Sta pogosto pomagala pri reševanju plezalcev in planincev, ki so se znašli v težavah? Miha, ti si našel mrtvega človeka pod steno Pece ...

Miha: Enkrat ali dvakrat sem pomagal pri prenosu ponesrečencev, trikrat pa sem žal sodeloval pri zadnji fazi reševanja, to je tedaj, ko gornik umre. Hm, vedno je bilo pozimi. Snežne razmere je velikokrat težko predvideti, in če si ob napačnem času na napačnem prostoru, je nesreča tu. V južni steni Pece smo plezali po zasneženih žlebovih, da smo vnašali točne podatke za nov alpinistični vodnik. Ponesrečenega planinca so iskali pred že meseci, a ga niso našli. Preden sva z Danijem Golobom odšla od doma, mi je žena, ki je vedela, da bova plezala pod zavarovano potjo, rekla, da bova zagotovo našla ponesrečenca. V spodnjem delu smeri sta iz plazovine gledala del noge in roke. Smer po žlebu sva preplezala drugič in jo v spomin ponesrečenemu planincu poimenovali Škreblinov žlih.

Fižola: V vseh teh letih je bilo kar nekaj takih primerov. Pomagal sem pri reševanju v Raduhi in Uršlji gori. Ko nas je zalotila nevihta v severni steni Triglava, smo se reševali sami.

Koliko časa je zorela ideja za prvenstveno smer v vajini mladosti? Recimo Vigredno smer v Peci, eno najbolj prepoznavnih in morda celo najlepših v tistih stenah.

Miha: Južna stene Kordeževe rame je zanimiva. Desnega dela stene so se lotile že generacije pred

nami in preplezale Koroško smer, Direktno smer ... Mi smo začeli pogledovati tudi proti levemu, strmejšemu delu stene. Zato sva najprej izbrala linijo med obema deloma stene. Nastala je Vigredna smer, ki je res najbolj obiskana. Najverjetneje tudi zato, ker ima konstantno težavnost, ni pretežka, izstop iz stene pa preseneti s prehodnim izpostavljenim mestom. V Peci so težavni večinoma izstopni raztežaji. Tudi ime je lepo in pove, kdaj se največ pleza (vigred – pomlad). Levi strmejši del smo preplezali v poznejših letih. V zadnjih letih je Grega Lačen s soplezalci opravil večinoma proste ponovitve.

Fižola: Veliko sva se družila, hodila po raznih hribovskih stezah, si ogledovala stene in kovala načrte. Tako sva hodila tudi pod Kordeževo glavo in ugledala možnost za novo smer. 12. 4. 1978 sva na osnovi ogleda preplezala prvenstveno Vigredno.

Koliko prvenstvenih plezalnih smeri sta preplezala skupaj in koliko z drugimi soplezalci?

Miha: Na začetku sva skupaj preplezala nekaj novih smeri, potem pa sem začel plezati v krajih, ki Fižolo niso ravno dišali. Rojen sem v astrološkem znamenju

Perujski Andi, Cordillera Vilcanota, vrh Pachanta, 5727 m. Miha v Titovi smeri (7.-9. 6. 1980). Foto Rok Kolar

device, pravijo, da od tam izvirata raziskovalni duh in prizemljenost. Do zdaj sem opravil nekaj deset vzponov manj kot tisoč, od tega 320 prvenstvenih. Za uspeh štejem, da smo preplezali prvenstvene smeri v celotnem Dinarskem gorstvu ob obali Jadranskega morja do skal, ki se znižujejo in izgublajo proti Albaniji. Na koncu sta mi od skupine soplezalcev, s katero raziskujem te hribe, ostala Marinka Dretnik in Marjan Turšič - Manjana. Zadnja leta plezamo v kanjonu Badnjevica pri Imotskem in v krajših stenah nad naseljem Bribir pri mestu Novi Vinodolski.

Fižola: Preplezala sva nekaj prvenstvenih smeri v Raduhi, v Veliki Babi, Peci. Z drugimi plezalci v prvenstvenih smereh nisem plezal.

Raduha je gora, ki ima med koroškimi plezalci posebno mesto. Katero smer bi si izbrala za svojo najljubšo?

Miha: V steni Male Raduhe imam tri najljubše smeri. ZZ je po težavnosti zmerna in nima kakšnega zafrknjenega detajla. Mogoče koga preseneti, če ni navajen plezati v ozkih kaminih. Naslednja smer so Plate, ki popestrijo plezanje z dvema detajloma, tretja pa je Zagorčeva smer, v kateri smo se vsako leto preizkusili, ali smo *vplezani*. Če si preplezal Zagorčevo, si lahko mirno začel plezalno sezono.

Fižola: Moja generacija je veliko plezala v Raduhi, tudi prvi plezalni vodnik smo uredili in izdali. Takrat je bil naš odsek zelo številen in sodelovalo je več članov. Po mojem mnenju je najlepša smer Zagorčeva v Mali Raduhi.

Če bi morala izbirati med tem, kdo je boljši plezalec in kdo boljši idejni vodja plezalne naveze, kdo bi prevzel katero vlogo?

Miha: Jaz sem bil večinoma idejni vodja pri načrtovanju novih smeri.

Fižola: Kot plezalca sva si bila približno enaka, a Miha ima več vzponov. Hribom je posvetil več časa kot jaz, in to v obdobju, ko nam je alpinizem pomenil vse. Meni je bolj ustrezalo organiziranje, tudi *zrihtati* denar za odprave, npr. v Bolivijo, Himalajo (Gangapurna).

Plezala sta s celo vrsto izjemnih koroških in drugih alpinistov. Kdo je na vaju naredil največji vtis?

Miha: Rok Kolar. Bil je moj plezalni steber v pomembnem obdobju mojega plezanja. Imel sem to srečo, da sem večino časa imel stalne soplezalce. To, da poznaš soplezalca, je pomembno, saj veš, kako bo reagiral v težjih situacijah. Od soplezalk je izstopala Irena Komprej. Bila je na prvi ženski odpravi v Pamir, osvojila je Pik Komunizma, 7495 m. Andrej Gradišnik je pustil globok pečat v koroškem alpinizmu sploh. Že v zrelih letih se je po daljšem premoru vrnil v alpinizem in dosanjal, česar v mladosti nismo znali ali pa ni bilo možnosti za to. In seveda Grega Lačen, ki je koroški in tudi slovenski alpinizem dvignil na višjo raven. Z njegovo izgubo bomo zelo močno občutili, kakšen motivator je bil za predvsem za koroške plezalce.

Fižola: V letih, ko sem največ plezal, bi zagotovo izpostavil Milana Kolarja, Stanka Miheva, Roka Kolarja, Milana Vošanka in vsekakor svojo ženo Janeto Kodrin Pušnik.

Oba sta se spoprijela z izgubo najbližjih v nesreči. Kako sta prenesla tako hude dogodke?

Miha: Gore ti ogromno dajo, lahko ti pa tudi veliko vzamejo. To sem v svojem zgodnjem alpinističnem udejstvovanju občutil štirikrat. Še posebej me je pretreslo, ko sta umrla dva moja mlada soplezalca. Takrat sem bil že tako globoko v alpinizmu, da sem to izgubo čez čas nekako prebolel in plezal naprej, tudi za tiste, ki so ostali v gorah.

Miha v Bonatijevem
stebri v Druju
4.-5. 8. 1981
Foto Irena Komprej

Fižola: Pred sedmimi leti, ko se je ponesrečila Janeta, je bil to najtežji trenutek v mojem življenju. Bolečina, praznina, izguba, ne da se opisati. Bila je alpinistka, žena, prijateljica. Imel sem veliko srečo, da sva lahko združila družinsko življenje, *hobije*, v katerih sva oba uživala, jih skupaj načrtovala in tudi doživljala. Ko se mi je življenje podrlo, sem potreboval res veliko energije, da sem se pobral. Veliko te energije sem dobil skozi alpinizem, ki me je večkrat postavil pred izkušnjo, nato pa ponudil lepe trenutke. Energijo sem črpal iz hribov in lepih spominov, največ pa so mi pomagali prijatelji alpinisti. Ti lepi spomini so osnova, da še naprej počnem stvari, ki sem jih delal skoraj celo življenje.

Miha, ti imaš v zadnjih letih še en konjiček, ki si mu popolnoma predan – iskanje razbitin letal, ki so strmoglavila na naših tleh med I. in II. svetovno vojno, in izdelava katastra teh strmoglavljenih letal. Od kod ta preskok?

Za prvo letalo sem slišal pred štiridesetimi leti. Strmoglavilo naj bi v zahodnem ostenju Raduhe nad Solčavo. S sinom Davom sva raziskovala Rupnikovo linijo na Koroškem, zato je iskanje mest, kjer so strmoglavila letala, le nadaljevanje. Zadal sem si nalogo najti mesto strmogavljenja letala in vsaj en kos razbitine. Hotel sem pregledati naše gore in Koroško, zato sem najprej šel poiskat letalo, ki je strmoglavilo na pobočju Raduhe, potem pa sem začel potovati po vsem slovenskem ozemlju in sosednjih državah. Do zdaj sem našel več kot 250 območij, kjer je strmoglavilo letalo, in na vsakem vsaj en kos letala, kar ni ravno preprosto, saj razbitin skoraj ni več.

Fižola, ti si izjemen turni smučar, smučal si že na Japonskem, v Gruziji ... Kje je bilo smučanje največji izziv in kam si še želiš iti?

Zimo imam rad, uživam v zimskih dejavnostih, turno smučanje mi je res zelo pri srcu. Turne smuči sva si z Janeto nabavila med prvimi na odseku že leta 1986. Opravila sva zelo veliko lepih tur v naših hribih, v Avstriji, Dolomitih, v Alpah. Pozneje se je skupina razširila, presmučali smo Monte Rosso, Haute Rute, Smučali na Hokaidu, v gruzijskem Gudauriju, Durnitorju ... Ciljev je še veliko, koronavirus nam je prekrizal načrte za smučanje na Norveškem, tako da to še čaka.

Miha, je kaj, kar bi pri Fižolu spremenil?

Ničesar ne bi spremenil, ker potem ne bi bil Fižola, tisti, ki je včasih marsikomu trn v peti (*smeh*).

Fižola, je kaj, kar bi pri Mihu spremenil ti?

Miha jemljem takega, kot je, zato bi težko kaj spremenil. Pozna se od 16. leta in vsi se skozi življenje spreminjamo, a osnovne karakteristike nam ostanejo. Veliko sva plezala skupaj, načrtovala, izpeljala veliko akcij. Zelo *fajn* sva se ujela, ker je zelo pošten in zanesljiv, skratka lahko mu zaupam, kar sva se dogovorila, je vedno držalo. Zanj je značilno, da vse načrtuje in od svojih načrtov ne odstopa. Tako so se najine poti

zadnja leta razšle. Našel si je drugi *hobi* in hribi, plezanje ter planinski prijatelji niso več v ospredju.

Kaj bi spremenila pri svojih plezalnih karierah, če bi lahko?

Miha: Načeloma ne bi spremenil veliko, saj sem sem iz mladosti potegnil kar največ. Življenje sem si osmislil in zadovoljen sem s tem, kaj vse sem doživel. V današnjem času bi se bilo treba prilagoditi današnjim razmeram, ki jih niti pod razno ne moremo primerjati z nekdanjimi. Imeti moraš rdečo nit in pri meni bi bilo to najverjetneje raziskovanje, kot je bilo do zdaj.

Fižola: Ko se ozrem nazaj po prehojeni alpinistični poti, vidim, da sem največ plezal v prvih desetih letih. Tudi najbolj zahtevne vzpone sem preplezal takrat. Lahko bi ta zagon trajal še dlje, a prišle so še druge pomembne stvari v življenju.

Zakonca Pušnik
na trekingu v
Torres del Paine
Arhiv Franca Pušnika

Že vsa leta sta mentorja mlajšim generacijam plezalk in plezalcev. Kaj jim najprej "položita na srce", ko pridejo v alpinistično šolo?

Miha: Mladim alpinistom in plezalcem želim, da fizičnemu udejstvovanju dodajo tudi duhovni del. S tem dosežeš polnejše življenje.

Fižola: Alpinizem in plezanje sta zelo lepi dejavnosti. Zahtevata pa resnost, odgovornost, predanost in ljubezen do tega načina življenja. V gorah in pri plezanju nismo sami, zato se tam stkejo tudi prava prijateljstva in se hitro pokaže, kdo je "pravi" in kdo jemlje te stvari "z levo roko". Naša dejavnost se odvija brez gledalcev, zahteva veliko fizičnih naporov in odrekovanja. Nagrada za vsa ta lepa doživetja pa je notranji občutek veselja, zadovoljstva in lepih spominov, kar se ne da meriti z ničimer. Ugotavljam pa, da je teh vrednot pri kandidatih v alpinistični šoli vse manj, pridejo le po znanje. ●

Janez Toni

Naše edino upanje so prijatelji

Snežni plaz

Težko mi je priznati, ampak na začetku gorniške oziroma alpinistične poti smo vsi enaki. Tako izkušeni alpinisti, gorski reševalci kot tudi vsi ostali, ki radi zahajamo v gorski svet. Najprej si kupimo cepin in dereze, če smučamo, seveda tudi turnosmučarsko opremo, nova oblačila, svetleča, da se bolje vidimo, nahrbtnik in še kaj.

Na plazovno opremo, ki ni najbolj poceni, pa pozabimo, čeprav nam poleg zdrave pameti in znanja lahko reši življenje. Priznam, da sem bil sam točno tak, z izjemo tega, da sem šel v alpinistično šolo, preden sem sploh začel zahajati v hribe.

Dejavniki za nastanek plaz

Snežni plaz je sneg, ki se sproži in se premika po pobočju navzdol, lahko z zelo veliko hitrostjo (tudi do 180 km/h). Plazovi se lahko pojavljajo ves čas, ko je svet pokrit s snežno odejo. Na stabilnost snežne odeje in možnost nastanka snežnega plaz

vetrna/zavetrna) in sonce (prisojna/osojna), gibanje temperature ter naklon in poraščenost tal.

Ko svež sneg pade na podlago, kristali še niso sprijeti med seboj. Takrat je večja možnost, da se sproži plaz. Preobrazba in povezovanje kristalov med seboj omogočita, da se snežna odeja stabilizira, kar zmanjša nevarnost plaz

Splošno znano pravilo je, da se v hribe ne hodi prej kot tri dni po sneženju. Nevarnost nastanka snežnih plazov se zmanjšuje s časom in drugimi dejavniki, ki so pred, ob in po sneženju vplivali na preobrazbo snežne odeje. V času lova na pršič (svež, suh sneg), po katerem je smuka fantastična, se malokdo spomni na to pravilo. Na prst lahko rečemo, da je nevarno

*Konjsko sedlo,
marec 2014*

Foto Miha Pavšek

za plaz, če je višina novozapadlega snega večja kot 20 centimetrov, lokalno lahko zadošča tudi manjši prirast. Veter, ki spremlja sneženje, je izjemno pomemben dejavnik. Če med sneženjem piha veter, lahko tudi manjšo količino snega nanosi npr. v žleb, kjer ga je lahko kar naenkrat pol metra! Če piha na primer severnik, sneg iz severnih pobočij odlaga v žlebove na južnih pobočjih. Na severni strani bomo tako lahko hodili po goli podlagi, ko pa pridemo na južno stran, bo tam višina snežne odeje višja.

Veter hkrati tudi preobraža sneg. Na površini začne najprej nastajati tanka skorjica, pozneje je to že skorja, ki lahko nosi našo težo. Na tej vmesni stopnji se taki skorji reče kloža – poznamo mehko in trdo. Predvsem trda kloža se ob določenih pogojih, če jo prežemo z gazjo ali smučino, spremeni v klozast plaz! Drugi pomemben dejavnik je temperatura, saj vpliva na preobrazbo snega. Ob dolgotrajno nizkih temperaturah se sneg preobraža zelo počasi in lahko traja več tednov, da je snežna odeja spet stabilnejša. Nenaden dvig temperature nad ledišče pomeni, da se bo zgornja plast začela taliti in zgornja, bolj mokra plast se bo odpeljala v dolino. To pogosto vidimo spomladi, ko k dvigu temperature pripomore tudi takrat že močnejše sonce, ki dodatno segreje snežno odejo. Sneg se najhitreje stabilizira, če temperatura niha in se podnevi ogreje nad ničlo, ponoči pa zmrzne. Padeč temperature po daljšem obdobju toplega vremena bo stabiliziral snežno odejo.

Naklon pobočja je tisti, ki določa, ali se bo sneg sploh lahko naložil oziroma ali je dovolj strmo, da se snežni plaz lahko sproži. Ob večjih naklonih se sneg težje sprime in se osipa že med sneženjem. To so naklonine nad 50 stopinj. Na ravnem se plaz ne more sprožiti (lahko pa nas zasuje plaz od zgoraj, če so nad nami strmejša pobočja!). Naklon, ki je idealen za nastanek plazu, je med približno 30 in 50 stopinjami.

Plaz se bo prej sprožil na travnatem pobočju kot pa na pobočju, ki je prekrito z gostim rušjem ali gozdom. To seveda ne pomeni, da nas plaz v gozdu ne more zasuti; enako v ruševju, ko ga enkrat prekrije snežna odeja! V gozdu je odvisno, kaj je nad nami in kako gost je.

Vse naštetto je pomembno za načrtovanje ture in izbiro optimalne poti. V zahtevnih razmerah bo lahko že potek poti vplival na to, da se plaz ne bo sprožil. Snežni plaz nas zaradi sil, ki se ob tem sprostijo, lahko usodno poškoduje. Med premikanjem plazu nam sneg sili v dihalo. Če preživimo in se snežna gmota ustavi, se bomo pod plazom zadušili. Z izdihanim zrakom talimo sneg okrog ust in nosu ter s tem ustvarjamo ledeni oklep, ki je kriv za zadušitev. To se zgodi v približno 15 minutah po tem, ko nas je zasul sneg. Če si uspemo ustvariti zračni žep okrog obraza, pa se v plazu začne naše telo ohlajati in v roku ure ali dveh lahko nastopi smrt zaradi podhladitve.

Kako rešiti zasutega v plazu

Sami si v plazu težko pomagamo. Naše edino pravo upanje so prijatelji, s katerimi smo šli na turo. Gorski reševalci bodo namreč za prihod na mesto nesreče žal potrebovali precej več kot omenjenih 15 minut. Že prihod v eni uri iz Trziča do Koče pri Zelenici je izjemno hiter odzivni čas, če upoštevamo vožnjo po cesti in hojo.

Torej – edino prijatelji nas lahko rešijo!

Rešijo nas tako, da določijo naš položaj pod snegom in nas odkopljejo. Tu je plazovni (lavinski) trojček bistvenega pomena. Sestavljajo ga plazovna žolna, sonda in lopata. Plazovni trojček ne prepreči zasutja v plazu, ampak nam omogoči, da zasutega hitreje najdemo in odkopljemo; na ta način se poveča možnost preživetja.

Plazovna žolna je sprejemno-oddajna naprava. Danes uporabljamo digitalne, le kakšen star maček

Dvojna nevarnost: opast na grebenu, ki se lahko poruši in ob tem na pobočju pod grebenom sproži še snežni plaz.

Foto Miha Pavšek

Lavinski trojček (levo) in plazovni nahrbtnik z zračno vrečo (desno)
Foto Miha Pavšek

Žolna nam v osnovi pove naslednje stvari: ali je v njenem dometu druga žolna in jakost tega signala, ki je na zaslonu pretvorjena v metre. Vendar pozor, ta številka je zelo okvirna, ker lahko žolne zaradi elektromagnetnega valovanja različno sprejemajo signal. Bliže kot smo, natančnejša je ta številka. Delovanje žolne moti mobilni telefon, zato naj bi ga nosili vsaj 50 centimetrov stran od žolne.

ima še analogno. Poznamo tudi plazovni nahrbtnik z zračno vrečo, ki pomaga, da ostanemo pri vrhu plazovine.

Pred vsakokratno uporabo je treba preveriti njeno delovanje. To je predmet vaj z usposobljenim pedagogom (planinski vodniki in inštruktorji planinske vzgoje PZS, gorski reševalci, gorski vodniki) na tečaju. Žolna nam omogoča, da na snežni površini najdemo lokacijo, kjer je signal zasute žolne najmočnejši. Zaradi značilnosti elektromagnetnega valovanja lokacija na površini zelo verjetno ne bo neposredno nad zasutim. Zato uporabimo plazovno sondo, s katero natančno lociramo zasuto osebo.

Plazovna sonda je ozek cevast predmet, sestavljen iz enako dolgih delov, ki so med seboj sestavljeni prek navojev ali pa povezani s tanko jeklenico. Med zabadanjem v sneg po določenem ključu z razdaljo največ 30 centimetrov (fino sondiranje) naj bi imeli največjo možnost, da lociramo zasuto osebo. Razdalja predstavlja optimalno razmerje med verjetnostjo, da zasutega ne glede na položaj zadenemo, in pa časom, ki ga ima zasuti še na voljo.

Ko lociramo zasutega, začnemo izkopavanje. Tu nastopi zagata, saj ne vemo, v kakšnem položaju je zasuti – oziroma kateri del telesa smo zadeli s sondo. Zato odkopavanja nikoli ne začnemo pri sondi,

ampak se pomaknemo nižje po plazovini in začnemo s t. i. strateškim odkopavanjem s spodnje strani plazovine. Pri tem uporabljamo plazovno lopato.

Plazovna lopata se od navadnih pomembno razlikuje. Je lažja in da se jo razstavi v več delov. S plastično plazovno lopato v zbitem snegu, ki nastane po plazu, ne bomo odkopali nič. Boljše so kovinske, s katerimi prebijemo tudi trše plasti. Tudi lopate iz mehkejših kovinskih materialov ne bodo dobre v trših plasteh. To vsako leto občuti kak tečajnik, ki po vajah pokaže zvito lopato ... Če naletimo na trde ledne plasti, pa tudi kovinska lopata ne bo dovolj, ampak si bomo morali pomagati s cepinom.

Nam bo uspelo?

Poglejmo zaporedje dogodkov, ki se odvijajo, ko nekoga zasuje plaz. Smo v stresu, saj nam je prijatelja, partnerja zasul plaz. Prvih nekaj sekund potrebujemo, da ugotovimo, da sami nismo poškodovani in da se plazovina umiri; hitro ocenimo ali lahko pride nov plaz; če nas je več, nekoga določimo za opazovalca! Sledi panika! Nekoga ni več na površini. Mrzlično gledamo naokrog, da skušamo ugotoviti, če morda kje vidimo kaj, kar štrli iz plazovine oziroma je na njeni površini. Če je to roka ali noga, je to dober znak, saj bomo zasutega hitreje odkopali! Če ne, pa moramo preklopiti na vnaprej naučeno situacijo, ko začnemo uporabljati plazovni trojček. Žolno izvlečemo izpod oblačil, jo preklopimo na iskanje, gremo na lokacijo, kjer smo ponesrečenega nazadnje videli in začnemo iskanje. Če nas je več, lahko medtem drugi, ki ne iščejo z žolno, pripravijo lopato in sondo. Ko pridemo na lokacijo najmočnejšega signala, iz nahrbtnika vzamemo sondo in jo sestavimo. Ob prvem vbodu sonde v sneg verjetno ne bomo zadeli zasutega. Pritisk narašča z vsakim vbodom.

Pravilne uporabe plazovnega trojčka in postopka reševanja zasutega v plazu se naučimo na tečajih pod vodstvom inštruktorjev planinske vzgoje, gorskih reševalcev in gorskih vodnikov.
Foto Miha Pavšek

Končno ga lociramo! Iz nahrbtnika povlečemo lopato, jo sestavimo in začnemo odkopavanje. Plazovina je trda, srce nam razbija, zaradi stresa in napora smo na robu omedlevice. Ali je zasuti še živ? Minute tečejo ... Ali res za kopanje potrebujemo toliko časa? Če je zasuti približno en meter pod snegom, bomo morali odkopati približno tri kubične metre snega. Poskusite v praksi! V neki raziskavi so primerjali čase za odkopavanje zasutega. Če imamo plazovni trojček in ga znamo uporabljati, bomo zasutega odkopali po 11 minutah. Če uporabljamo samo žolno in lopato, bomo potrebovali 25 minut. Če imamo samo žolno, pa več ur. Če nismo vešči uporabe plazovnega trojčka, nam ta ne bo kaj dosti pomagal, ker bomo prepozni.

Za vse zgoraj naštetu imamo na voljo samo 15 minut. Ocena časa, ki ga porabimo za posamezni korak, je naslednja: štiri minute za iskanje z žolno, eno minuto za sondiranje, deset minut za odkopavanje.

Ni pomembno samo to, da imamo najboljšo plazovno opremo. Pomembno je, da jo znamo uporabljati! Pravilne uporabe se ne moremo naučiti le iz navodil za uporabo ter člankov in filmčkov na spletu. Pravilne uporabe se lahko naučimo samo na tečajih, ki jih izvaja usposobljen kader PZS in GRZS ter gorski vodniki.

Na fotografiji je prikazana v celoti odprta zračna blazina.

NAHRBTNIK
SOELDEN PRO AVY

www.factorystore.si

Nebeške poljane

Za Razorcem

... Za robom se svet odpre, pred seboj pa zagledaš prostrano kotanjasto planoto. Pot sledi dobro vidnemu zaporedju dolcev. Sprva greš nekaj časa navzdol, nato pa se zložno vzpenjaš. Pot je v visoki travi komaj opazna. Ta predel bi zaradi svoje domala pravljичne lepote zaslužil kakšno posebno ime, Nebeške poljane ali kaj podobnega. Onstran dolcev se svet spet prevesi – priključek "poti" z Zapotoka – zdaj je kažipot obla travnata glavica, ki pripada hrbtu Grive ...

... Kot dostop do Zavetišča pod *Špičkom* je ta pot seveda brez pomena, kot planinsko popotovanje pa je domala neprekosljiva. Bolj "trentarske" poti si ne moreš predstavljati! Razgledi, flora, favna, vse v izobilju! Pot tehnično ni preveč zahtevna, a je zapuščena in zarasla. Ima nekaj zahtevnih orientacijskih zank in je primerna le za izkušene stezosledce. Če se boš izgubil manj kot trikrat (tako kot pisec), zaslužiš čestitke. (Ne več – pot je bila leta 1997 obnovljena, op. F. H.). Povzeto po planinskem vodniku Tineta Miheliča *Julijske Alpe*.

Ker sem se s Tinetom večkrat pogovarjal o lepotah Julijskih Alp, mi je nekoč – na prelomu tisočletja – namignil o Nebeških poljanah nad planino Zapotok. Moja slabost je, da če se za ponujeno priložnost ne zavzamem takoj, rad pozabim nanjo. Pred dobrim letom sem obiskal Tinetovo spominsko obeležje pod Pihavcem in se spomnil na Nebeške poljane. Odločil sem se, da jih obiščem jeseni, ko pozlatijo macesni. Običajno se v oktobru za nekaj dni napravi indijansko poletje, ko ni neviht, vlaga v gorskem zraku je dokaj nizka in temperature za fotografiranje so ugodne.

Takšno okno lepega vremena se je pojavilo okoli 17. oktobra 2022. Pred odhodom sem se temeljito pripravil in s tem pozabil na domača opravila. Na spletu sem pregledal fotografije in prebral forume, pa mi še ni bilo dovolj. Poklical sem Andreja Stritarja, ki mi je povedal, da z Nebeških poljan pelje lovska steza na planino Zapotok. Spet sem brskal po spletu in naletel na fotografije Petra Strgarja, ki omenja to pot, in zvečer sem ga poklical. Z veseljem mi je pomagal, poslal mi je celo tri fotografije, ki so mi naslednji dan pomagale pri sestopu z Nebeških poljan. Med pomembne podatke sodi tudi sestop po grapi hudournika, ki je ključni del.

V ponedeljek sem vstal malce pred tretjo zjutraj in se odpeljal v Zadnjo Trento. Bila je še trda tema, tako da bi brez čelne svetilke težko hodil. Pot poteka čez strugo v gozd, nato še enkrat preči strugo in se zapodi v klanec. Razpoloženje je bilo dobro, prav tako nisem imel težav s koleno in dihanjem. Na poti na planino Zapotok je bilo treba prečiti nekaj grap, pri nekaterih so bile nameščene jeklenice in klini. Opazil sem, da so pot pred kratkim na novo markirali, kar mi je hojo olajšalo. Na planino, kjer je bilo spokojno tiho,

sem prispel malce pred osmo. Pri bližnjem studencu sem napravil nekaj posnetkov in šel naprej. Pot se je dvigovala in vse več je bilo zlatih macesnov. Čez nekaj časa sem pod sabo zaslišal glasove, za katere sem sprva mislil, da niso resnični. Po nekaj minutah sta me dohitela dva plezalca s Štajerske – dekle je bilo iz Slovenskih Konjic, fant pa iz Rogatca. Med drugim sta me, ko sta videla fotoaparat in stativ, vprašala, kdo sem. Povedal sem, da mi je ime Franci Horvat, prijatelj pa mi rečejo Frenk. Kar hitro sta povezala ime Frenk z mojimi ploščami v Mrzli gori, kjer sta že nekaj plezala. Poslovali smo se v upanju, da se še vidimo.

Počasi sem nadaljeval proti sedlu Kanja, ves čas pa so mi oči uhajale na Nebeške poljane na drugi strani doline. Pogled na macesne je bil res božanski. Malce pred sedlom Kanja sem zapustil markirano pot in se spustil po melišču proti markirani poti, ki vodi proti Zavetišču pod Špičkom. Sestop je bil res hiter, še dobro, da sem imel ustrezno planinsko obutev, kajti s kakšnimi copati bi bilo težje. Pot se je sprva spuščala pod Zagorelcem, nato pa rahlo povzpela. Pri napisu Špiček sem malce postal, toda ko sem videl, da markacije vodijo navzgor, sem nadaljeval v njihovi smeri.

*Zlati macesni
Za Razorcem, v
ozadju Prisank,
Škrlatica in Razor
Foto Franci Horvat*

Prečiti je bilo treba nekaj grap, najbolj "huda" je bila zadnja, ki prereže celotno vzhodno ostenje Zagoreca. V pomoč mi je bila jeklenica in nekaj klinov. Že kmalu po prečanju se je svet odprl. Tine Mihelič bi dejal: "Zdaj pa najlepše." Kotanjasta planota s številnimi macesni je res sanjska. Na Nebeških poljanah bi bil lahko ure in ure, da ne rečem dneve, in fotografiral. Ker pa sem skregan s prostim časom, mi je ta skopo odmerjen. Motivov je izjemno veliko, če bi hotel zadostiti vsem svojim željam, bi potreboval dan ali dva, toda čas ni moj zaveznik. Izbiral sem optimalne kadre, toda ko sem nadaljeval po poti, so se mi kazali še drugi, lepši motivi. Spraševal sem se, kje ste prijatelji, znanci in ljubitelji naravnih lepot, da bi z vami delil to lepoto. Zavedam se, da ni veliko takšnih, ki bi vstali ob tretji uri zjutraj in se z mano odpeljali v Zadnjo Trento, nato pa še hodili skoraj dvanajst ur. Če bi se kdo odločil, bi to napravil enkrat in nikoli več. Morda se motim, kakšen fotograf ali snemalec bi se morda pustil "zapeljati".

Po dobrih dveh urah fotografiranja sem začel razmišljati o sestopu na planino Zapotok. Peter mi je dejal, da sestop začneš pod Grivo, ko pod sabo zagledaš travnat pomol. Res sem pred sabo zagledal oblo travno glavico, na kateri je bil možic, ki mi je vtil nekaj upanja. Z njega sem daleč pod sabo zagledal travnati pomol, pa še nakazana stezica, pohojena trava, je vodila navzdol. Najprej sem s strahom sestopal po travnatem pobočju, ki je skrivalo kar nekaj lukenj, na katere sem moral biti pozoren. Hitro bi lahko

prišlo do kakšnega zvina gležnja. Bolj ko sem se bližal pomolu, bolj sem bil prepričan, da sem na pravi poti. S pomola se je bilo treba spustiti v gozd in tam poiškati drobno stezico, ki je sem ter tja vodila navzdol. Spomnil sem se Petrovih besed, da se je treba držati malce bolj desno, da prideš do grape. Med potjo sem našel ovoj frutabele, ki me je delno pomirila o pravilnosti poti. Sestop v grapo ni bil težak, prav tako ne prvi metri po njej. Povsem drugače je bilo malce nižje, ko sem pod sabo zagledal skok. Leva stran, gledano navzdol, je bila mokra in spolzka, desna pa krušljiva z malo oprimkov. Pospravil sem fotoaparatus in stajalo v nahrbtnik in se pripravil na plezanje navzdol. Zavedal sem se, da če bi si kaj napravil, bi težko poklical na pomoč, ker ni bilo signala za telefon. Previdno sem plezal in upal, da se mi kakšen oprimek ali stop ne porušita. Pošteno sem si oddahnil šele na dnu grape. Sestop s planine Zapotok v Zadnjo Trento je bil počasen, kajti čutil sem že rahlo utrujenost. Ko sem bil pri spodnji strugi, sem za sabo zaslišal "moja" dva Štajerca. Naše želje, da se še enkrat vidimo, so se uresničile. Povedala sta, da sta uspešno opravila vzpon v smeri *Likar-Markič* (IV+, 200 m) v Zapotoškem vrhu. Nato smo vse do avtomobila pridno klepetali in se kar težko poslovili. Dekle je ob slovesu dejalo, da bo glede na mojo fotografsko opremo mogoče kakšen posnetek ustrezen za naslovnico *Planinskega vestnika*. Mogoče pa res, sem dejal. Tako se je končal prečudovit dan s Tinetom Miheličem, ki sem ga imel ves čas v mislih. Njegove "Nebeške poljane" so res nebeške. ●

Zapotoški vrh
in Srebrnjak
Foto Franci Horvat

Informacije

Zahtevnost: Zahtevna označena pot

Oprema: Običajna planinska oprema za visokogorje, čelada

Višinska razlika: 1130 m

Izhodišče: Zadnja Trenta (Flori), 900 m. Sem se pripeljemo iz Spodnje Trente ali čez Vršič mimo Koče pri izviru Soče.

Časi: Zadnja Trenta (Flori)–Za Razorcem 4 h

Sezona: Kopna sezona

Vodnika: Tine Mihelič: *Julijske Alpe*. PZS, 2009; Jože Drab: *Julijske Alpe. Skupini Mangarta in Jalovca*. PZS, 2015.

Zemljevidi: *Jalovec in Mangart*, PZS, 1: 25.000; *Bovec - Trenta, Sidarta*, 1: 25.000; *Julijske Alpe*, PZS, 1: 50.000

Zanimivost ob poti: Zapotoški slapovi

Vzpon: S parkirišča se usmerimo na spodnjo cesto proti Bavškemu Grintavcu. Kaj kmalu je treba prečiti strugo Suhega potoka, nato cesta preide v stezo. Naša pot vodi večinoma po gozdu vse do razpotja, kjer se usmerimo desno proti Bavškemu Grintavcu (levo Zapotoški slapovi). Ponovno prečimo strugo potoka, nato se pot začne vzpenjati. Prečimo nekaj grap, na nekaj mestih s pomočjo jeklenice. Nato pridemo na planino Zapotok, kjer zavijemo levo in skozi

redke gozd, med zadnjimi macesni prečimo travnata pobočja do melišča pod Bavškim Grintavcem. Pridemo do razpotja, kjer gremo desno proti sedlu Kanja. Nadaljujemo čez melišče pod stenami Bavškega Grintavca, vse do stika markirane poti proti Zavetišču pod Špičkom. Spustimo se levo navzdol do vznožja najnižjih pečin pod Zagorelcem. (Tu se dobra, a nemarkirana pot spusti na planino Zapotok, naša pot pa se povzpne levo navzgor). Pot je razmeroma skalnata in prečiti je treba nekaj grap. Največja je pod vzhodno steno Zagorelca, tudi tu nam je v pomoč jeklenica. Ko smo na drugi strani, se pred nami razgrne kotanjasta planota Za Razorcem, 1680 m, polna prekrasnih macesnov in širnih razgledov. Pot je zaradi visoke trave malce težje sledljiva, toda nebeško lepa.

Sestop: Pot lahko nadaljujemo proti Zavetišču pod Špičkom oziroma Trenti (Flori) ali pa sestopimo po poti vzpona.

Za izurjene planince, ki jim brezpotja niso tuja, pa se je možno spustiti na travni pomol, od koder gremo najprej v gozd, nato zavijemo desno v grapo, ki nas pripelje na planino Zapotok; v grapi je nekaj lažjega plezanja.

*Jesen nad dolino
Zapotok
Foto Franci Horvat*

V deželi medveda

Loški Potok

Moje prvo srečanje z Loškim Potokom sega daleč v preteklost, ko je bil priljubljen medved Tonček. Lahko rečem, da si je tega prikupnega mladiča ogledalo staro in mlado od blizu in daleč. Navadil se je človeške pomoči pri hranjenju, kar je botrovalo njegovemu žalostnemu koncu. Naslednjič sem želel fotografirati Retijsko uvalo. Poleg prekrasne narave so name napravili izjemen vtis prijazni domačini, ki so mi bili vedno pripravljeni pomagati z različnimi nasveti. Res je zame Loški Potok precej oddaljen, toda če te zanimiva pokrajina vabi v svoj objem, je dolgo vožnjo lažje prenašati in ves trud je običajno poplačan – Loški Potok nas obogati z novimi spoznanji in še ne videnimi lepotami.

Pisatelj dr. Anton Debeljak v pesmi *Moj sončni Loški Potok* o njem zapiše:
... obsega šest vasi,
na sredi Blejski otok
pa Tabor ga krasi ...

Loški Potok je pravi biser neokrnjene narave v Sloveniji, a vse preveč zapostavljen in spregledan. V njegovem grbu sta dve prekržani sekiri, nad katerima stoji medved. Poleg širnih gozdov, v katerih že dolgo pojejo sekire, je to območje tudi domovina rjavega medveda.

Retijska uvala¹ v Loškem Potoku
Foto Franci Horvat

¹ Uvala je skledasta kotanja, večja od vrtače in manjša od kraškega polja.

Občina Loški Potok, ustanovljena leta 1994, leži na jugu Slovenije, na meji med Notranjsko, Dolenjsko in Gorskim Kotarjem na Hrvaškem. Občino sestavljata območji Drage in Loškega Potoka, ki sta bili do takrat prva del občine Kočevje, druga pa del občine Ribnica. Obsega 135 kvadratnih kilometrov površine, ima 1789 (leta 2020) prebivalcev in z manj kot štirinajstimi prebivalci na kvadratni kilometer sodi med najredkeje naseljena območja v Sloveniji. Na območju Loškega Potoka ležijo naselja: Hrib, Retje, Travnik, Šegova vas, Srednja vas, Mali Log in trije zaselki (Bela Voda, Dednek in Matevljek), na dragarskem koncu pa je vsega skupaj deset naselij, ki so razporejena: v Dragarski dolini pet (Lazec, Podpreska, Draga, Srednja vas pri Dragi in Trava.), v Binklu dve (Stari in Novi Kot) ter ob meji s Hrvaško ob Čabranki tri (Podplanina, Pungert in Črni Potok).

Ime Loški Potok naj bi nastalo po ustnem izročilu, ki pravi, da na tem območju blizu meje med ribniškim in loškim gospostvom teče potok. Prvi del imena Loški je izpeljan iz krajevnega imena Log ali občega imena log (močvirnat travnik ob vodi, deloma porasel z drevesi, ali pa gozd blizu naseljenih krajev). Loški Potok je na starih zemljevidih naveden v nemškem jeziku kot Lasserbach.

Geografija in ostale znamenitosti

Loški Potok je kraška poglobljena suha dolina, ki se razprostira na visoki in pretežno z gozdom porasli planoti (700–880 m). Leži vzhodno od Blok, krasita jo dve skledasti dolini (uvali), vsaka na svoji strani hriba Tabor, 816 m. V severozahodnem delu uvale se je nabrala rodovitna rdeča zemlja, ki je kljub poplavljanju ob močnih deževjih primerna za kmetijstvo.

Jama Ogenca ima bogato zgodovino – v bližini jame so leta 1942 postavili partizansko bolnico, ki jo je vodil dr. Aleksander Gala - Peter. V času Roške ofenzive leta 1942 je osebje zaslutilo, da bodo Italijani odkrili bolnico, zato so težke ranjence 29. julija preselili v bližnjo jamo Ogenco. Žal pa to ni bilo dovolj, kajti ranjenec Ernest Senčar je zbežal iz skrališča in sovražniku izdal lokacijo. 31. julija so prišli k jami italijanski vojaki, toda iz nje je bilo slišati samo strele. Kljub temu so vanjo zmetali nekaj ročnih bomb. Bolničarka Marija Čepon - Mimica iz Brezij pri Dobrovi je postrelila skoraj vse ranjence in še sebe, tri preživele (Ivana Mulca iz Kočevja, Vinka Smolnikarja iz Novega mesta in Ivana Snoja iz Vevč pri Ljubljani) so zajeli Italijani in jih odpeljali v Grčarice, pozneje pa v ljubljansko bolnico. Ko so nekoliko okrevali, so jih odvedli v italijansko internacijo. Leta 1943, ko je Italija kapitulirala, so se vsi trije vrnili v partizanske enote. Med partizane se je vrnil tudi izdajalec, ki ga je eden izmed preživelih prepoznal v Dolenjskih Toplicah, kjer so mu tudi sodili.

Zlati vršički Zlate smreke Foto Franci Horvat

Na poti k jami Ogenca Foto Franci Horvat

Muzej pri jami Ogenca Foto Franci Horvat

V tej Retijski uvali, kot se tudi imenuje in sodi med najlepše v Sloveniji, so zelo slikovite njive, razvrščene v proge. Dolina slovi kot mrzlišče, kjer se temperatura lahko občasno spusti pod $-20\text{ }^{\circ}\text{C}$ in je običajno nižja kot na Babnem polju, ki je sicer najhladnejši kraj v Sloveniji.

Na območju je več naravnih znamenitosti, kot so na primer "požerak" (Požiralnik) pod vasjo Travnik, Kaličeva jelka ob gozdni cesti Draga–Glažuta in Zlata smreka ob cesti Hrib–Glažuta, ki ima spomladi mlade vršičke iglic tako rumene, da je smreka videti vsa v zlatu. Šmrkava bukev pa raste v gozdu ob poti s Hriba proti Travnji gori. Na njej je znamenje, ki spominja na to, da so se tu žene in dekleta poslavljale od svojih mož in fantov – hrvatarjev, ki so hodili na delo v hrvaške gozdove. Ker je tu kraški svet, ne manjka brezen in jam, med slednje sodi jama ob partizanski bolnišnici Ogenca. Brezen je sicer več, med zanimivejša sodi Čudovka, na Mali Jazbini pri hribu Petelinjek pa leži zijalka Votla stena. Turistične zanimivosti na tem območju so tudi Partizanska bolnišnica Ogenca, Planinski dom na Kamen griču in okrasni vrt Lidije in Petra Knavsa na vrhu vasi Hrib, ki se ponaša s številnimi zanimivimi zasaditvami in vodnimi motivi, vrtnimi dodatki, naravnim kamenjem ipd. V središču vasi Hrib - Loški Potok v Kulturno turističnem centru (KTC) lahko tudi prenočite.

Arhitektura

Tradicionalna potoška kmečka hiša je zidana iz kamna in ima leseno podstrešje, pokrita je s skodlami. Pod hišo ali ob njej, odvisno od naklona terena, sta hlev in klet za shranjevanje pridelkov, ob hiši stoji *štirna* (vodnjak) za zbiranje padavinske vode s streh. V Loškem Potoku poznamo dve vrsti hiš, prve so ob cesti v naseljih Lazec, Podpreska in Trava, druge so gručaste, kamor sodita vasi Retje in Travnik. V ravnini so si stavbe sledile druga za drugo vzdolž ceste, na pobočju pa je bila hiša običajno vrhhlevna, to je s hlevom spodaj in bivalnimi prostori zgoraj. V Loškem Potoku stoji samo še nekaj takih hiš, nekaj pa jih je tudi na vrhu vasi Hrib. Glede na to, da je v Loškem Potoku precej razvita živinoreja in je s tem ustrezno povezano tudi število travnih površin, praktično ne poznajo kozolca, razen nekaj izjem. Seno so sušili na ostrnicah, shranjevali pa v skednjih. Pojasnimo, kaj so ostrnice – to so olupljeni vrhovi smrek s prirezanimi vejami, ki jih v času spravila sena na travniku zapičijo v zemljo in ovijejo z napol posušenim senom. Ostrnice stojijo nekaj tednov, potem seno odpeljejo v skedenj. Prevoz pokošene trave s travnika do ostrnic so nekoč opravili z vlakom, to je poseben lesen voziček z dvema kolesoma in ročajem za vleko. Potoški način *zdevanja* ostrnic se tudi razlikuje od tistega na Blokah ali v Loški dolini. V slednji ostane vrh ostrnice prost, brez sena, medtem ko ostrnice v Loškem Potoku *zdenejo* do vrha, in kar je

najpomembnejše – na vrhu naredijo kapo iz trave, da voda ne zamaka v sredino ostrnice.

Oton Župančič je zapisal takole:

Tja, kjer kipe slovenstva žive klice,
kjer dan se peni v delu in trpljenju –
z obema bom nogama stal v življenju,
v slovenstvo zakopan – med ostrnice.

Na jugu doline je cerkev sv. Lenarta z mogočnim zvonikom, na novo je bila zgrajena leta 1741, prve omembe pa segajo v leto 1581. Na zahodu doline stoji cerkev sv. Florjana iz leta 1768. Manjšo cerkev poleg pokopališča sv. Barbare krasi letnica 1673, toda današnjo podobo nosi iz leta 1840. Pozornost vzbudi tudi lesena cerkvica v Glažuti – iz leta 1926.

Gospodarstvo in kmetijstvo

Na Potoški planoti leži boljša zemlja samo po uravnava, ozkih dolinah in vrtačah. Zelo pomembni pri pridelavi hrane so klimatski pogoji, ki so na tem območju dokaj ostri – dolge zime, pozne pozebe spomladi in zgodaj jeseni, na uravnava pod Travnikom in v Retjah pa tudi občasne poplave. Najbolje v teh krajih uspevajo krompir, zelje in koleraba. Nekoč so množično sadili tudi boba, ki ne pozebe. Kuhali so ga v enolončnicah in pekli na štedilniku. Bob je pomenil simbol revščine in pomanjkanja, zato je bila oznaka "bobova dežela" zmerljivka. Na njihovih poljih še vedno raste nekaj bobna, saj so Potočani zelo ponosni nanj.

Zametki industrijske proizvodnje v Loškem Potoku segajo v leto 1856, ko je bil postavljen temeljni kamen za prvo parno žago na Kranjskem. Po drugi svetovni vojni je bilo še nekaj podjetij oziroma njenih podružnic, kot so Riko in Inles iz Ribnice, Bombažna predilnica in tkalnica iz Trziča, Saturnus. Po letu 1991 so vsa družbena podjetja preoblikovali in nekatera so zapustila to območje. Večina prebivalstva se danes vozi na delo v Ljubljano, Ribnico in Loško dolino, pa tudi Cerknico in Logatec.

Čprav danes večino površine v občini (Loški Potok) zavzema gozd (osemdeset odstotkov), je bilo nekoč drugače. Bilo ga je manj in še ta je bil v lasti gospode. Z gozdarstvom se je v preteklosti ukvarjalo veliko moških, ki so hodili pozimi drvarit na tuje, predvsem v slavonske in francoske gozdove. Ustanovile so se skupine, v katerih je bilo devet ali enajst sekačev ali tesarjev, med katerimi je bil najpomembnejši blagajnik. Člani skupine so bili izključno iz ene vasi in na pot do vlaka v Žlebiču so se odpravili peš. Danes Potočani drvarijo v svojih ali državnih gozdovih na širšem območju Loškega Potoka.

Kulturniki iz Loškega Potoka

V središču Hriba - Loškega Potoka je Park kulturnikov, v katerem so upodobljeni štirje pomembni Potočani: Zofka Kveder, dr. Anton Debeljak, dr. Jakob Turk in Drago Košmrlj. Spominsko obeležje je bilo postavljeno leta 2014 na ploščadi pri Kulturno-tu-

Ostrnice v vasi Retje Foto Franci Horvat

Park kulturnikov v Loškem Potoku Foto Franci Horvat

Vas Hrib -
Loški Potok
Foto Franci Horvat

rističnem centru na Hribu. Zofka Kveder (1878–1926), pisateljica, pesnica, prevajalka, urednica, je bila rojena v Ljubljani, toda otroška leta je preživela v Loškem Potoku in pozneje živela v Trstu, Pragi in Zagrebu. Pisala je v slovenščini, srbsčini, češčini, nemščini in hrvaščini. Med pomembna dela sodijo spomini na Loški Potok, ki so izšli v zbirki črtic *Misterij žene* v poglavju Hrvatarji.

Dr. Anton Debeljak (1887–1952), pesnik, publicist in prevajalec, je bil rojen v Šegavi vasi, romanistiko je študiral na Dunaju in v Parizu. Njegova dela obsegajo več kot šestdeset spominov, potopisov in esejev, več kot sedemdeset proznih sestavkov in več kot tristo petdeset pesniških prispevkov. Poznan je bil po tem, da je govoril sedemnajst jezikov in prevajal iz trinajstih.

Informacije

Kako do Loškega Potoka: Primorsko avtocesto zapustimo pri izvozu Unec–Rakek, pot nadaljujemo skozi Cerknico v Novo vas, nato vozimo proti naselju Hrib - Loški Potok.

Vodnik: Roman Mihalič: *Dolenjska, Bela krajina, Notranjska*. PZS, 2012.

Literatura: *Slovenija*. Turistični vodnik. Mladinska knjiga, 1995.

Gradivo za zaključno vodenje na tečaju za turistične vodnike (ITER 2021).

Zemljevidi: *Loški Potok*, Kartografija, 1: 41.000
Notranjski Kras, Brkini, Dolenjska, Bela krajina, Kartografija, 1: 75.000
Notranjska s Snežnikom, PZS, 1: 50.000

Upravno središče je naselje Hrib - Loški Potok, ki leži na pobočju nasproti vzpetine Tabor, po kateri je dobilo ime. Na pobočjih Tabora so našli ostanke prazgodovinske keramike. V času Rimljanov je severozahodno od vasi Retje po severnih obronkih hribov potekal rimski zid kot del zapornega sistema (Clastra Alpium lularum, slovensko *Rimski limes*) proti vdorom barbarov s severa. Loški Potok so obiskali Turki leta 1529 in 1532, na kar nas spominjajo taborski grič, kjer je bil utrjen protiturški tabor za zavetje prebivalstva, turški meč handžar, ki so ga našli na vrtu pri Birtku, ter ledinsko ime Martaloz, ki je v zaledju vasi Hrib, kjer so se skrivali turški razbojniki. Loški Potok so naselili pastirji iz Loške doline v 15. stoletju. Privabila jih je prijazna dolina na obeh straneh Tabora, nato so si na bližnji planoti izkrcili precej gozda ter si uredili pašnike.

Jakob Turk (1872–1935), agrokemik, je bil rojen v Novem Kotu. Študiral je na Dunaju in leta 1899 postal prvi slovenski inženir kemije. Prispeval je k razvoju kmetijstva, ukvarjal se je z agrokemijo, živilsko tehnologijo in analizo zraka, prsti, vode, živilskih izdelkov in kmetijskih pridelkov. Spominsko obeležje ima tudi v Novem Kotu.

Drago Košmrlj (1911–2003), novinar in publicist, je bil rojen v Travniku oziroma zaselku Bela voda. Deloval je kot urednik Radia Jugoslavije v Beogradu, kot stalni novinar na RTV Ljubljana in urednik zunanje-politične redakcije nacionalnega radia, vodil je tudi zunanje-politično uredništvo televizije in bil dopisnik v Trstu. ●

Jama Ogenca, 990 m

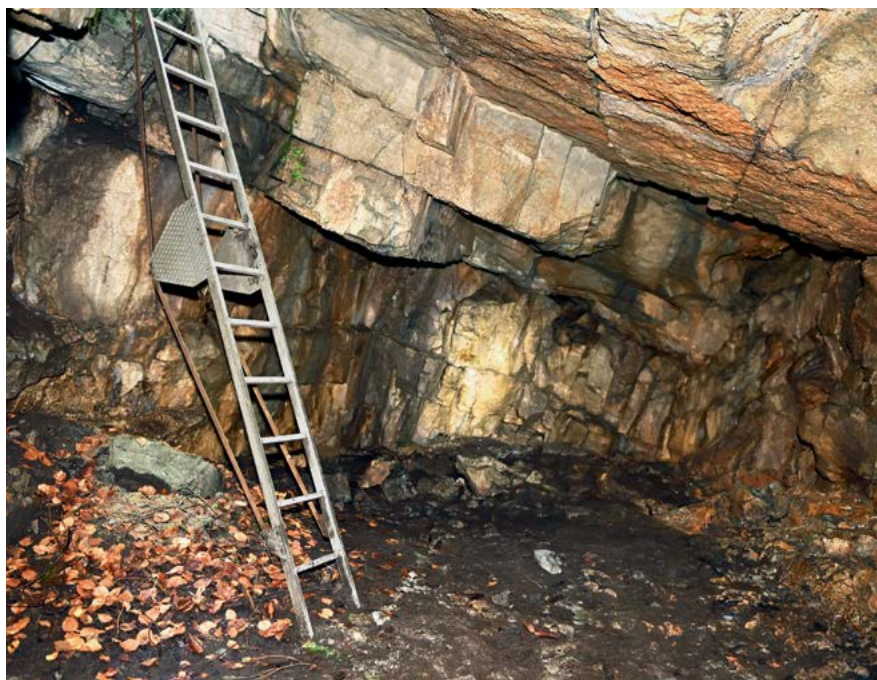
Notranjski Kras

Kraška jama Ogenca sama po sebi ni nič posebnega – je kot mnogo podobnih jam v bližini. Komaj streljaj stran je istoimenski vrh, ki je visok 1030 metrov in nanj ne vo-

dijo markirane poti, medtem ko do jame pripelje med drugimi dobro označena pot iz Loškega Potoka. Občinski svet Občine Loški Potok je na predlog Ljubljanskega

regionalnega zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine razglasil partizansko bolnico Ogenca v kraški jami za kulturni spomenik z lastnostmi zgodovinskega spomenika (Uradni list RS, št. 4700). Skrivno mesto v jami Ogenca je eno redkih ohranjenih skrivališč, ki so se gradila in uporabljala ob skoraj vseh partizanskih bolnicah. Njihov namen je bil, da v primeru odkritja vanje evakuirajo težje ranjenke. Skrivališče oziroma bunker ponazarja način delovanja partizanske vojaške sanitete v Sloveniji. Zaradi redkosti, ohranjenosti in zgodovinske pričevalnosti sodi med pomembno spominsko dediščino iz obdobja druge svetovne vojne na Slovenskem.

V jami Ogenca Foto Franci Horvat

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 173 m

Izhodišče: Lom, 817 m. Primorsko avtocesto zapustimo pri izvozu Unec–Rakek, pot nadaljujemo skozi Cerknico v Novo vas, nato vozimo proti naselju Hrib - Loški Potok. Nekaj sto metrov za oznako ceste 8,5 km proti Sodražici

Kamni grič, 1017 m

Notranjski Kras

Izjemno priljubljen vrh Kamni grič leži jugozahodno od Travnice gore, ki je zahodni del pogorja Velika gora. Nekoliko pod vrhom je planinska koča Kamni grič v lasti

PD Loški Potok, običajno je odprta ob sobotah in nedeljah ter praznikih. Pred mrazom in vetrom se lahko zatečemo v vetrolov kočice, ki nam je na voljo tudi, ko je

zaprta. Koča je priljubljen cilj obiskovalcev iz Loškega Potoka, Sodražice, Nove vasi na Blokah itd. Ker smo v deželi medveda, obstaja sicer majhna možnost, da ga vidimo, toda če smo dovolj glasni, se bo kosmatinec umaknil.

Na vrhu Kamnega griča Foto Franci Horvat

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot

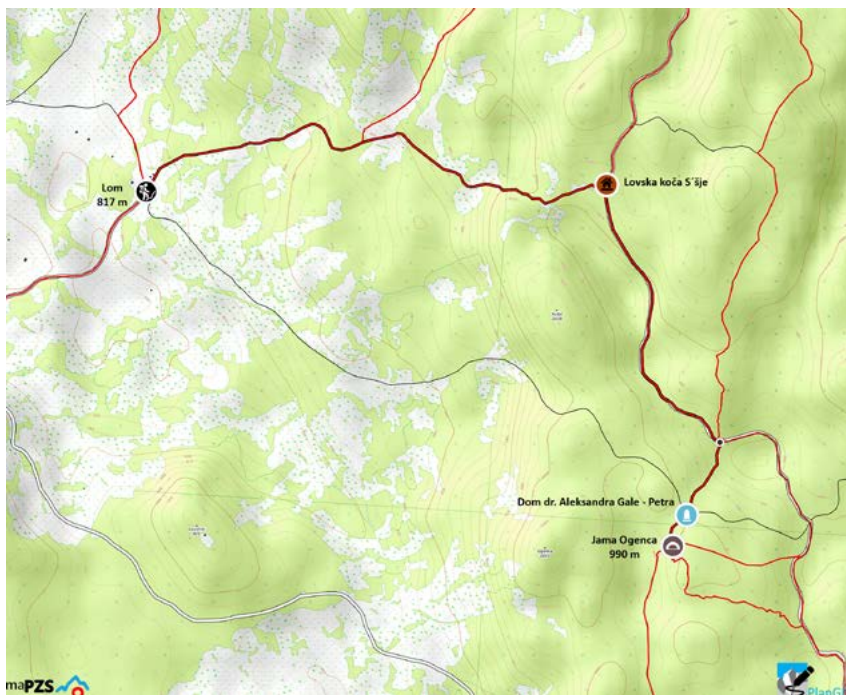
Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 215 m

Izhodišče: Lom, 817 m. Primorsko avtocesto zapustimo pri izvozu Unec–Rakek, pot nadaljujemo skozi Cerknico v Novo vas, nato vozimo proti naselju Hrib - Loški Potok. Nekaj sto metrov za oznako ceste 8,5 km proti Sodražici se na začetku daljšega desnega ovinka odcepi stranska gozdna cesta. Po njej vozimo približno 1 km do razpotja. Parkiramo na primernem mestu ob križišču. WGS84: N 45,7145°, E 14,609°

Koča: Koča Kamni grič, 1016 m, telefon +386 41 393 643, +386 31 483 809

Časi: Izhodišče–Koča Kamni grič 45 min
Koča Kamni grič–izhodišče 45 min
Skupaj 1.30 h

Zemljevida: *Loški Potok*, Kartografija, 1: 41.000; *Notranjski Kras, Brkini, Dolenjska, Bela krajina*, Kartografija, 1: 75.000

Vzpon: Sledimo makadamski cesti, ki se blago vzpenja proti jami Ogenca. Kolovoz preide v vlako, ki vodi v gozd. Skrbno sledimo markacijam, ki so malce oddaljene med sabo, in dosežemo lovsko kočico S'šje. Nadaljujemo po gozdni cesti do razpotja, kjer nas smerokaz usmeri k muzeju Dom dr. Aleksandra Galeta - Petra. Od kočice sledimo smerokazu za jamo, ki jo dosežemo v 10 min. V zgornji del jame se lahko spustimo po kovinski lestvi, priporočam čelno svetilko. Če pa želite obiskati mesto nekdanje partizanske bolnice, sledimo smerokazu pri kočici strmo navzgor. Tam ni več stavb, so samo količki, ki nakazujejo položaj bolnice in pot za jamo Ogenca, do katere je dobrih 100 m.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Franci Horvat

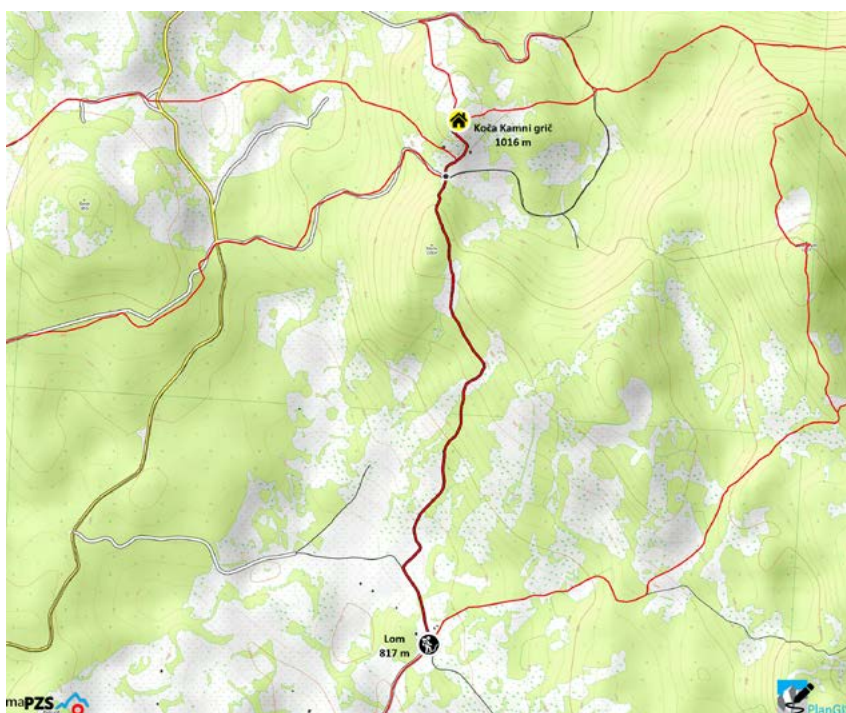
se na začetku daljšega desnega ovinka odcepi stranska gozdna cesta. Po njej vozimo približno kilometer do razpotja. Parkiramo na primernem mestu ob križišču.

WGS84: N 45,7145°, E 14,609°

Časi: Izhodišče–jama Ogenca 1.15 h
Jama Ogenca–izhodišče 1.15 h
Skupaj 2.30 h

Sezona: Vsi letni časi

Kamni grič, 1017 m

Vzpon: Z izhodišča sledimo oznakam za Kočo Kamni grič, ki so na drevesu ob cesti, le približno 10 m pred začetkom kolovoza. Sledimo kolovozu v rahlem vzponu v gozd in po njem ter čez travnike. Kolovoz preide v nekoliko manj vidno pot, ki malo više postane vidnejša. Iz gozda stopimo na večji travnik, ki ga prečimo, in v bukovem gozdu nadaljujemo ob dobro vidnih markacijah in oznakah za Kamni grič (napis KG). Pot skozi gozd je razmeroma kratka, čez travnik sledimo poti, ki zavija levo. Tu se lahko malo ustavimo in se razgledamo naokoli, na Snežnik. Nekoliko se vzpnemo, nato pa skozi zaraščen in skalni del v gozdu dosežemo širši kolovoz in označeno razpotje (levo pot iz Malega Loga oziroma glavne ceste Sodražica–Loški Potok). Sledimo markacijam in smo v zmernem vzponu v 5 min pri Koči Kamni grič, 1016 m. Do vrha Kamnega griča je le nekaj korakov, kjer je klopca s smernimi tablami.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Franci Horvat

Sezona: Vsi letni časi

Zemljevida: *Loški Potok*, Kartografija, 1: 41.000; *Notranjski Kras, Brkini, Dolenjska, Bela krajina*, Kartografija, 1: 75.000

Vodnik: Roman Mihalič: *Dolenjska, Bela krajina, Notranjska*. PZS, 2012.

Petelinjek, 1212 m

Notranjski Kras

V Sloveniji poznamo vsaj dva vrhova, ki se imenujeta Petelinjek. Prvi je nad Korenjskim sedlom na Gorenjskem, naš pa ponosno stoji na jugovzhodnem delu pogorja Racne gore na Notranjskem. Točneje, Racna gora se razprostira severno nad

Loško dolino (Stari trg pri Ložu), na severu pa jo ločuje še nižje pogorje Rajske gore od Loškega Potoka. Ob severovzhodnem vznožju leži Travnško polje, ki je vodnato s kar dvema kraškima izviroma. Mežnarjev potok in Malenščica v vijugastem toku te-

četa po polju in se združita, tik preden ponikneta v 10 m globok požiralnik pod vasjo Travnik. Malenščica danes napaja vodovodni sistem, nekdanj pa je poganjala nekaj mlinov in žag, dva še stojita.

Zahtevnost: Zahtevna označena pot.

Krajši skalni skoki so nekoliko izpostavljeni. Pot je na nekaj mestih malce slabše markirana.

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 372 m

Izhodišče: Matevljek, 840 m. Primorsko avtocesto zapustimo pri izvozu Unec-Rakek, pot nadaljujemo skozi Cerknico v Novo vas, nato vozimo proti naselju Hrib - Loški Potok. Skozi naselje in več križišč nadaljujemo jugozahodno proti Šegovi vasi. V Šegovi vasi izberemo levo cesto, ki se vzpenja proti travni-
kom oziroma zaselku Matevljek. Nad zaselkom gremo po makadamski cesti v gozd do križišča več cest in parkiramo na primernem mestu.

WGS84: N 45,6866°, E 14,5732°

Časi: Izhodišče-Petelinjek 1.20 h
Petelinjek-izhodišče 1.10 h

Pogled iz votle stene na Mali Jazbini pri Petelinjeku Foto Franci Horvat

Racna gora, 1140 m

Notranjski Kras

Jasa z lovsko prežo na Racni gori
Foto Franci Horvat

"Kadar so bile v davnini velike povodnji, so iz skalnih lukenj pod vrhom izletavale velikanske jate rac, zato so jo poimenovali Racna gora. Znotraj je vsa votla, polna vode in Bog ve česa še." Racna gora s svojimi slemeni je mogočna pregrada med Loškim poljem in Loškim Potokom. Na njenih pobočjih so se še pred desetletji bohotili lazi in pašniki, danes jih je skorajda v celoti prerasel gozd. Na istoimenskem vrhu je skrinjica z vpisno knjigo in žigom Notranjske planinske poti in Poti kurirjev in vezistov. Poleg omenjenih poti prečita Racno goro še pot E6 in planinska pot Ljubljana-Rijeka.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 556 m

Izhodišče: Vrhnika pri Ložu, 584 m. Primorsko avtocesto zapustimo pri izvozu Unec-Rakek, pot nadaljujemo skozi Cerknico, Martinjak in Grahovo do vasi

Bloška Polica, kjer v križišču nadaljujemo desno proti Ložu. Za vasjo Lož sledi Stari trg pri Ložu, kjer nadaljujemo levo skozi Markovec do začetka vasi Vrhnika pri Ložu. Tu smo pozorni na planinsko smerno tablo za "Grad Snežnik - naravnost". Mi zavijemo levo na makadamsko cesto, odcep ni označen, pojavijo pa se markacije ob cesti. Po njej se peljemo dobrih 100 m, kjer je ob cesti parkirišče.

WGS84: N 45,7069°, E 14,5076°

Časi: Izhodišče-Racna gora 1.45 h

Racna gora-izhodišče 1.30 h

Skupaj 3.15 h

Sezona: Vsi letni časi

Vodnik: Roman Mihalič: *Dolenjska, Bela krajina, Notranjska*. PZS, 2012.

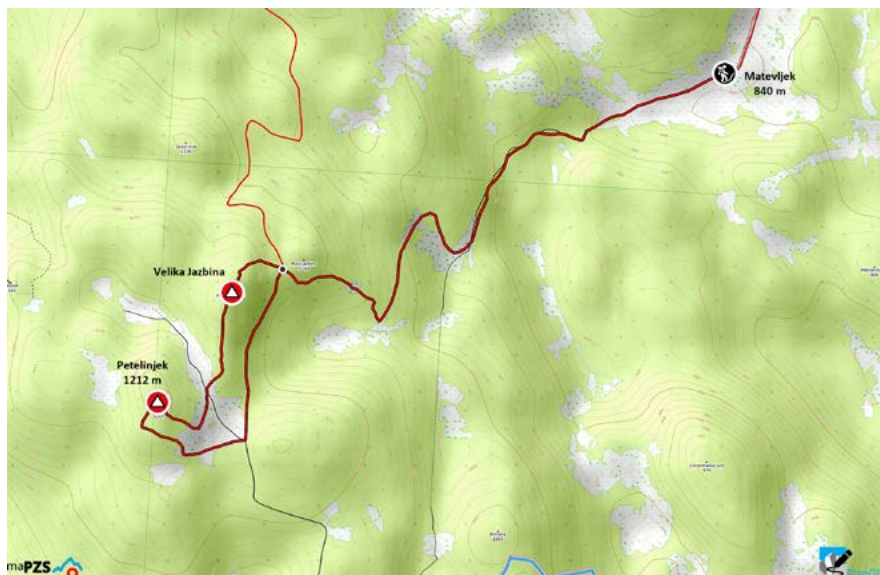
Zemljevid: *Notranjska s Snežnikom*, PZS, 1:50.000

Vzpon: S parkirišča gremo po makadamski cesti do smerne table za Racno goro, kjer zavijemo desno do obračališča. Od tu nadaljujemo naravnost po markiranem kolovozu do razpotja in gremo po desnem kolovozu, ki nas

¹ Povzeto po članku Racna gora Milene Ožbolt, *Planinski vestnik*, 9/2000.

Petelinjek, 1212 m

Notranjski Kras

sledimo markacijam po strmem pobočju, nato se pot položi in nas pripelje do gozdne ceste, ki jo prečimo, začnemo se spet vzpenjati skozi gozd, teren je nekoliko skalnat in na nekaj mestih izpostavljen. V lažjem plezanju čez krajše skalne skoke dosežemo razgledni vrh Velike Jazbine, s katere se nam odpre pogled proti vasema Hrib in Travniki, v jasnem vremenu vidimo severovzhodno celotno pogorje Velike gore, južno pa Guslice, Snježnik in Veliki Risnjak. Od tu nadaljujemo po markirani greben-ski poti, ki se spusti na travnati preval in čezenj nadaljujemo naravnost navzgor po slabše vidni poti na vrh Petelinjeka, 1212 m. Vrh žal ni razgleden.

Sestop: Sestopimo zahodno po markirani poti, ki nas v loku pripelje (deloma po makadamski cesti) do razpotja poti (levo vodi gozdna cesta v Retijsko uvalo), mi pa po nekaj deset metrih zapustimo makadamsko cesto in zavijemo desno na gozdno pot, ki ji sledimo vse do razpotja in od tam po poti vzpona na izhodišče.

Franci Horvat

Skupaj 2.30 h

Sezona: Vsi letni časi

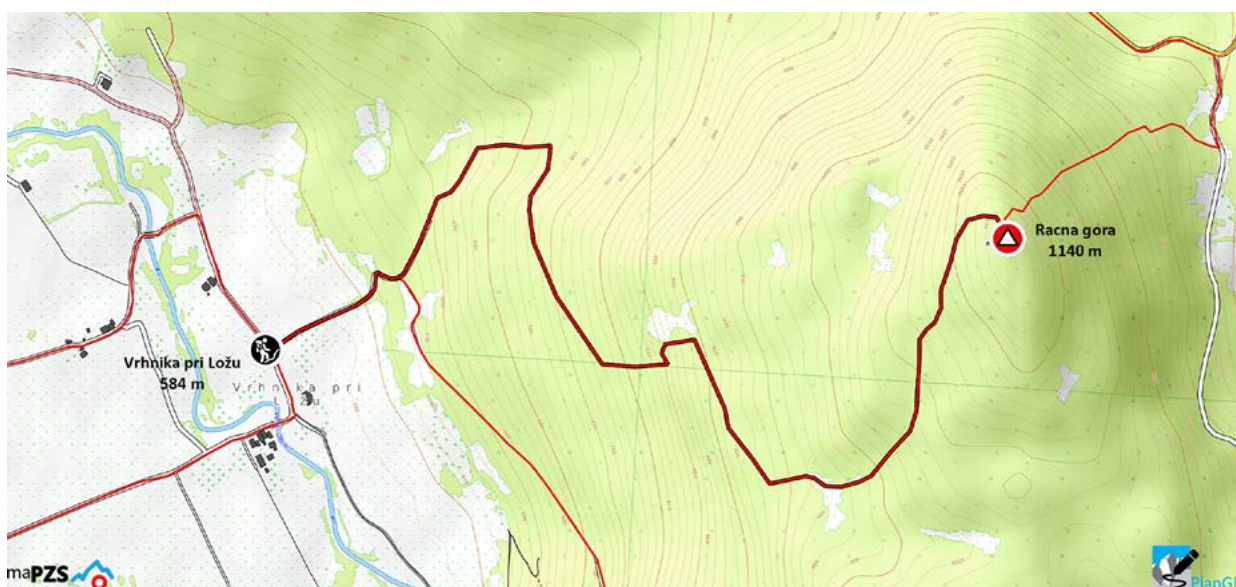
Zemljevida: *Loški Potok*, Kartografija, 1: 41.000; *Notranjski Kras, Brkini, Dolenjska, Bela krajina*, Kartografija, 1: 75.000

Vzpon: Z izhodišča nadaljujemo po zgornji desni cesti, ki se rahlo vzpenja skozi

gozd. Ko pridemo iz gozda, se usmerimo na desni kolovoz, ki nas vodi skozi gozd do novega razpotja, kjer nadaljujemo po skrajnem levem kolovozu. Zmerno se vzpenjamo do neizrazitega razpotja, od tam pa mimo lovske kočice in skozi strjen gozd proti skalnim pečnam Male Jazbine z Votlo steno. Od nje

Racna gora, 1140 m

Notranjski Kras

više priključi pot od lovske kočice Urška. Nato zavijemo desno v strmo pobočje in kmalu zatem stopimo na poraščen vrh Ralne gore, 1140 m.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Franci Horvat

čez čas pripelje na dobro označeno novo razpotje, kjer zapustimo kolovoz. Čez travnik in po strmejšem pobočju navzgor z vse več markacijami dosežemo skalne pečine. Pod njimi zavijemo levo, pot se nekoliko položi. Za prehodom (vrata) zavijemo desno

na kolovoz. Kaj hitro kolovoz zapustimo in stopimo levo na pot in naslednji kolovoz. Po njem pridemo na večjo jaso z visoko lovsko opazovalnico. Od tu sledimo kolovozu vse do mesta, kjer nas markirana pot usmeri levo na slabše uhojeno pot, ki se ji nekoliko

Ajda, Ajdi in nekaj vmes

Na drugi strani trentarske doline so pod Prisankom v davnih časih živele velikanke Ajdinje in njihovi možje, pogumni Ajdi. Vse na tistih orjakih je bilo ogromno: roke, noge, vrat, telo in zlato srce. Prav zaradi njega nikomur ni zmanjkalo sočutja in blagohotnosti. Nikoli. Razen enkrat ...

Tako kot odraslim je zlato srce v prsih tiktakalo tudi njihovim otrokom. Vedno so držali drug z drugim in priskočili na pomoč živalim in celo ljudem v stiski, pravi stara legenda. Lahko ji verjamemo, saj se res še nikoli nobeno jabolko ni zakotrljalo daleč od drevesa, ali ne. Čeprav ajdovski očetje in matere niso hodili v službo, so veliko in marljivo delali. Od svita do mraka so predstavljali skale in kamne, ki so v gorskih dolinah zakrivali že itak skopo odmerjeno plodno zemljo. Kamenje so složno zlagali v visoke kupe in ravnali hriboviti svet, da bi tamkajšnjim ljudem pridobili čim več zemlje za polja in njive. V zameno so Gorjanci hvaležno podarjali velikanom hrano, saj so vedeli, da tudi Ajdi zelo radi veliko in dobro jedo. Vse darove so s slastjo snedli, oboževali pa so ajdo: kuhano na mleku in zabeljeno z debelimi ocvirki, kot prilogo h kislemu zelju ali rahlo dušeno z gobami, recimo s smrkci ali jurčki. To so si najraje privoščili odrasli, otroci pa so cedili sline in zadovoljno cmokali z usteci, ko so v njih mleli sladko mlečno ajdo, prelito s planinskim medom.

"Prav zaradi velike navezanosti na ajdo se nas je tudi prijelo ime Ajdi," so se spominjali na vsakoletnem shodu ob polni luni poletnega solsticija, ko so v svojih shrambah izbrskali še zadnja ajdova semena prejšnje žetve in že nestrpno pričakovali novih. Ob ajdovskem prazniku jasno ni smelo manjkati ajdovih jedi in teh je bilo res toliko, da so se še največji požeruhi do sitega najedli. Potem pa brž spat, saj je bila noč v najdaljšem dnevu leta zelo kratka.

Pod steno

"Pssst! Poslušaj to tišino," je gospodična prigovarjala Dixie, ki je sredi belega dne lajala v steno pred seboj. Ugajal ji je odmev lastnega laježa, ki se je s podvojeno močjo odbijal

od skalovja nad Erjavčevo kočo in se vračal v njena ušesa. Dekle in kužek sta tamkaj motovnila nekega pomladnega popoldneva, ko na Vršiču še ni dišalo po pretirani gneči in je cestišče bolj kot na avtomobilsko pločevino spominjalo na potoček. Sončni žarki so drzno lizali zadnje snežne zaplate, da je voda izpod njih živahno mezela na vse strani. Travniki so jo hlastajoče vlekli vase, saj so mrzlično ustvarjali zaloge za poletne sušne dni. Cestišču pa se ni zdelo vredno, da bi jo shranilo, zato je voda po njem svobodno polzela v dolino ... No, Dixie je res umolknila. Zastrigla je z ušesi in prisluhnila bližnji naravi. "Le kje ti slišiš tišino?" se je začudila, saj so njeni uhji prestrezali vse polno glasov. Tiho je šepetal veter, še tišje je od kamna do kamna drobila drobna miš, visoko nad njo strašljivi plahut orlovih kril in topotajoč kozorogov skok po melišču. Vse to in še več se je stapljalo v tišino, o kateri je govorila gospodična. "Kakšna tišina neki," je Dixie zamahnila s tačko v trenutku, ko je nad njima glasno zagrmelo. Hip zatem je mirno nebo presekalo oster blisk. "Menda ja ne bo deževalo?" se je zdrznila gospodična. Brž se je zasukala na petah in obrnila proti domu. Dixie ji je zelo nerada sledila, saj si je želela še malo uživati v visokogorju.

Velikanski žogobrc

Hkrati se je vsem na očeh, a nevidna človeku, v svojem svetu igrala ajdovska otročad, ki si je na planinski ravnici uredila nogometno igrišče. Žogo iz kože gamsa, ki je poginil v prejšnji zimi, so veselo brcali dekleta in fantje. Dekleta so bila veliko spretnjša od sovrstnikov. Eden od njih je žogo prav nerodno brcnil v avt, ko sta mimo prikoračili Dixie in gospodična. Zanja je bila nevidna, a se je še kako živo zakotalila pred

psičko, ta pa jo je brž stisnila med zobe. Komaj petleten, a že za dva povprečna človeka visok Ajdek, ki je pritekel ponjo, je Dixie lahko še tako milo prosil, rotil in prepričeval, psička je ostala neomajna in mu žoge ni vrnila.

"Preveč ste bili razposajeni! Kaj pa če bi zadeli mojo gospodično, kaj? Revica bi se gotovo prestrašila, da se je vanjo zaletel kak gorski duh. Če hočete žogo nazaj, mi boste morali dati nekaj v zameno. No, kaj mi lahko ponudite?"

"Lahko ti povemo staro zgodbo," se je oglasil močan glas iz gruče. Pripadal je najpogumnejši ajdovski deklici Milenki.

"No, pa jo povej!"

"Ali lahko tisto o okamneli deklici?"

"Ah, ne, to poznamo vsi. Njen velikanski obraz se še vedno razločno opazi v steni, kamor je prikovan zaradi čudne prerokbe, ki jo je vsevedna Ajdinja izrekla neki Trentarici. Drugo boš morala izveliči iz spomina," se ni dala Dixie.

"Kaj pa tisto o Ajdinji z iglo – si jo tudi že slišala?" Ne, tiste pa Dixie še ni poznala, zato se je Milenka usedla na skalo in začela pripovedovati, preden bi si psička premislila.

Kar štiri iz oči v oči

Celo sonce je bežalo pred spomladansko nevihto, ko je iz Kranjske Gore na vrh Vršiča nekoč povsem nepričakovano stopila gromozanska noga velikanke z veliko kamnito iglo v roki. Da ni od tod, se je deklini videlo na daleč, saj so bili njeni temni lasje skodrani, medtem ko so se vršiški Ajdi ponašali s svetlimi in gladkimi prameni v svojih pšeničnih grivah.

"Uh, kako soparno je danes!" je zasopla neznanca, kot za šalo preložila velikansko iglo iz desnice v levico, si otrla potno čelo in se razgledala naokoli. Pred njo se je bohotal vršiški prelaz, na desni melišča, z bližnje stene na levi pa je vanjo zrl otožen obraz mlade lepote.

"Kdo si pa ti?" jo je zanimalo.

"Ajdovska deklica iz Prisanka sem. Tista, ki si je s svojo dobroto izklesala pot v nesrečno prekletstvo. Veš – ker sem imela predolg jezik, sem obsojena na večno ždenje v tej hladni steni, kamor so me za kazen prikovali moji najbližji sorodniki," je potožil kamniti obraz.

"Ho, ho, ho, hooo. To je samo zato tako, ker verjameš v svoje prekletstvo. Vzemi usodo v svoje roke in svobodna boš kot jaz," ji je odvrnila velikanka, oblečena v sivo srajco, ki ji je segala do tal.

"Od kod pa prihajaš in kdo pravzaprav si?"

"Ne prepoznaš svoje sestrične, slavne Ajdinje iz Savinjske doline? Znana sem po tem, da

zmorem z levo nogo stati na Raduhi, z desno na Veži. In to zato, da lahko v reki Savinji perem perilo. Nekoč se mi je raztrgala edina srajca, no tale, ki jo imam tudi zdaj oblečeno – in morala sem najti način, da jo zašijem. Ti povem, da sem se kar hitro znašla. Izpulila sem dolg koničast osamelec in ga obrusila v iglo. Ampak komaj sem srajco napol pokrpala, se je igla zlomila in jaz, ki sem zelo hitre jeze, sem jo besno zalučala v dolino. Tam se je tako globoko zapčila v breg, da še danes stoji. Kaj pa zdaj? Naj se usedem in prepustim malodušju, sem pomislila. Naj začnem točiti velikanske solze in nemočna ostanem brez pokrpane srajce? O, ne, take vrste pa že nisem! Raje sem brž poiskala drug osamelec in iz njega naredila še boljšo iglo. Tole, ki jo držim v roki in mi služi še za pohodno palico!" se je bahala savinjska Ajdinja in se zastrmela v okamneli obraz nesrečne sorodnice.

Ob pogovoru je obe presenetila rahla sapa, ki ju je ogovorila: "Nikar se me ne ustrašita. Jaz sem sicer duh, a nikomur nočem nič žalega. Moja zgodba je malo drugačna od vajinih. Obiskat sem vaju prišla iz gozdov Crngroba, kjer sem na lokah ob Selščici stoletja pasla neskončno čredo ovac. Prala nisem nikoli, žejo pa sem si tešila iz reke Save. Z eno nogo sem stopila na vrh Šmarne gore, z drugo na Šmarjetno goro, se sklonila nad vodo in pila, kolikor sem si poželega. Sem pa poskrbela tudi za potrebe ljudi, zato struge nikoli nisem izsušila. Ko je loški glavar nekoč ukazal tlačanom, naj zgradijo tako prostorno cerkev, da ji sami niso bili kos, sem jim takoj dobrovoljno priskočila na pomoč. V svojem predpasniku sem zidarjem nosila kamenje, iz Save pa sem s sodom zajemala vodo in jo zlivala v korito, da so lahko mešali malto. Ko pa smo cerkev s skupnimi močmi končno zgradili, sem iznenada umrla. Še sama se ne spomnim, zakaj. No, saj niti ni pomembno. Vsakdo enkrat umre, tako pač je! Moje telo so pokopali v crngrobski hosti, še prej pa so mi odvzeli eno rebro in ga za spomin postavili v cerkev. Še danes je tam in tam naj tudi ostane. Jaz ga prav nič ne potrebujem, saj sem že dolgo le duh, huh huh!"

Milenka je tako živo pripovedovala, da je Dixie kar zašklepetala z zobmi in se kot moker cucek stresla od strahu.

"Uf, tole je pa kot iz kakšne grozljivke," je vsa naježena zalajala na koncu Milenkine pripovedi.

"Me veseli, da si uživala. Zdaj pa nam vrni žogo," je čisto mirno zahtevala Milenka, ne da

bi enkrat samkrat trenila s svojimi velikanskimi trepalnicami.

Dixie je ponižno povsila čeljust in mirno izpustila žogo. Milenka jo je zmagoslavno prestregla, še preden je padla na tla, in jo zalučala svojim prijateljicam in prijateljem na nogometnem igrišču, pomahala psički in se izgubila v gruči velikančkov.

"Hov hov hov, jaz grem tudi domov," je psička zalajala in brž stekla za gospodično, ki se je že spuščala v dolino.

Nad vsemi je tiho bedel kamniti obraz v steno ujete Ajdinje. Tako velikanski je, da izkušeni plezalci potrebujejo debele štiri ure, če ga želijo preplezati od brade do vrha čela. Prav z njenega obraza je najlepši razgled, ki si ga je moč zamisliti, zato si mnogi želijo k njemu. Kdo ve, mogoče pa ga bo kdo od vas nekoč celo sam preplezal? Čeprav je ajdovsko dekle še naprej kamnito, njen obraz z velikimi očmi skrbno spremlja vse gornike. V današnjih dneh, ko v gore zahaja vse več ljudi, ki si želijo miru in tišine, deklica še posebej čuva prav plezalce. Mogoče pa si na tihem želi, da bi jo najpogumnejši med njimi končno poljubil in jo prebudil iz tisočletnega sna? ○

*V tokratni zgodbi se na Vršiču srečajo tri ajdinje, vsaka s svojo zgodbo, medtem ko iz stene Prisanka nanje zre kamniti obraz Ajdovske deklice ...
Ilustracija Jernej Myint*

V to pripovedko so vpletene štiri slovenske ljudske pripovedi o ajdinjah – o Ajdinji z iglo, o crngrobski Ajdinji, o Ajdinji s Save in o okamneli Ajdovski deklici v steni Prisanka. Zadnja pravi, da je pod previsnimi stenami Prisanka nekoč živela velikanka zlatega srca, ki je rada pomagala popotnikom skozi snežne zamete čez Vršič v Trento. Ob vračanju so ji hvaležni ljudje pod Prisankom puščali hrano in pijačo, zato nikoli ni bila ne žejna ne lačna. Znana je bila tudi kot sojenica, saj je obiskovala mlade matere in novorojenčkom prerokovala njihovo usodo. Neke noči se je mudila pri planšarici v Trenti, ki je rodila sina. Mamica je mirno spala, ajdovska deklica pa se je neslišno približala otroku. Pogledala je v njegove dlani in mu prerokovala, kako bo postal lovec, ki bo ustrelil Zlatoroga, da bi obogatel s prodajo njegovih zlatih rogov. Ko so za prerokbo izvedele njene sestre, so jo preklele, ker je napovedala Zlatorogovo smrt, zato je ubožica okamnela. V severni steni Prisanka je še danes vsem viden njen ogromni kamniti obraz.

Andrej Jež
pod svečkami
Foto Aritza
Monasterio

Medalji z juga

Odprava Peru 22

22. junija 2022 so na južno poloblo, v Peru, odleteli člani Alpinističnega kluba Črna na Koroškem Andrej Jež, Denis Arnšek, Matevž Gradišnik in Davo Mihev ter članica Zgornjesavinjskega alpinističnega kluba Rinka Anja Petek. Splezali so na šest vrhov, višjih od 5000 metrov, in na tri, višje od 6000 metrov. Preplezali so eno prvenstveno smer in več smeri z različnimi karakteristikami. Dni, namenjenih počivanju, niso prelenarili, ampak so jih izkoristili za plezanje po balvanih in v športnih smereh.

*Andrej in Anja sta v La Esfinge najprej preplezala lažjo smer *Waiting for Jurak* (V+, 270 m), po počitku v Huarazu pa še *Original route 1985* (VIII-, 750 m). Preostali trije so se medtem aklimatizirali na vrhovih nad baznim taborom v dolini Ishince. Davo in Matevž sta se povzpela na *Ishinco*, 5530 m, in poskusila po normalni smeri priti na *Tocclaraju*, 6034 m, a jima je veter preprečil vzpon. Uspelo pa jima je priti na *Urus*, 5423 m. Na *Vallmuraju*, 5686 m, se jima je pridružil še Matevž. Andreju in Anji je pri vzponu čez deviško vzhodno steno *Hualcána*, 6165 m, delal družbo domačin *Aritza Monasterio*, dobri znanec in soplezalec Slovencev, ki se podajo v tiste stene, in 8. in 9. julija so preplezali prvenstveno smer *Fango fiesta* (ED, M5, 60–85°, 1150 m). Ime smeri je zelo zgovorno,*

*fango namreč pomeni globok nepredelan sneg. Drugi so medtem po *Ferrarijevi smeri* (AD+, 70°) 11. julija dosegli vrh *Alpamaya*, potem pa so se v baznem taboru pod *Ranrapalco* člani združili. Anja in Denis sta v severni steni *Ranrapalce* preplezala Slovensko smer oz. *Mazohizem* z desnim izstopom (M5, 65–85°, 900 m), potem pa je Anja še sama pristopila na *Ishinco* in poskusila z vzponom po neznanem terenu na *Urus*, a se je zaradi razmer, neprimernih za solo vzpon, obrnila. Z *Matevžem* je 21. julija po normalni smeri osvojila še vrh gore *Chopicalqui*. Zadnji dan bivanja v mestu so se člani odprave udeležili mednarodne športnoplezalne tekme in osvojili drugo in tretje mesto. Domov so se vrnili 25. julija 2022.*

Marta Krejan Čokl

Misel ali bolj želja, da bi po novi smeri splezal na Hualcán, se je v meni rodila ob mojem drugem obisku Peruja leta 2016, a takrat so bili v ospredju še drugi cilji. Ko je predlani ekipa SMAR preplezala kar dve novi smeri v severni steni te gore, je bila to zame *binca v rit*. In ideja je postala načrt. Mlada ekipa, ki smo jo sestavljali Anja Petek, Davo Mihev, Matevž Gradišnik, Denis Arnšek in Andrej Jež, se je konec junija odpravila v Peru.

Z Anjo sva za aklimatizacijo preplezala Original route 1985 (VIII-, 750 m), nato pa je prišel čas za Hualcán. Domačin Aritza Monasterio je stari znanec slovenskih alpinistov, tamkajšnje gore in razmere mu niso neznane in zelo rad se naveže na vrh s tujimi alpinisti. Z Anjo sva ga z veseljem sprejela v navezo in odločili smo se, da bomo preplezali deviško vzhodno steno. Že podatkov o dolini je zelo malo – še največ smo jih našli o tamkajšnjem rudniku – kaj šele o gorah, zato je bilo načrtovanje precej zahtevnejše, kot smo vajeni, kader gremo plezat v hribe nad mestom Huaraz. Aritza se je pred tem že potepal v dolini pod Hualcánom, in to nam je zelo pomagalo pri načrtovanju vzpona.

S taksijem smo krenili v dolino Quebrada Huihganga do najvišje možne točke, potem pa nas je čakala hoja po dolgih ravninah pašnikov, kjer srečaš le živino. Tik pred koncem doline smo zavili desno

proti našemu hribu, a kar hitro so se pojavile težave. Grmovje in visoka trava sta nas upočasnila in otežila napredovanje, tudi huda strmina do jezera ni popuščala. Po osmih urah smo le prišli do cilja in postavili tabor, od koder smo lahko ves čas zrl v vzhodno steno Hualcána in začeli iskati linijo za prečenje te divje se-

Andrej in Aritza v skali visoko nad jezerci
Foto Anja Petek

Bivak v snežni luknji
Foto Andrej Jež

Udobje šotora Foto Andrej Jež

Veselje na vrhu
Foto Andrej Jež

rakaste lepotic. Noč v divji pokrajini je bila čudovita, razen tulcev, ki so ostali od strelav divjih lovcev, ni bilo nobene sledi od ljudi. Le mi in neskončno nebo, polno zvezd. Ob prijazni uri smo se zbudili v prelepo jasno jutro, saj se nam nikamor ni mudilo; ta dan še ne bomo plezali. Po treh urah dostopa do ostenja smo našli idealno izravnavo za šotor tik pred začetkom naše zamišljene smeri, hkrati pa smo imeli veliko časa za ogledovanje dogajanja v steni. Zvoki, ki so nastajali ob kršenju serakov, so nas pretresli do kosti, kar pa nas ni ustavilo, da ob večernem "nažiranju" z odvečno hrano ne bi naredili dokončnega načrta.

Budilka je zazvonila ob dveh zjutraj, in ker sem spal čisto pri vhodu, me je doletela čast za pripravo zajtrka ter tekočine za na pot. Anja in Aritzta sta imela čas, da sta se v šotoru v miru pripravila. No ja, Aritzta je imel pravo jogo med oblačenjem, kar je Anjo in mene spravljalo v smeh.

Po dobri uri smo se odpravili na pot in zagrizli v prvo strmino v ostenju. Kar velik cmok sem imel v

grlu, saj sem vedel, da bo težko najti pot mimo vseh teh serakov, kar pa je Aritzta kot prvemu v vodstvu zelo dobro uspevalo. Sonce je brez milosti pripekalo in posledično smo gazili precej mehkega snega vse do osrednjega dela, ki je bil najbolj pokončen. V tem delu je vodila Anja in našla lepo prehodno rampo, ki nam je z desne proti levi odpirala vrata vse do zgornjega seraka. Tik pred serakom se je Anji odlomil velik kos skale in drvel proti nama z Aritzom. Pravi čudež je bil, da mi je nekako uspelo skalo odriniti proč, tik pred tem, da bi treščila na Aritzov tilnik, medtem ko se je sklanjal. Razen njegove čelade je na srečo nihče ni skupil. Sledil je še en krušljiv raztežaj do seraka, kjer smo našli dovolj veliko luknjo za bivač. Z Aritzom sva začela kopati izravnavo za boljši spanec. Predlagal je, da bi v luknji postavili šotor, čemur sva se z Anjo v tistem trenutku čudila, a sva kaj hitro obžalovala, da ga nisva poslušala.

Noč je bila izredno mrzla, Aritzta in Anja sta zelo slabo spala brez šotora, srečo sem imel le jaz, ki vedno spim boljše zunaj kot pa v domači postelji. Anja je tokrat vstala prva in nestrpno čakala, da se odpravimo naprej. Vreme se je v tem času precej poslabšalo, sončnih žarkov ni bilo, le megla in nekaj snežink. Anja je začela plezati skozi luknjo seraka, nato pa po dolgi prečki po nepredelanem snegu. Prišli smo na vršni del stene, kjer se je teren nekoliko položil, a še zdaleč ni bilo preprosto, saj je bilo treba riniti naprej v globok nepredelan sneg in se boriti z višino, ki je jemala sapo.

V zgornji tretjini stene sem bil na vrsti za vodstvo naveze in tako se je začela moja igra: pet korakov oz. gibov, nato globoko dihanje in ponovitev. Serakov in razpok tudi tukaj ni bilo nič manj, a smo našli prehode. Kakšnih sto višinskih metrov pod vrhom se je zjasnilo ravno toliko, da smo videli prehod čez rob stene in začeli hiteti, da bi prišli tja do noči, ker nismo želeli ponovno bivakirati v steni pa tudi

snežna odeja ni bila ravno stabilna. Zadnja dva raztežaja sem potegnil kar s "štajercem" in tako prišel na vrh ravno pred mrakom. Od sreče sem se kar zgrudil in priteklo je nekaj solz veselja in olajšanja, saj še nisem imel nameščene čelne svetilke in bi zadnjih nekaj metrov moral plezati v temi. Hitro sem začel urejati sidrišče, da sem lahko varoval Anjo in Aritza. Kmalu sta bila na vrhu, prav tako srečna, da nam je uspelo pravi čas priti iz stene. V temi smo si našli izravnavo, kjer smo postavili šotor. Od utrujenosti nismo mogli veliko jesti, smo pa zato bolje spali. No vsaj do sredine noči, ko sem dobil brco v glavo, ker je Aritza ležal z nogami ob moji glavi in očitno nekaj zanimivega sanjal.

Medtem ko sta Anja in Aritza še spala, sem začel topiti sneg, da pripravim tekočino za dolg sestop. O sestopu sem veliko prebral in slišal od drugih, zato sem vedel, da šale zagotovo ne bo. Izbrali smo pot prvih pristopnikov, koder se zaradi vseh serakov, ki grozeče visijo, ne hodi več veliko. Zjutraj nas je pozdravilo čudovito sonce, a se nismo predolgo mudili. Hitro smo pospravili in začeli vijugati mimo ledeniških razpok, ki jim kar ni bilo konca. Nato nas je čakalo še strašljivo prečenje serakov vse do spodnje izravnave na ledeniku, kjer smo nekaj minut počivali in si na varnem ogledovali prehojeno pot. Seraki so se podirali ravno tam, kjer smo malo prej iskali

prehode. Imeli smo srečo, da smo se odpravili dovolj zgodaj in prišli čez najnevarnejši del ravno pravi čas. Tudi proti koncu svoje poti smo sprejemali prave odločitve, čeprav smo bili zelo lačni in utrujeni in smo si želeli samo še v dolino. Čakala nas je še dolga pot skozi dolino, potem pa adrenalinska vožnja do mesta Huaraz ...

Člani odprave Peru 22
Arhiv Andreja Ježa

Andrej Jež, Anja Petek in Aritza Monasterio (8.-9. 7. 2022) Fango fiesta, 1150 m, ED M5 60°-85° Foto Andrej Jež

Miha Habjan

Dve strani kovanca

V gorah vsako leto preživim kar nekaj časa in v zadnjem obdobju pri številnih ljudeh zaznavam določene spremembe v odnosu do gora in v njihovem načinu gorniškega udejstvovanja. Nisem edini. Nekaj se piše in govori o tem, še najbolj aktivne so seveda številne novodobne spletne platforme. Na hitro lahko človek zaključi, da je to popolnoma pričakovano, pač evolucija sodobne družbe, nenehni pričakovani razvoj in prilagoditve itn. Vprašanje pa je, ali gre vse skupaj v pravo smer. Kaj pa o spremembah pravi institucija? Alpinistični *mainstream* na splošno. Sploh kaj?

Nedavno me je prijatelj opozoril na spletni film(ček) zelo mladega fanta, objavljen na priljubljene spletni strani, ki je soliral (plezal sam in brez varovanja) v resni in ne najlažji alpinistični smeri v naših stenah. Pa menda ni bila prva. Ker fant, njegovega alpinističnega statusa in njegove alpinistične kilometrine ne poznam, ne morem podrobneje komentirati celotne zgodbe. Pa tudi o samem soliranju kdaj drugič. Malce me je vznemirilo in zaskrbelo početje samo, še bolj pa, da je bil fant med plezanjem osredotočen na to, da je vse dogajanje posnel s kamero in zraven komentiral. Zanimivo je bilo tudi spletno komentatorstvo, ki je na različne načine nekritično ploskalo "junaškemu" mladeniču in njegovemu pogumu. Do trenutka, ko sem videl film, se ni nihče izpostavil

in npr. vprašal: "Ej, majster, a pa si ti ziher, da veš in razumeš, kaj počneš?"

Spominjam se, kako sem pred približno petnajstimi leti, ko sem bil še načelnik v našem *ferajmu*, okrcal dve alpinistični pripravnici, ki sta nenavezani preplezali Novo centralno smer v Veliki Babi. Z vzgojno noto in načelniško avtoriteto sem jima podkuril, da za dve alpinistični začetnici ni sprejemljivo, da plezata na tovrsten način, "rezerviran" za redke, najboljše in zelo izkušene alpinist(k)e, ki res dobro vedo, kaj delajo, in se tudi zavedajo posledic.

Fantu ne gre preveč zameriti, pa tudi napadi, "pravičništvo" in kvazi vzgojne modrosti v virtualnem svetu niso primerni. Fant je mlad in mladost ima pač svoj *modus operandi*, tudi to je del zgodbe. A re-

V alpinistični šoli
Foto Marta
Krejan Čokl

snično upam, da ima na matičnem *ferajnu* čuječega izkušenega alpinista, ki mu je ob prvi priložnosti, po možnosti v živo, za opravljen vzpon namenil "prepotrebni pet minut".

Ferajni so živi organizmi, v katerih se začetnik skozi formalno šolanje in neformalno *ferajnovsko* življenje skozi procese iniciacij, usposabljanj, številnih druženj, še številnejših različnih alpinističnih tur in različnih treningov, "četrтковih sestankov", absorbiranja alpinističnih zgodb in modrosti itn. postopoma razvija v samostojno plezajočo alpinistično osebo. Kako pomemben člen smo na *ferajnih* "ta stari" alpinisti, je pri izvajanju mentorskih funkcij vsem članom kristalno jasno in poznano. Tudi ob dogodkih, ko je treba komu "ušesa navit" in mu "naštelat kompas".

Če pa fant ni del *ferjanovskega* plemena, je lahko zadeva bolj problematična. Vsaj z vidika njegove dolgoročne relativne varnosti in prepoznavanja, kaj je prav in kaj ne, kaj se sme in kaj ne, kdaj, kako ... Vsi alpinisti vemo, da izkušenj, ključnih modrosti, številnih znanj in vedenj ter mnogo ostalega potrebnega v knjigah ni, še manj kje na spletu. Pa tudi na hitro se jih ne da pridobiti. Jih pa zagotovo slišimo, spoznamo, se naučimo, absorbiramo tako ali drugače v procesu alpinistične šole in pozneje v življenju na *ferajnu*. Vsaj moralo bi biti tako. Danes pa je kar nekaj samoukov, *instant klajmberjev*, posameznikov in tudi skupin, ki gredo npr. plezat v gore, ne da bi šli skozi ustaljen proces alpinistične šole in *ferjanovskega* življenja. Seveda vseh "outsiderjev" tudi ne smemo metati v isti koš. So tudi številni, npr. šolani športni plezalci, ki jih je začelo vleči v gore. Še ena tema za kdaj drugič. Skratka, kar nekaj plezalcev se loteva konkretnih alpinističnih ciljev mimo ustaljenih procesov usposabljanja in alpinističnega dozorevanja. To je ena stran kovanca.

Morda bomo morali tudi klasiki ugotoviti in si priznati, da bo treba kak ukalupljen način predajanja znanj in izkušenj malce predrugačiti in prilagoditi ter ponuditi kaj novega. Ni vse slabo. Niso vse spremembe in alternative *a priori* slabe. Številne je treba sprejeti in – kot radi rečemo – iti v korak s časom. Za organizirane gornike je to morda težje, ker smo vpeti v utečeno kolesje. Za tiste, ki ne pripadajo nobenim oblikam organiziranosti, je pravzaprav lažje, ker nimajo omejitev znotraj nekega utečenega sistema. Zlasti številni mladi čutijo manj pripadnosti ustaljenim formalnim oblikam in iščejo svojo svobodno pot v času in prostoru, ki je taka, kot je. Zagotovo je hitra, sodobno tehnološka, dokaj individualistična, ne mara okovov itn.

Spremembe so edina gotovost in stalnica. Kako se spoprijeti s stališča krovne organizacije, konkretno, ko govorimo o alpinistični šoli kot temeljnem procesu usposabljanja posameznikov za izvajanje alpinističnih dejavnosti, in kako se soočiti z novimi oblikami lotevanja alpinizma, postajata vse pomembnejši vprašanja. Resno bo treba razmisliti o novih organiziranih (sistemskih) oblikah predajanja znanj in pridobivanja začetniških izkušenj. Ne zakuriti kresov in porušiti ustaljenega, temveč temeljito razmisliti in podrobno analizirati stanje, se malce zazreti v prihodnost in se potem pametno ter življenjsko prilagoditi. Ponuditi nove oblike usposabljanja? Sicer se nam zna zgoditi, da bodo šli številni po svoji poti mimo nas, kar pa bo za sabo potegnilo marsikaj. To pa je druga stran kovanca. O spletnem komentatorstvu, o tem, kdo vse dobiva spletni gorniški avditorij, kdo postaja "hribovska avtoriteta" in posledično, kakšna sporočila dajejo številni "gorski carji", pa kdaj drugič. Zgodba o fantu in njegovem soliranju je namreč zelo povezana tudi s tem in žal ni nepomembna. ●

Neformalna druženja na ferajnih prinašajo drugačne izkušnje.

Foto Marta Krejan Čokl

Matjaž Čuk

Daleč od poti

Uasica Sowreni

Makalu z grebena
Milke Danda
Foto Matjaž Čuk

Pozno popoldne smo prišli v manjšo vas visoko na grebenu Milke Danda. Zadnjo uro nas je močil dež, ostanek zapoznelega monsuna. Zlovešče megle so se vlačile iz doline in v svoj objem skrivale košate smreke ter vse, kar je bilo le nekaj metrov nad tlemi. Pot se je nam vlekla in objekti v megli so se nam zdeli tako daleč, kot da jih ne bomo nikoli dosegli. Večerilo se je in prav grozljivo črno je bilo. Tik pred temo smo vstopili v skromno hiško in premočeni posedli na klopi za veliko mizo. Preoblekli smo se in gospodinja nam je prinesla skodelice vročega čaja. Turobno razpoloženje je zamenjal nasmeh in pogovor, ki je tam zunaj zamrl, je spet stekel. Ob ognju se je kuhala naša večerja.

Vodič me je že nekaj dni nagovarjal, da bi šli še v njegovo vas nekje globoko pod grebenom Milke Dande. Vse vasi pod Milke Dando so daleč. Strme, zelo strme poti vodijo nazaj na greben. Nerad spreminjam začrtano pot. Izgubili bomo en dan, ki bi mi lahko prišel prav. A na koncu privolim. Novo doživljanje odtehta napore. Če bo treba, bomo šli pa hitreje.

Vodič Kamal Sherpa
Foto Matjaž Čuk

Po nočnem dežju se je zjutraj zjasnilo. Vstanem nekaj minut pred šesto in odhitim na bližnji greben. Medtem ko sem včeraj zvečer razočaran gledal v sive oblake, danes odprtih ust in sijočih oči zrem v popolno piramido Makaluja, ki žari v prvih sončnih žarkih. Težko je z besedami opisati to lepoto. Še slika ne pove vsega. A spomin se ti vtisne v srce. Za vedno. Prizor za bogove.

Ob sedmih se odpravimo na pot. V rahlem vzponu dosežemo grebenski rob. Glavna pot se vije navzgor po pobočjih pod grebenom, mi pa zavijemo navzdol. Koliko bo šlo navzdol, vesta le vodič in nosač. Tudi danes oblaki že zgodaj dopoldne zakrijejo gore, tako da ne vidimo nič.

Sprva vijugasta pot se kmalu spusti zelo strmo. Po skoraj dveh urah sestopa dosežemo prvo hišo. Ustavimo se. Domačini nas povabijo noter. Postrežejo nam čaj in *tongbo*.¹ Nato se spustimo še približno sto pet-

¹ *Tongba* je blaga alkoholna pijača, narejena iz prosa. Je tradicionalna in avtohtona pijača ljudstva Limbu v vzhodnem Nepalju.

deset metrov do dveh osamljenih hiš, ki sta le nekaj metrov narazen. Prva je nosačeva, druga vodičeva. Torej sta oba iz iste vasi. Vas Sowreni leži na višini okrog dva tisoč metrov, daleč proč od obljudenih poti.

Vodič Kamal je star 27 let, nosač Dawa pa 37. Oba sta poročena in imata vsak pet majhnih otrok. To hitro tudi občutim, saj je v dobri minuti vseh deset okoli mene. Radovedno buljijo vame in opazujejo vsak moj gib in vse, kar je na meni. Ne morem jim zameriti, večina od njih sploh še ni videla belca, saj ti zaidejo v to odmaknjeno vas zelo poredko. Nobeden od njih še nima deset let, vsi so ljubko umazani in oblečeni v razcapane cunje, za katere že zdavnaj ni mogoče ugotoviti, kakšne barve so nekoč bile. Po glavah, rokah in kolenih so obtolčeni, saj so njihovo igrišče travnate strmine in polja s številnimi nevarnimi skalami. Najmlajši so zelo pogumni in predrzni, zato moram paziti na vsak njihov gib. S sijočimi, nagajivimi očmi samo iščejo priložnost, da bi kaj ušpicali. Sprva mi je zoprno, saj kamorkoli grem, gre vseh deset otrok z mano, pozneje pa se oni malo navadijo name, malo pa jaz nanje.

Sistem varovanja otrok je tu zelo zanimiv. Starejši je zadolžen za mlajšega, prost je le takrat, ko mlajši spi. Prenašajo jih večinoma na hrbtu. Proti večeru otroci utrujeni zaspijo, saj je za njimi naporen dan. V hiši zavladata mir. Kar nekoliko pusto je brez njihovega nagajivega smeha. A priznam, da prija. V miru pojem večerjo – *dal bhat* z mesom in *tongbo*.² Po večerji sem povabljen v hišo, kjer starejši lama uči mlade pisati in brati v tem zapletenem, za nas nerazumljivem jeziku. Ob osmih se odpravimo v soju svetilk po strmi poti do hiše, ki je skoraj sto metrov niže. Tu je že zbrana množica vaščanov, starih in mladih. Posedejo me v kot in potem se začne. Stari lama³ žebra molitve iz prastare knjige z obledelimi rjavimi listi. Mladi ponavljajo za njim. Molitev se konča z glasbeno spremljavo, instrumenti, ki spremljajo obred. Tudi tu dobim *tongbo* – že četrto danes.

Po kratkem oddihu se začne kulturni program z nepalskimi pesmimi in plesom. Na koncu na krožnik, kjer je že nekaj drobiža, primaknem 350 rupij. Ura je pol enajstih, ko se odpravimo "domov". Čez dobre pol ure sem utrujen v postelji in v nekaj minutah zaspim. Ponoči grmi.

Ko zjutraj vstanem, so otroci že pokonci. Nihče se ne zmeni več zame. Včerajšnji dan je bil le popestritev zanje. Danes so spet na vrsti stare igre. Preprost svet okrog hiše je njihovo igrišče in domišljije jim nikoli ne zmanjka. Nikakor se ne moremo odpraviti naprej. Toliko stvari je še treba urediti, jesti, piti, pripraviti nahrbtnike, se posloviti od očeta, matere, žena in otrok.

Hiši vodiča in nosača v vasi Sowreni
Foto Matjaž Čuk

Jaz pa sem že malo nestrpen, saj je pred mano pustolovščina, ki si jo že dolgo želim.

Jaljale Himal, visoki mogočni greben, dolg več kot petdeset kilometrov zračne razdalje, s samotnimi vrhovi, visokimi nad pet tisoč metrov, številnimi prelazi in ledeniški jezeri, bo naslednjih nekaj dni moja pot. Prepričan sem, da ne bom srečal nikogar. Le divje živali – lastnike in prebivalce te divjine – in morda kakšnega od norih iskalcev *yarsagumbe*,⁴ ki lazijo po nedostopnih strminah in tvegajo svoja življenja za to zdravilno, cenjeno in zelo drago gobo. Turisti sem pač ne zaidejo.

Potrpežljivo sedim pred hišo in čakam. Ob enajstih končno le gremo. Pa ne vsi. Nosač ima še nekaj opraviti. Čez dvajset minut smo pri najvišji hiši v vasi. Z vodičem izkoristita še zadnjo priložnost. Mlado dekle me povabi v hišo. Seveda ne smem odkloniti. Taka povabila se nikoli ne odklonijo. Sedimo ob ognjišču, pijemo *tongbo* in se pogovarjamo.

Od tod naprej je le še strma pot, ki se vije daleč gor proti grebenu Milke Danda in izginja v megli. Za njo slutimo današnji cilj. ●

Natančnejša lokacija: Sowreni, 2000 m, Milke Danda, Jaljale Himal, Nepal, oktober 2000

⁴ *Yarsagumba*, himalajska viagra, 2 do 6 cm velika zdravilna goba, ki uspeva v strminah med 3000 in 5000 metrov.

Navihanca
Foto Matjaž Čuk

² *Dal bhat* je nacionalna nepalska jed, osnovna hrana, sestavljena iz riža in omake iz leče, postrežena z dodatkom sezonske zelenjave.

³ Lama je naziv za učitelja Dharme v tibetanskem jeziku. Pomeni "najvišje načelo" oziroma "najvišja mati oz. oče", da pokaže tesno razmerje med učiteljem in študentom.

Matjaž Čuk

Dom na drugem koncu sveta

Matjaž Čuk je 58-letni Kranjčan. Živi v majhni vasici pod gorami na obrobju mesta in njegovo življenje je že od malih nog povezano z gorami. Spoznali smo ga skozi njegovo koronsko kratko zgodbo, s katero se je začelo naše sodelovanje. V naslednjih številkah se boste lahko vživeli v njegove zgodbe izpod Himalaje, kdo je Matjaž Čuk in kaj ga vleče v tiste divje kraje, pa nam bo povedal kar sam.

V gore sem začel redno zahajati z desetimi leti. Skupaj s starši, z zelo skromno opremo, a zato toliko večjo željo in navdušenjem. Markiranim potem so sledila brezpotja, ki so razburkala mlado domišljijo in okrepila željo po pustolovščinah. Radovednost me je gnala v svet. V gore Jugoslavije in pozneje še više, v Alpe. V Nepal me je pot zanesla davnega leta 1996; kam drugam kot v kraljestvo Anapurn. Deželo sem v naslednjih letih raziskoval postopoma, sam, s pomočjo majhne nepalske ekipe (vodič, nosač ali dva) in opravil vse od klasičnih trekingov, Everest, Langtang, Helambu, do (za tisti čas) eksotičnih, Makalu, Kangčendzenga, Jugal, Dolpo, Mardi, Lamjung, Ganeš, Numbur, Manaslu, Daulagiri in Churen Himal.

Navduševali so me prvobitna narava, barvitost in kontrasti dežele ter neizmerno gostoljubni in preprosti ljudje. Po mojih štirih obiskih je nastal premor, dolg kar devet let. Leta 2001 mi zaradi vedno srditejših bojev v deželi, kjer je divjala državljanska vojna (maoiisti),

namreč ni uspelo najti niti agencije niti vodiča, ki bi bil pripravljen iti z menoj v skrivnostni Dolpo.

V Pakistan, ki je bil moja vroča želja, sem prvič prišel leta 2005. Organizirano, kot se za to divjo deželo spodobi. V spremstvu izkušene slovenske vodnice in treh deklet mi je uspelo prehoditi Baltoro trek, obiskati bazni tabor K2 in se čez visoki, zahtevni prelaz Gondogoro La spustiti v Hushe. Z izkušnjami, ki sem jih pridobil, mi je v naslednjih treh letih uspelo prehoditi številne težke in samotne trekinge v tej divji deželi. Obkrožil sem Nanga Parbat in s tem od blizu videl še zadnjega od štirinajstih osemtisočakov. V spremstvu dragega vodiča Sultana sem prehodil ledenik Batura in prelaz Werthum, prelaz Qarun, šel v bazni tabor Rakaposhi, prehodil prelaza Kilik in Mintaka na kitajski meji, se vzpel na visoki samotni greben Patundas, Rush Peak, prelaz Mukunath, obiskal bazni tabor Diran in prečil prelaz Rakhani Gali. Obiskal sem čudovito dolino Kaghan z velikim jezerom Saiful

*Sveta gora
Machapuchare,
6993 m, domovanje
boga Šive
Foto Matjaž Čuk*

Matjaž Čuk Arhiv Matjaža Čuka

Maluk in gorskim očesom Ansoo Lake. Čez prelaza Tormik La in Namul La sem sestopil v gorsko vasico Arandu. S pomočjo lokalnega vodiča Fida Alija sem obiskal bazni tabor Spantik in se čez zahtevni, zelo redko obiskani prelaz Haramosh La spustil do jezera Kutwal in naprej do ceste v prvo vas Dassu. V Pakistanu sem spoznal vse tegobe in radosti potovanja samohodca: od težke, zapletene organizacije trekingov, svojevrstnega sistema najetja lokalnih nosačev, legendarnega štrajka ponosnih Hunz, pretkanega izsiljevanja za dodatno plačilo, celo pušk, ki merijo vate, do posebne surove lepote gora, divjih ostric in nebeških stolpov, ki s strmimi stenami, belimi ledeniki in temno modrim nebom tvorijo neverjetne kontraste – pravilčno podobo svetlobe in senc. Posebno poglavje so ljudje. Dostopni, ponosni in prijazni, a le redkokateremu tujcu se uspe prebiti v notranjost njihovih zasebnih bivališč. Če ti to uspe, se počutiš kot kralj. Kako drugače kot v Nepalju ...

V Nepal sem se vrnil leta 2009. Dogodek, ki je še poglobil mojo trdno vez z deželjo, se je zgodil na poti. V mali vasici Sondha, pod mogočno goro Lamjung Himal, si je mlado dekletce ob jutranjem slovesu zaželelo moj naslov. Sledila so pisma in povabilo na praznik *tihar* v letu 2010.⁵ Odzval sem se povabilu in na glavni dan praznika *bhai tika* od dekleta dobil venček okoli vratu, spleten iz trajnih rož, in *tiko*, znamenje na čelo, s katero sestra zaželi bratu dolgo in srečno življenje.⁶ Dogodek je name naredil zelo globok vtis. Vsako leto sem se po trekingu vračal v to malo vasico. Družina me je vzela za svojega, v Nepalju sem si našel drugi dom, nepalsko mamo in sestrico. Ideja za prečenje Nepala, ki sem ga opravil v letu 2012, se mi je utrnila že v zgodnjih najstniških letih, ko sem prebiral knjigo Zorana Jerina *Vzhodno od*

Katmanduja. Neizmerno vznemirljivo se mi je zdelo potovanje dveh mož po "divjini" v deželi tam daleč neke pod najvišjimi gorami sveta. Takrat so bile to le sanje otroka, ki si želi nekaj velikega, nedosegljivega. Pot sem si začrtal sam. V nešteti urah, preždetih za računalnikom, brskanja po svetovnem spletu, iskanja in branja, mi jo je uspelo spraviti na papir in povezati od zahodne do vzhodne meje. Pot sem opravil na svoj način, z minimalno podporo domačinov (vodič in nosač za zahodni del do Pokhara in le vodič za vzhodni del do indijske meje).

V 112 dneh, ki sem jih porabil za dvatisočkilometrsko razgibano pot, sem spoznal deželo, kot je ne moreš doživeti na običajnih trekingih. Očarala so me predvsem do takrat neznana "nižinska" področja, ki sem jih med prejšnjimi obiski zanemarjal (vedno sem hodil pod gorami in čez visoke prelaze). Zlasti pristne vasi in prijazni ljudje so bogastvo tega dela Nepala, ki ga ne obišče praktično nihče.

Še eno potovanje v Nepal bi rad omenil. To je bilo v letu 2013, ko sva z mamo v 65 dneh prepotovala Nepal. Prilagojen turistični program je obsegal vse najlepše, kar lahko ponudi dežela. Izkoristil sem ga za izpolnitev še ene želje – 14-dnevnega potovanja po Tibetu. Vrhunec je bil obisk moje nepalske družine za moj najljubši praznik, praznik luči. Zlasti srečanje obeh mater je bilo zelo ganljivo.

Številni dogodki so bili razlog, da me Nepal ni videl dolgih pet let. V letu 2018 sem se vrnil v svojo deželo. Zaželel sem si spet v osrčje visokih gora. Sam, brez pomoči vodiča, sem se odpravil na greben Južne Anapurne, Khopra Ridge, in naprej na slikoviti greben Mardi Himal. Moj odnos do Nepala se je po prečnju dežele spremenil. Visoke gore, prelazi in hoja po obljudenih poteh so se začeli umikati želji po raziskovanju novega, cilji pa hrepenenju po neprehojeni poti. V ospredje so prihajali ljudje, ki so zame največji zaklad Nepala. V tem slogu je potekala tudi tristokilometrski pot istega leta – po turistično neobiskani poti v zahodnem delu od Sulichaurja do Jumle.

Nepalska sestrica
Rosni mi na praznik
luči podarja bhai tiko.
Arhiv Matjaža Čuka

⁵ *Tihar*, drugi največji nepalski praznik, petdnevni praznik luči v čast Laxmi, boginji bogastva in sreče.

⁶ *Bhai tika* – sestra daruje bratu na čelo znamenje iz sedmih barv, od katerih ima vsaka svoj simbolični pomen.

Lidija Honzak

V letu 2019 sem izpolnil vročo željo svoji nepalski sestrici, ki si je zaželela, da bi videla največjo in najlepšo reko v Nepal, Karnali, na daljnem zahodu dežele. Za oba je bilo to posebno doživetje, ki je še poglobilo vezi z družino. Največja praznika, tako *dashain*⁷ kot *tihar*, sem preživel v objemu družine. A moje srce je hrepenelo po novih doživetjih. Za dušo sem se podal na dobrih petsto kilometrov dolgo pot od predmestja Katmanduja do malega mesteca Dhan-kuta na daljnem vzhodu dežele. Očaral me je Mahabharath Lek, tisti dolgi greben, visok med 1500 in 3000 metrov, ki se vije vzdolž cele dežele južno od himalajske verige in bi ga lahko imenoval tudi balkon Himalaje. Poleg razkošnih razgledov na najlepše gore na svetu me je privabila njegova samotnost. Ure in ure samotnih potepanj po gozdnih grebenih s travnatimi jasami, kjer ti pogled na večstokilometrsko verigo belih gora vzame dih. Z barvitimi vasm, številnimi, kamor še ni stopila noga tujca, ter preprostimi ljudmi, kjer ti smeh na vsakem koraku dokazuje, da materialna revščina ni ovira za bogato in srečno življenje. Nepal se spreminja. Zelo hitro. Za romantike žal na slabše. Ceste rastejo kot gobe po dežju in se vse bolj

Deklica iz vasi
Arandu, Pakistan
Foto Matjaž Čuk

vzpenjajo proti visokim goram. Preprosta nepalska domovanja, ki so še pred dvajsetimi leti nudila prenočišča popotnikom, so zamenjali veliki luksuzni hoteli brez duše. Na turističnih poteh ne najdeš več romantike tradicionalnih nepalskih ognjišč. A vendarle – za tistega, ki je vajen skromnosti in zna pustiti doma udobje svojega doma, je Nepal še vedno dežela neizmernih možnosti za potovanje in odkrivanje nekoristnega sveta.

Vsak dan, preživet izven množično obiskanih turističnih poti, piše zgodbe, ki ti ostanejo v spominu celo življenje. ◉

⁷ *Dashain*, največji nepalski praznik, družinski praznik v čast boginji Durgi, simbolizira zmago dobrega nad zlim.

Švica

Stari fotri – 10. del

Stari *fotri* so bili izkušeni alpinisti, ki so nam v osemdesetih predajali svoje znanje. To je bil častni naziv zanje. Poleg alpinističnih veščin so nas naučili tudi, da se je treba *šmuglat*. Le tako je bilo mogoče z malo denarja ostati dlje v deželi impresivnih sneženih gora in mogočnih sten.

Švica je draga dežela. Mladina do šestnajstega leta ima na vlaku popust. Stežka sem prepričala Vlasto,¹ ki jih je imela osemnajst, naj jih ima šestnajst. Potem je pa sprevodnik zahteval, naj pokaže potni list, in goljufija je bila odkrita. "Ali vidiš, bi bilo boljše, če bi ti, ki si bolj drobna, rekla, da jih imaš šestnajst," je skoraj jezno rekla Vlasta. Napisala sem 'skoraj', ker jezna in slabe volje res ni bila nikoli. Bila je umirjena, in tudi ko je bilo kritično, ni izgubila živcev. Nekoč v stebru Brenve v steni Mont Blanca, nekje na pol smeri, ki sva jo plezali nenavezani, se ji je odpela dereza. "Oh," je rekla skoraj nežno, "derezo sem izgubila." Meni se je zdelo to kar precej tragično. Nadaljevati navzgor bi bilo nemogoče, spust navzdol po ledeni strmini pa tvegan. Na srečo je derezo, ki je padala po pobočju, ujel Ničo,² ki je plezal za nama. Refleksno je iztegnil roko in rešil velik zaplet.

Strašljivi Eiger

Dan je bil mračen. Iz goste megle je pršilo in Eigerja se skoraj ni videlo. Počasi sva hodili pod steno, da najdeva Lauperjevo smer. "To nama bo jutri prihranilo čas z iskanjem vstopa," sva si rekli. Na melišču pod steno so bili raztreseni različni kosi opreme: zbledela *gurtna*, kosi strganega anoraka, del nahrbtnika in celo gojzar. Mraz je pritiskal in Eiger je bil kot privid, ogromna temna silhueta. V misli so se mi prikradle vse tiste grozljive zgodbe alpinistov, ki so se preizkušali v njegovi severni steni in pustili

¹ Vlasta Kunaver.

² Leonid Kregar.

tam svoja življenja. Ena najbolj tragičnih je gotovo zgodba nemškega alpinista Tonija Kurza. Borih štirideset metrov stran od reševalcev ni več zmožal opraviti zadnjega, odrešilnega manevra in je viseč na vrvi umrl.

"Joj, upam, da ne bom na melišču zagledala še kakšne odtrgane noge ali kakšnega drugega dela telesa," sem z grozo pomislila, ko sem stopala čez predmete, ki so padli iz stene. Iz črnih misli me je zdrnil klic. Dva človeka sta nedaleč stran čepela pod ogromno previsno skalo. "What about weather,"³ je zaklical eden od njiju v angleščini, ki je zvenela, kot da ni ravno njegov materni jezik. "No good,"⁴ sva z Vlasto skoraj sočasno odgovorili. Popoldan sva si potem raje privoščili sprehod po vasici Grindelwald, kjer je kar vrvelo turistov. V izložbah sem lahko občudovala majhne porcelanaste črno-bele krave. Ene so bile samo za okras, druge so imele neki uporaben namen. Na primer zvonček, solnica ali pa držalo za svinčnike. "Nekoč bom imela celo zbirko takšnih krav," sem sklenila.⁵ Med množico sva se prerivali naprej po ulici, ko sva zaslišali za sabo: "Leva je tvoja, desna pa moja." Ozrli sva se. Na pločniku sta sedela dva *scufana* tipa, ki sta si naju mimogrede razdelila. "Ooo, Franček⁶ in Jožek,"⁷ sva presenečeno vzkliknili. "A tista dva pod steno, ki sta spraševala za vreme, sta bila tudi vidva, ha, ha?"

Très difficile

Zgodaj zjutraj, ko se začne daniti, postanem neskončno zaspana. Gledam in spim. Nič ne pomaga, da stojim na špičkah derez, da moram varovati Vlasto in da se pod mano v jutranjem svitu razkriva ledena prepadna strmina. Oči se mi zapirajo kot tistemu mačku iz risanke Tom in Jerry. Skozi oči mačka Toma lahko gledaš miška Jerryja, ki se počasi, s hudobnim pogledom in z ogromnim batom v roki bliža Tomu. V ozadju se sliši uspa vanka in Tomove oči se utrujene zapirajo. Pri meni je skoraj enako, le da se mi namesto miška Jerryja bliža Vlasta s svitkom vrvi v roki in še kar prijazno reče: "Ali ti misliš kaj varovat ali ne?"

Vsak drugi dan je tako. Vsak drugi dan vstaneva ob dveh zjutraj, da sva ob svitu že visoko v steni in zgodaj popoldne, ko se razbesni nevihta, že na varnem v šotorčku pod steno ali pa vsaj pod kakšnim balvanom. Stene, po katerih plezava, so dolge tudi do tisoč štiristo metrov in vrhovi visoki blizu štiri tisoč metrov. Izbirava si smeri višje težavnostne stopnje – TD, kar po francosko pomeni *très difficile* oziroma zelo težko. Takšna je Direktna v Grosshornu ali pa Lauperjeva v Mönchu. Tudi druge smeri z malo lažjo oceno so zahtevne. Stene

³ Kaj pa vreme?

⁴ Ni dobro.

⁵ Zbirko črno-belih krav imam.

⁶ Franček Knez.

⁷ Jože Zupan.

Najinih vzponov nisva nikoli podoživljali ob piru v Rio.⁸ To je bila bolj moška domena.

Za Alpinistične razglede sva karikaturu narisala Lidija Honzak in Janez Marinčič.

okoli Mont Blanca se mi zdijo miniaturne proti tem orjaškim pregradam.

V švicarskih hribih sva ostali do zadnjega obroka, ki je bil nekaj posebnega. Na jedilniku so bili hrustljivo surovi špageti z nasekljanim drobnjakom, ki sva ga nabrali ob ledeniškem jezeru. Ne spomnim se, da bi se mi zdeli slabi, dobri pa tudi ne. Nič. Zgolj preživetje. Zadovoljstva ob šestih preplezanih smereh, ki bi bile, če bi jih sestavili skupaj, visoke kar 6650 metrov, nama tudi to, da je naposled zmanjkalo hrane in plina, ni moglo skaliti. ●

⁸ V gostilni Rio v centru Ljubljane so se v osemdesetih zbirali ljubljanski alpinisti.

Nagrade zaslužnim posameznikom

Najvišja priznanja PZS za leto 2022

Planinska zveza Slovenije (PZS), ena največjih prostovoljskih organizacij v Sloveniji, vsako leto s podelitvijo najvišjih priznanj PZS izrazi spoštovanje posameznikom za njihovo dolgoletno in predano prostovoljsko delo na različnih področjih planinske dejavnosti.

Na svečani podelitvi, ki jo je PZS 3. decembra v Slovenski Bistrici organizirala skupaj s Planinskim društvom (PD) Slovenska Bistrica in Občino Slovenska Bistrica, so podelili svečane listine PZS enajstim zaslužnim posameznikom, spominske plakete PZS dvaindvajsetim planincem ob življenjskih jubilejih in pet priznanj vodstva PZS za posebne dosežke. Na slovesnosti, ki jo je s planinsko pesmijo obogatila Moška komorna skupina KUD Lojze Avžner Zgornja Polskava, so zbrane prejemnike in goste nagovorili predsednik PZS Jože Rován, podpredsednik Občine Slovenska Bistrica Žarko Furman, predsednik OKS-ZSZ Bogdan Gabrovec, predsednica PD Slovenska Bistrica Breda Jurič in vodja Odbora za članstvo PZS Tone Jesenko.

Ob tem dogodku je PZS izdala priložnostni bilten. V njem je podpredsednik PZS Jože Bobovnik poudaril trajen pečat, ki so ga prejemniki pustili ne samo v društvenem, ampak tudi v vseslovenskem planinskem prostoru: "Ta priznanja so odraz spo-

štovanja do vaših naporov in prizadevanj v matičnih društvih in organih PZS, ki ste jih skozi desetletja svojega dela vgradili v mozaik svojega delovanja. Kot prostovoljci ste na različnih področjih opravili izjemno delo za širitev planinstva v Sloveniji in ga tudi vsak po svoje zaznamovali. Prav vsi in vsak izmed vas ste prispevali pomemben delež k rasti slovenskega planinstva in s tem postali tudi najboljši zgled mlajšim generacijam. Naj vas ob prejemu priznanja navdaja občutek, ki daje veličino vsem velikim osebnostim iz zgodovine – ponos in olajšanje, da je vendarle ostalo nekaj za vsakim od vas, kar ni vezano na materialni svet potrošništva."

Prejemniki najvišjih priznanj

Svečane listine, najvišja priznanja PZS za leto 2022, so za dolgoletno neutrudno delo v domačih planinskih društvih in na republiški ravni prejeli Franc Kocbek (PD Miklavž) za dolgoletno delo v Upravnem odboru PD Maribor Matica, vodenje izletniškega odseka in delovanje v vrtcu Miklavž in Dobrovce, leta 2003 za pobudo in ustanovitev PD Miklavž, katerega predsednik je; Franc Erlih (PD Srednja vas v Bohinju) za vodenje propagan-

Prejemniki svečanih listin PZS s predsednikom PZS Jožetom Rovanom in predsednikom OKS Bogdanom Gabrovcem Foto Tomaž Kumer

dnega in mladinskega odseka in za več kot tridesetletno načelnništvo gospodarskega odseka z velikimi uspehi pri kočah, čistilnih napravah in drugih gradnjah; Aleš Erjavec (PD Polž Višnja Gora) za uspešno devetnajstletno vodenje društva in tradicionalnega Jurčičevega pohoda ter kot vodnik PZS za delo z mladimi;

Anton Kreševac (PD Ajdovščina) za neutrudno delo kot vodnik PZS na izletih za odrasle in otroke, za plodovito sodelovanje z zamejskimi planinskimi društvi; Rozalija Lubi (PD Ljutomer) za prizadevano delo v planinskem društvu, ki mu je predsedovala dva mandata, in za dolgoletno predano delo z otroki s posebnimi potrebami na OŠ v Ljutomeru; Drago Dretnik (PD Mežica) za dolgoletno delovanje v gospodarski komisiji (GK) v PD in PZS, za vodenje svetovalne pisarne, za dolgoletno članstvo v komisiji za kočje in pota Združenja planinskih organizacij alpskega loka, za avtorstvo več strokovnih priročnikov, za pobudo za vzpostavitev certifikata Okolju prijazna planinska kočja in za njegov vsesplošni prispevek k boljšemu delovanju planinskih koč; Janez Brinar (PD Kum Trbovlje) za dolgoletno zelo raznovrstno delo v društvu kot član upravnega odbora, vodja mladinskega in go-

*Prejemniki spominskih plaket PZS 2022 ob življenjskih jubilejih s predsednikom PZS in podžupanom Slovenska Bistrice
Foto Tomaž Kumer*

spodarskega odseka, predsednik društva, vodja skupine starejših planincev in predsednik častnega razsodišča, za delovanje v Meddruštvenem odboru (MDO) PD Zasavja in članstvo GK PZS; Bojan Gorjup (PD Trbovlje) za dolgoletno delo v upravnem odboru društva, opravljanje dela tajnika in podpredsednika društva, predsednika nadzornega odbora, za pomoč pri vodenju izletniškega in mladinskega odseka ter za članstvo pododbora za priznanja pri PZS; Marija Lesjak (PD Vinska Gora), ena od ustanovnih članic društva, za dolgoletno delo tajnice, markacistke, vodnice PZS, varuhinje gorske narave, voditeljice planinskega krožka v osnovni šoli in za mentorstvo krožka Planinarjenje na Univerzi za tretje življenjsko obdobje; Franc Vahter (PD Slovenske Konjice) za delo podpred-

*Vodstvo PZS je petim posameznikom podelilo priznanja za posebne dosežke v letu 2022.
Foto Tomaž Kumer*

sednika in predsednika društva, za pobudo za označitev poti na Stolpnik in izgradnjo tamkajšnjega stolpa, za vodenje mladih planincev in snovanje skupine starejših planincev; in Marko Goršič (PD Podpeč - Preserje), ustanovni član in dolgoletni predsednik društva, za alpinistične dosežke in za delo inštruktorja gibanja v gorah in alpinizma, za vodenje obnove Doma na Krimu, desetletno predsedovanje MDO PD Notranjske, članstvo v GK PZS in za podpredsedniško mesto PZS.

Spominske plakete in posebna priznanja

Spominske plakete PZS, ki jih podeljuje PZS ob življenjskih jubilejih svojim najzaslužnejšim članom za dolgoletno zvesto in izjemno uspešno delo, so prejeli: za petinšestdeset let Danilo Verzelak (PD Šmartno ob Paki), Marko Mikelj (PD Srednja vas v Bohinju), Dušan Klinar (PD Javornik - Koroška Bela), Marjeta Bricl (PD Kum Trbovlje); za sedemdeset let Zdenka Verzelak (PD Šmartno ob Paki), Ivan Čufer (PD Podbrdo), Branko Klinar (PD Jesenice), Alojz Hriberšek (PD Kum Trbovlje), Silvester Črepinšek (PD Šempeter v Savinjski dolini), Milan Ašenberger (PD Galicija), Stanislav Plevnik (PD Slovenj Gradec), Zdravko Kliner (PD Ljubno ob Savinji); za petinsedemdeset let Janez Kosec (PD Janez Trdina Mengeš) in Daniela Fux (PD Brežice); za osemdeset let Friderik Žagar (PD Slivnica pri Celju), Marjan Fabiani (PD Križe), Jože Čebašek (PD Dovje - Mojstrana), Milena Jesenko (PD Brežice), Marija Smolej (PD Litija), Marijan Popič (PD Slovenj Gradec), Rajmund Čerin (Obalno PD Koper); za devetdeset let Ciril Kunst starejši (PD Rečica ob Savinji).

Na slovesnosti je vodstvo PZS podelilo še priznanja za posebne dosežke v tekočem letu 2022. Zlati častni znak so prejeli Mateja Udovč za prispevek k spreminjanju Zakona o planinskih poteh, ki ga je kot prvopodpisana poslanka predlagala v Državnem zboru, ga vneto zagovarjala in bistveno prispevala k njegovemu sprejetju; Jurij Ravnik za izjemno organizacijsko delo na področju opremljanja plezališč in za strokovno trenersko delo s parareprezentanco v športnem plezanju; Andrej Stritar za izjemen prispevek na področju kartografije PZS, na podlagi katere Planinska založba danes izdaja kakovostne tiskane karte z redno posodabljanjo vsebino; in Franc Gričar v zahvalo za dolgoletno uspešno vodenje Vodniške komisije PZS ter za njegov veliki prispevek na področju usposabljanja vodnikov PZS. Jure Krejan Čokl je prejel pohvalo za doktorsko nalogo *Družbeni pomen in medijska podoba slovenskega ženskega alpinizma med letoma 1945 in 1965*. ◉

Zdenka Mihelič

Kakovostno življenje v Alpah

Slovenija predseduje Alpski konvenciji

Ministri in ministrice za okolje oziroma njihovi predstavniki, predstavnice iz osmih alpskih držav ter delegacije Evropske komisije so se 27. oktobra lani sestali na XVII. Alpski konferenci v Brigu v Švici. Slovenijo, ki je na konferenci od Švice prevzela četrto predsedovanje Alpski konvenciji za obdobje 2023–2024, je zastopal minister za okolje in prostor Uroš Brežan.

Alpska konvencija je prva mednarodna pogodba za zaščito in trajnostni razvoj celotnega gorskega območja Alp. Pogodbo so sklenile alpske države Avstrija, Francija, Italija, Liechtenstein, Monako, Nemčija, Slovenija in Švica ter Evropska unija. Konvencija zajema gospodarsko, okoljsko, družbeno in kulturno dimenzijo življenja v Alpah ter vključuje vodilna načela za trajnostno življenje v Alpah zdaj in v prihodnosti. Konvencija pomeni pravno podlago za varstvo občutljivih alpskih ekosistemov, regionalnih kulturnih identitet, dediščine in tradicij v Alpah, hkrati pa je tudi živ instrument, ki podpisnicam omogoča skupno naslavljanje pomembnih in medsektorskih vprašanj. Konferenca je najpomembnejše politično srečanje Alpske konvencije in je organizirana vsaki dve leti, zadnja konferenca pa je zaradi pandemije potekala prek spleta. Na konferenci leta 2019 v Innsbrucku, rojstnem mestu alpinista Hermanna Buhla, je bila kot prva ženska generalna sekretarka Stalnega sekretariata Alpske konvencije izvoljena Slovenka, Alenka Smerkolj, nekdanja ministrica za področje razvoja, strateške projekte in kohezijo. Predstavniki in predstavnice pogodbenic so med drugim razpravljali o posledicah podnebnih sprememb na vodni cikel v Alpah in o ukrepih za obvladovanje suše, sprejeli so deveto *Poročilo o stanju Alp, o alpskih mestih*, katerega namen je razumeti, kako alpski poselitveni sistem ovira ali spodbuja trajnostni razvoj Alp. Sprejeli so tudi

Večletni program dela 2023–2030, ki je nastal v okviru švicarskega predsedovanja Alpski konvenciji. Temelji na biotski raznovrstnosti in ekosistemih, podnebnih spremembah in ukrepih ter omogočanju dobre kakovosti življenja v Alpah; je vodilo za večje osredotočenje skupnega dela pogodbenic konvencije v prihodnje in za doseganje sprememb.

Slovensko predsedovanje Alpski konvenciji

Na konferenci v Švici je minister Brežan predstavil program slovenskega predsedovanja s sloganom *Kakovostno življenje v Alpah za vse*. Slovensko predsedstvo se bo osredotočilo tudi na okoljsko vzgojo o podnebnih spremembah, biotsko raznovrstnost ter na krepitev mednarodnih dejavnosti, povezanih z gorami in gorskimi temami. "V času predsedovanja se bodo zvrstili nacionalni dogodki, s katerimi bomo okrepili prepoznavnost Alpske konvencije na različnih ravneh, še posebno pa njen prispevek k trajnostnemu razvoju gorskih in nižje ležečih območij, ki so med seboj funkcionalno tesno povezana in soodvisna," so dejali v slovenski delegaciji.

Najpomembnejša naloga Slovenije bo priprava 10. poročila o stanju Alp, ki bo posvečeno kakovosti življenja. Predstavilo bo razumevanje kakovosti življenja v Alpah, podalo stanje, izzive ter priporočila za nadaljnje dejavnosti na tem področju za XVIII. Alpsko ministrsko konferenco konec leta 2024.

Minister se je udeležil še konference *Simplonska zaveza*, ki je zaživela prav v švicarskem Brigu. Zavezali so se, da bo mobilnost na območju Alp do leta 2050 podnebno nevtralna in odporna proti podnebnim spremembam. ●

Veličastne Alpe
Foto Janez Jarc

Alpe so veličastno gorovje, ki se v dolžini tisoč dvesto kilometrov in širini do tristo kilometrov razteza prek osmih držav in meri 190.717 kvadratnih kilometrov. So dom več kot štirinajstim milijonom ljudi ter trideset tisoč živalskim in trinajst tisoč rastlinskim vrstam. Izzivi, s katerimi se Alpe soočajo, so pogosto čezmejne narave, zato je ključno sodelovanje alpskih držav in Evropske unije. Alpska konvencija utira pot trajnostnemu življenju v Alpah in je pionir svoje vrste, saj je prva mednarodna pogodba, katere namen sta trajnostni razvoj in zaščita celotnega gorovja, s kar sedemnajstimi podcilji. Prva splošna obveznost se osredotoča na prebivalstvo in kulturo s ciljem "spoštovanja, ohranjanja in podpiranja kulturne in družbene samobitnosti avtohtonega prebivalstva ter zagotavljanja njegove življenjske osnove, še posebno poselitve in gospodarskega razvoja, ki sta znosna okolju, ter pospeševanja medsebojnega razumevanja in partnerskega vedenja med alpskim in zunajalpskim prebivalstvom". Leta 2021 so obeležili trideseto obletnico podpisa konvencije.

Klemen Belhar

Junaki

Insta nevarnost

"Pomni – s tem, da si preplezal toliko in toliko sten, morda celo nepreplezanih, še dolgo nimaš pravice tvegati svojega življenja in z njim življenja tovarišev. Smrt v gorah ni junaštvo!"

Mira Marko Debelak

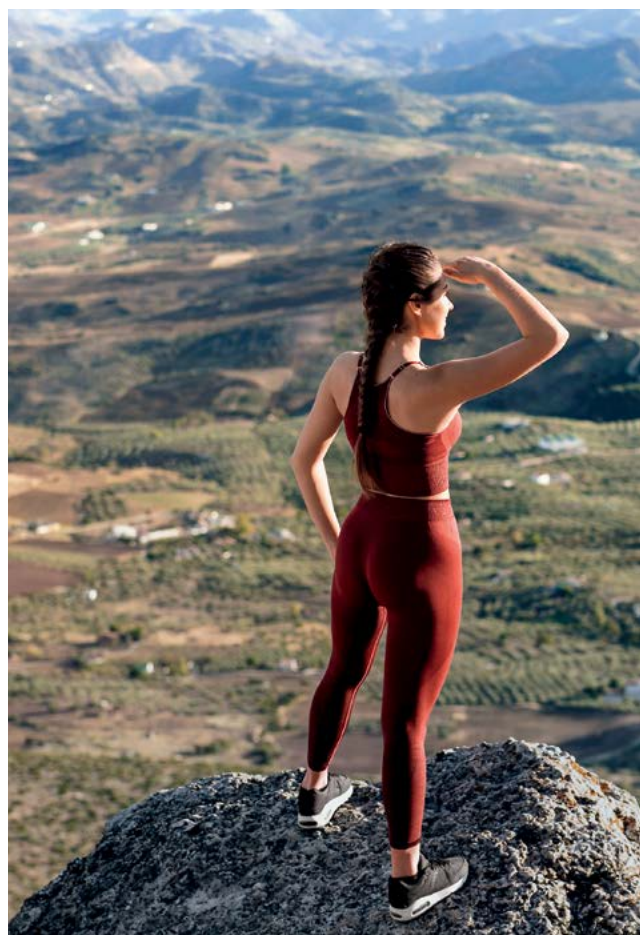
Gore in vzpenjanje nanje so bili vedno povezani z junaštvom. V časih prvih zabeleženih vzponov na vrhove gora so bili prvopristopniki pogosto kovani v zvezde. Tako v Bohinju stoji spomenik srčnim možem, ki so se kot prvi povzpeli na Triglav. Častimo tudi alpiniste, ki morda niso prvi priplezali na kak vrh, ampak so preplezali pomembno in težavno smer ali so naredili kar koli izstopajočega in težavnega. Zato vsako leto podeljujejo zlate cepine in zato so ljudje še vedno navdušeni, ko Slovenijo obiše Reinhold Messner.

S tem navdušenjem težko polemiziramo, saj gre večinoma za dosežke, ki so bili prigarani v potu obraza, v hudem mrazu in ob prenašanju težkih duševnih bremen. Iti na goro, na kateri še nihče ni stal, ni lahko, in v pustolovskem smislu gre za dosežek, ki je pridržan le redkim.

Kar navdušuje, je zgodba, ki jo doživijo. Pogosto je njena dramatičnost celo večji razlog za občudovanje kot sam dosežek. Raje občudujemo tiste, ki so trpeli, kot one, ki so kaj dosegli precej zlahka. Pri tem morda niti ne pomislimo na trud in talent tistih, ki so nekaj dosegli brez velike "drame", a so morda bili bolj pripravljeni in so vložili več truda v to, da bi sama pustolovščina potekala čim bolj gladko.

Tu lahko naredimo izlete na druga področja človeškega udejstvovanja in iskanja poti skozi meandre življenja. Trenutno občudujemo in slavimo dve veliki kolesarski zvezdi: Tadeja Pogačarja in Primoža Rogliča. Nihče ne more zanikati velikih Pogačarjevih dosežkov, ki obetajo, da bo postal eden najboljših kolesarjev vseh časov. Kljub resnični izjemnosti nekako ne najde poti v srca Slovencev. Nad njim se navdušujejo poznavalci in resnični dolgoletni kolesarski navdušenci. Številni Slovenci ga dojemajo celo kot nasprotnika in sovražnika pravega junaka slovenskih športnih src, Primoža Rogliča. Zakaj imajo ljudje slednjega za večjega junaka? Ne, ker je dirko osvojil, ampak zato, ker jo je izgubil. Ker velikokrat pade in se poškoduje. Ker je jasno, da na kolesu trpi muke. Ker je vsak njegov uspeh povezan s trpljenjem, bolečinami in premagovanjem samega sebe.

Tudi v življenju sploh navdihujejo zgodbe ljudi, ki so preživeli težko bolezen, prenašali zlorabe, doživeli

nesrečo, ki so finančno propadli in se ponovno vzpeli. Predvsem zgodbe tistih, ki so tako ali drugače premagali težavnega sovražnika. Manj nas zanimajo zgodbe tistih, ki so se boleznim izognili z zdravim načinom življenja, tistih, ki niso dopustili, da se z njimi pometa, ki so se nesreči izognili, ki so ravnali preudarno in se jim ni bilo treba soočiti s sovražnikom.

Kakor v dolini, tako na vzpetini. Tudi v gorah štejejo zasuti v plaz, polomljeni udi, hude lakote in težke žeje, neizmerni napor, preživetje težkih viharjev, izpostavljenost hudi nevarnosti. Takšno je človeško dožemanje stvarnosti, takšen je naš miselni ustroj in to nam je razumljivo. Zgodba mora imeti zaplet in razplet, brez tega gre zgolj za tok življenjskih dogod-

kov, ki nimajo velike čustvene teže in nam zato ne pomenijo toliko, kot bi nam morda morali.

Posebej je pisanja junaških alpinističnih zgodb je bil Tomaž Humar. Zaradi svojih doživetij, ki jih je neutrudno medijsko razglašal, je dobil skoraj kultni status. Vsekakor manj med alpinisti kot med nealpinisti. Solo vzponi, težki vzponi, neverjetna reševanja, izjemno, celo brezglavo tveganje, pristop na življenje in smrt, vse to je bilo neločljivo od njegove osebnosti. Pomembni in težki vzponi mu niso uspeli samo zato, ker je vanje vložil leta treninga in priprave, marveč tudi zato, ker je bil pripravljen tvegati več, kot so bili pripravljeni tvegati alpinisti, ki so bili v športnem smislu bolj pripravljeni in bolj izkušeni. Spet drugi so dosegli enako ali celo več v istem času, a javnost jih

Kot v filmu ... Vir <https://www.freepik.com/>

nitni ni zares opazila, ker so se vzponov lotili tako, da so bili ti relativno varni in so vključevali čim manj dramatičnosti. Morda so v nekakšnem odporu do Humarjeve medijske izpostavljenosti skušali ostati anonimni? Ime, ki se tu prikrade v misli, je gotovo Marko Prezelj, izjemen alpinist in človek na vztrajnem begu pred medijsko slavo, ki bi si jo zaslužil.

Joža in Mojca

In na tem mestu v našo zgodbo vstopijo mali junaki današnjega časa in okoliških vzpetin. Ljudje, za katere je težko določiti, ali so neke vrste avantgarda ali pa

ljudje, ki so žalostno zamudili svoj trenutek. V nekem smislu so glavni junaki preloma, ki ga opisujem v svojih zapisih. Junaki preloma med nekoč in danes, pri čemer je leto 2010 enako kot nekoč leto 1910. Prelom se je zgodil v zadnjih nekaj letih. V gorah se je vse spremenilo do te mere, da se človek sprašuje, ali niso zgolj gore ostale enake, ljudje pa smo postali popolnoma drugačni.

Če želimo razumeti in opisati ta prelom, moramo opisati tudi omenjene "junake". Poimenovanja v narekovajih se oprijemam v pomanjkanju boljšega izraza. "Junaki" so v omejeni količini obstajali verjetno že dolgo, toda manjkalo jim je primerno občinstvo, ki so ga dobili s socialnimi omrežji. Kar predstavljam si, in morda sem to celo doživel, kako neki lokalni Joža za šankom opisuje svoje junaške alpinistične podvige med vzpenjanjem po poti skozi Žrelo na Storžič in zraven doda, da je nekoč nekaj malega celo plezal, z nekim alpinistom v lokalnem plezališču. Pivski tovariši ga hitro postavijo na trdna tla, rekoč: "Joža, mi te poznamo, nikar ne nakladaj. Vsi smo šli nekoč na Storžič, to ni nič takega."

Dandanes Joža odide na Storžič in s seboj vzame ženo, ki ima, priznajmo, precej lepo postavo za svoja leta. Na poti se obilno fotografirata in na vrhu naredita nekaj *insta poz*. Joža popoldne sede na kavč in

Dandanes Joža odide na Storžič in s seboj vzame ženo, ki ima, priznajmo, precej lepo postavo za svoja leta. Na poti se obilno fotografirata in na vrhu naredita nekaj insta poz.

se posveti telefonu. Na vseh možnih planinskih in gornjskih skupinah objavi fotografije ekstremnega podviga. Prizori so naslednji: Joža v ekstremnih prijemih jeklenice; Joža med strumno hojo; Joža, ki pleza na poti, kjer drugi hodijo; Mojca, ki v pajkicah gleda v daljavo; Mojca v drugi pozi, ko gleda v daljavo; Mojca na širokem grebenu, ko gleda v daljavo; Mojca, ki v pajkicah in športnem modrčku objema križ na vrhu; Mojca, ki v pajkicah in športnem modrčku dela lastovke na vrhu.

Učinek je takojšen. *Lajki* na vsečke. Joža in Mojca sploh ne moreta odložiti telefona. Nimata časa za ogled priljubljene TV-serije, ne za pogovor, ne za skupno leganje v posteljo. Preveč sta zaposlena s štetjem vsečkov, ki se neutrudno nabirajo na vseh kanalih in skupinah. Sredi noči zadovoljno zapreta oči in Mojca Jožetu zašepeta: "Še!" Zato sta naslednji konec tedna spet v središču pozornosti, ko junaško premagata bližnjo ferato, ki ponosno nosi ekstremno oceno B–C.

Gorski tekač Marjan

Marjan se odloči, da bo nekoč, nekako, naredil nekaj junaškega. Ker je prebral vse knjige o alpinizmu, se zaveda, da vzpon na Škrlatico ni nič tako zelo posebnega. Odloči se, da se bo vzpel na Mont Blanc ali Mat-

Film se lahko konča
tudi takole.
Foto Klemen Belhar

terhorn. Zadeve se loti sistematično in javno. Vpiše se v tečaj, kupi vso mogočo opremo in začne nabirati kondicijo. Napredek je očiten. Na gorskem teku, ki ga organizira domače športno društvo, celo prehiti dva konkurenta. Postal je gorski tekač. V iskanju navdih se zatopi v YouTube, kjer vidi Kiliana, ki teče na tisto koničasto goro v Švici. Marjan kmalu teče na Triglav z rekordnim časom sedmih ur. To ponovi še štirikrat in rekord se spusti na šest ur pol. Za njegove podvige ga družina s Facebooka nagrajuje s tisoči všečkov. Opogumljen s podporo ljudi, ki ga podpirajo in razumejo, se loti svojega življenjskega podviga. Čez dva dni ga francoski gorski reševalci najdejo na ledeniku v tekaških copatih in kratkih hlačah močno podhlajenega in komaj živega. Niti toplina všečkov ga ne more ogreti. Ko pride k sebi, je, jasno, pravi junak. O vsem skupaj, v zavetju svojega iPhonea, napiše prosti spis, ki doseže 88 delitev in 12.367 všečkov. "Uspelo mi je," si misli v zavetju domače postelje.

Turni smučar Andrej

Andrej naredi kanal na YouTube za deljenje nasvetov o turnem smučanju. Predlani decembra je kupil opremo in lanskega januarja je prvič povezal nekaj zavojev, marca je že *abručal* z Viševnika. To, dragi moji, so že ekstremne strmine in neverjetne višine. On obvlada. Razložil vam bo, kakšno opremo kupiti, kje je najboljša smuka in kako pritrdite GoPro za dokumentacijo svojih junaštev pri polzenju z Zeleznice. Sezona, polna nasvetov, obeta. Junaški podvigi si sledijo v ravni vrsti. Zmede ga le, kako je možno, da se neki otrok, ki ga oče uči boljšega smučanja, lahkotneje in lažje pelje s Triangla. Nekje globoko ga boli, ker prav ta dan snema video o tehniki zavoja v ekstremnih strminah. Video bo gledan, ljudje bodo hvaležni za napačne nasvete, v trgovini bo dobil celo *pro deal*. A tisti otrok ga bo glodal, dokler se ne bo znašel na vrhu Begunjsčice. Tisti dan se bo po Centralni grapi spustilo 149 smučarjev, a Andrej bo spoznal, da razmere niso ugodne. Varnost pa to. Smuč si bo odpel in jih odnesel navzdol do položnejšega terena. Zmontiral bo video o svoji junaški odločitvi, da ni pretirano tvegal. Bravo, Andrej, ti si pravi junak, mu bodo rekli.

Nekateri nočejo vzeti lekcije in v svojih junaštvih postanejo stalne stranke gorskih reševalcev, doma in v tujini. Nekateri celo do tragičnega konca. Morda v zadnjih trenutkih pride končno zadovoljstvo – umrl bom kot junak. Vprašanje je, ali je res vredno. Morda je odgovor odvisen od posameznika. Seveda bi lahko govorili o fatalizmu, o agresiji do samega sebe, o napačno doumetem samonagrajevanju.

Vsekakor so naši "junaki" problem. Zato ker njihova medijska izpostavljenost ljudi prepriča, da počnejo nekaj dobrega, zaželenega, normalnega. Njihovo početje postane "novi prav": tako se danes to dela. Tisti hip postanejo zgled. Zgled, ki ni samo slab, ampak celo nevaren. Nevarnost je dvojna. Prvič: s svojim ravnanjem pogosto ogrožajo sebe in postavljajo zgled, ki tudi druge napeljuje k napačnemu ravnanju. Drugič: njihovo ravnanje doseže veliko ljudi, ki ga nekoliko dolgočasen pravi zgled ne more doseči. Še tako zabavno izdelana preventivna prisotnost na socialnih omrežjih je pretežno brez drame, a drama privlači.

Po eni strani upam, da bo ta čas minil, ker vsak čas vedno mine. Nekoč bo prišla nova moda in gore bodo postale spet malo bolj prazne "junakov". Po drugi strani vem, da se to ne bo zgodilo tako hitro. Že *Sveto pismo* poroča o lažnih prerokih, mi pa se srečujemo z lažnimi junaki. Zato potrebujemo prave preroke, prave junake. Potrebujemo jih, da stopijo v ospredje, dvignejo glas in povedo, kar je prav in kar je res. Verjetno je prav tudi to, da "junakom" povemo, da smo jih spregledali. Ne verjemimo njihovem zgledu in videzu. Ne sledimo njihovim zgodbam, raje napišimo svojo, pa čeprav neopazno in tiho. Zgodbe, napisane v gorah, naj bodo močnejše od vznemirjenja, ki ga prinese puhla opaznost. ●

Vladimir Habjan, odgovorni urednik

Glede na to, da si urednik gorniške revije, verjetno ni neobičajno, da te gore privlačijo ... Zakaj?

Moč gora je res magična in jo težko razložim. Od nekdaj sem se v gozdu in na razglednih grebenih dobro počutil. Gore me vabijo v svoj objem od rane mladosti pa do današnjih dni, neprestano, njihov klic je zame obvezen in neodločljiv. Tako pač je.

S čim se preživljaš?

S pisanjem, sem novinar.

Pri *Planinskem vestniku* si od leta ...

Leta 2000 so me povabili k delu uredništva, od septembra 2001 pa je šlo zares.

Planinski vestnik soustvarjaš, ker ...

... je nujno, da imajo gore ne le športno in rekreacijsko vlogo, pač pa tudi kulturno. Gore nas bogatijo, če smo tam, ali če le beremo o njih. Če si samo športno aktiven brez branja, ti gotovo nekaj pomembnega manjka. Vedno nas pritegnejo dobre zgodbe, to vsi radi beremo, in gore jih nudijo veliko. Mi jih prinašamo in s tem razveseljujemo bralce. V tem je res veliko zadovoljstva, to šteje največ.

Tvoj prvi spomin na revijo in delo, povezano z njo, je ...

Na *Planinski vestnik* je bil naročen moj oče v šestdesetih letih in je bil v hiši od nekdaj. Delo pri reviji pa sem malce spoznal v času, ko sem nosil članke uredniku Marjanu Raztresnu na *Delo*.

Na kateri svoj članek/temo meseca si najbolj ponosen in zakaj?

Tega je bilo v dvaindvajsetih letih kar precej. Recimo na kak uvodnik, pohvalili so mi *Trajni predmet hrepene-nija* iz številke 10 leta 2013, kjer sem si pomagal s citati Matjaža Kmecla.

Kateri oz. kakšen je bil najbolj zanimiv odziv bralcev na tvoj članek?

Odzivov na članke je vedno manj, če se že kdo odziva, mu navadno kaj ni všeč. Zdi se mi, da je bilo največ odziva na januarski uvodnik leta 2010 *Zakaj format A4?*, in na uvodnik v številki 11 leta 2008 *Neverjetno in nemogoče!*, ko se je kompletno uredništvo uprlo sklepu predsedstva PZS, ki ni več dovolilo uporabe besed "gornik" in "gorništvo". Takrat tistih, ki so ta sklep podpirali, praktično ni bilo.

Kaj bo po tvojem mnenju z *Vestnikom* čez deset let?

Še vedno bo izhajal! Dušo pa mu bo dal naslednji urednik, kajti vsak ima svoj koncept.

Kako sodeluješ s svojo ekipo?

Naravnost odlično. Sestavili smo se počasi, drug za drugim in si izborili vsak tisto mesto, ki mu najbolj ustreza. Nekaj so člani ekipe k temu prispevali sami, nekaj pa sem pripomogel tudi jaz, s tem da sem jim

ponudil teme in rubrike, za katere sem mislil, da jim najbolj odgovarjajo. Torej sem malce kadrovika. Pred časom smo delali precej bolj formalno, imeli daljše sestanke, zdaj pa se bolj posvečamo pogovoru in tudi zabavi, kajti delo poteka dokaj rutinirano.

Če bi imel možnost povabiti na pogovor katero koli slovensko in katero koli svetovno gorniško osebnost, kateri dve bi to bili in kaj bi ju vprašal/a?

Od pokojnih Malloryja in Irvinga, vprašal pa bi ju, kako je bilo na Everestu. Od naših bi povabil žal pokojnega Pavleta Kozjeka, ki je bil človek na mestu, vprašal bi ga enako, kako je bilo na zadnji odpravi. Od še živečih praktično ni omejitev, lahko vprašamo kogar koli, če se le strinja z objavo pogovora. Tu smo kar prodorni. ○

Vladimir Habjan
Risba Lorella Fermo

Kdo se skriva v kolofonu

Vsaka številka *Planinskega vestnika* je košček doživetij, zbranih na približno sedemdesetih straneh. Doživetij ljudi, ki smo na različne načine povezani z gorami. Take in drugačne zgodbe, ki jih delimo drug z drugim, pa mora nekdo zbrati ... V naslednjih številkah vam bomo predstavili člani uredniškega odbora naše najstarejše revije, ki se zadnja leta trudimo, da v svojih poštnih nabiralnikih vsak mesec najdete revijo, ki vam, upamo, polepša dneve, vas kaj nauči, vas navdihne ali spodbudi, da še sami shranite na papir katero od svojih zgodb.

Dr. Peter Mikša

Franci Ekar – 80-letnik

Ena najvidnejših osebnosti slovenske planinske in alpinistične zgodovine

Franci Ekar je bil in je še veliko tega. Gospodarstvenik, nekdanji župan, alpinist, planinec, gorski reševalec, gorski vodnik, vaditelj in učitelj smučanja, lovec itd. Predvsem v planinstvu in alpinizmu je pustil velik pečat.

Bil je dolgoletni predsednik PD Kranj, med letoma 2001 in 2010 je bil predsednik Planinske zveze Slovenije, poleg tega pa je bil med drugim tudi udeleženec jugoslovanske alpinistične odprave v pakistanski Hindukuš.

Rojen je bil oktobra leta 1942 v Preddvoru. Po končani osnovni šoli v rojstnem kraju in srednji industrijski šoli Iskra v bližnjem Kranju je najprej dokončal študij na Višji šoli za organizacijo dela Kranj in pridobil izobrazbo inženir organizacije dela. Nato pa je leta 1988 dokončal še univerzitetni študij in leta 1991 magisterij na Fakulteti za organizacijske vede v Kranju.

Kot trinajstletnik se je leta 1956 včlanil v Planinsko društvo Kranj (in s tem v Planinsko zvezo Slovenije), kar je bila logična posledica vzgoje in okolice njegovega bivanja. Franci se je namreč že s prvimi koraki začel seznanjati s gorami, saj so oboji stari starši imeli kmetijska posestva v gorskem svetu v dolini Bistrice,

nagradilo z načelniško in deset let pozneje še s predsedniško funkcijo. Slednjo je obdržal za kar 38 let, vse do leta 2011. V svojem najbolj plodnem plezalnem obdobju se je z za tiste čase zelo težkimi plezalnimi vzponi doma in v Zahodnih Alpah, Visokih Turah idr. vpisal med vodilne slovenske alpiniste ter si pridobil tudi status vrhunškega športnika. Opravil je več kot 400 plezalnih vzponov, med drugim tudi osem prvenstvenih smeri v slovenskih Alpah: v Kranjski Rinki, Skuti, Dolgem hrbtu, Dolški Škrbini idr. Med njimi po obisku in veljavi verjetno najbolj izstopajo Jubilejna smer v Dolgem hrbtu in Zajeda Ekar-Jamnik v Dolški Škrbini ter zimski smeri Centralna v zahodnem ostenju Kokske Kočne in Grapa med Veliko Koroško Babo in Ledinskim vrhom. Med vzponi izven Slovenije je vsekakor treba omeniti prečenje celotnega montblanskega grebena Peuterey, smer Sentinelle Rouge v vzhodnem ostenju Brenve Mont Blanca, Južni greben Aig. Noire itd., kar so bile prve slovenske (oziroma jugoslovanske) ponovitve. V šestdesetih in sedemdesetih letih 20. stoletja je bil udeleženec več odprav v tuja gorstva (npr. Kavkaz leta 1963, Pamir leta 1967, Hindukuš leta 1971). V letu 1972 je bil vodja prve slovenske odprave v pogorje Kilimandžara in Mawenzija.

V času predsedovanja PD Kranj so za namene varnejšega obiskovanja gora leta 1976 na Ekarjevo pobudo oblikovali in uresničili projekt usposabljanj za prostovoljne planinske vodnike pri PZS. V letu 1977 pa je izšel alpinistično-plezalni vodnik *Ravenska Kočna* v slovenskem in tudi nemškem jeziku (založilo PD Kranj). V tem letu sta bila zgrajena Kranjska kočna na Ledinah pri ledeniku pod Skuto in nov planinski dom na Krvavcu, poleg tega pa je bil obnovljen dotrajani dom na Kališču. Za potrebe oskrbovanja planinskih koč so v času njegovega predsedovanja postavili tudi tovorni žičnici na Kališče in na Ledine. Ekar je dal pobudo za nadelavo in zavarovanje novih zahtevnih planinskih poti (po grebenih vrhov obeh Kočen in slovenski pristop na Veliko Koroško Babo).

Vseskozi je bil pospeševalec mladinskega planinstva. Sodeloval je s strokovnimi predavanji in praktikumi o varnem gibanju v gorah kot tudi pri splošnem informiranju o varovanju in lepota planinskega sveta.

V času Ekarjevega predsednikovanja Planinski zvezi Slovenije smo po skoraj polstoletni želji in raznih pobudah dobili Slovenski planinski muzej. Arhiv Francija Ekarja

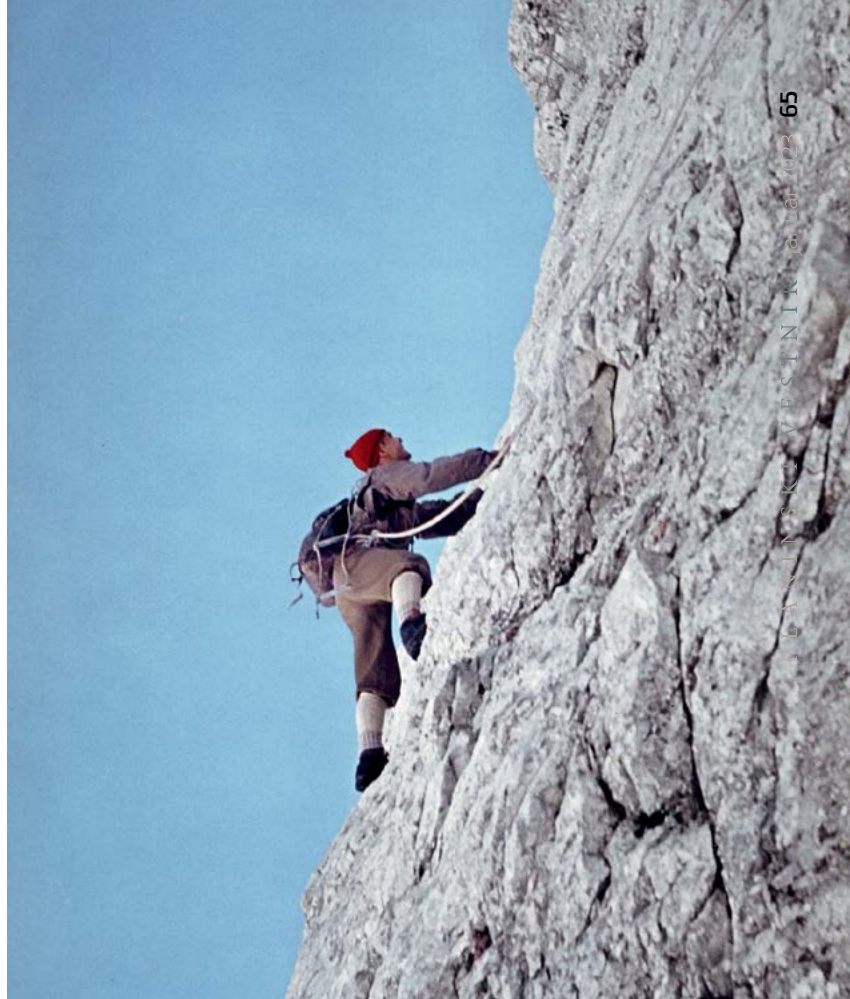

Zaplate in Potoške gore. Pri pohodih v gore pa so mu že tedaj pogledi začeli z občudovanjem do alpinistov uhajati proti skalovju grintovško-storžiških vršacev. Prirojeni gorski talent in priučene veščine za obvladovanje gorskega sveta so ga že v drugi polovici petdesetih let pripeljale med kranjske alpiniste, zbrane v AO Kranj. Začele so "padati" prve smeri. Poleg plezanja je veliko časa posvetil tudi delu pri kranjskih alpinistih in v planinskem društvu, kar ga je v letu 1963 najprej

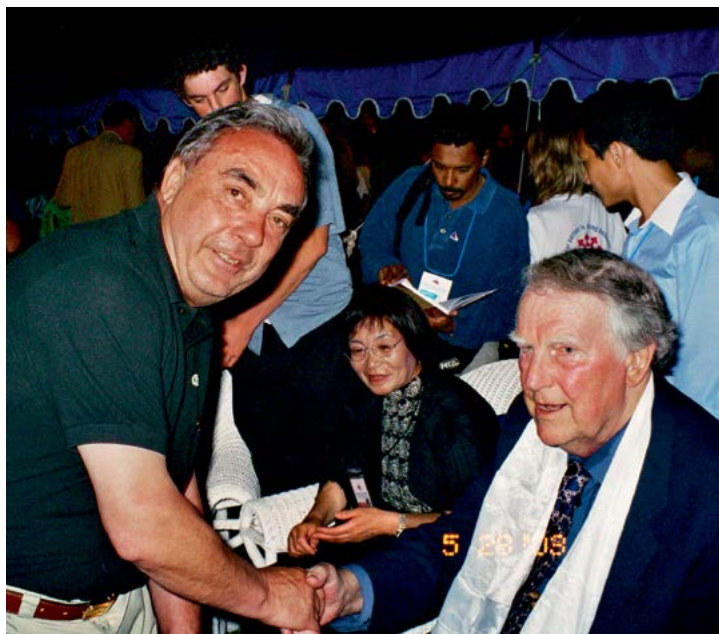
Bil je član več komisij Planinske zveze Slovenije (PZS): v treh mandatih (1985–1989, 1989–1990, 1990–2001) podpredsednik zveze, med letoma 2001 in 2010 pa tudi njen predsednik. V času predsedovanja je PZS usmeril v promocijo planinstva ter v povezovanje z domačimi in tujimi sorodnimi organizacijami. Leta 2002 je PZS postala članica Olimpijskega komiteja Slovenije (OKS), Ekar pa je bil izvoljen za podpredsednika (2002–2004). To je bilo za PZS in njeno dejavnost pomembno obdobje, ker so se takrat začele aktivnosti in priprave za vključitev športnega plezanja in turnega smučanja med olimpijske športe. V času njegovega predsedovanja je PZS utrdila mednarodne povezave: leta 2003 s sporazumom o vsestranskem sodelovanju z Nepalsko planinsko zvezo, leta 2005 je bil uradno registriran Club Arc Alpin (CAA), z jasnimi potrebami je PZS podpirala aktivno strokovno sodelovanje s planinci "Treh dežel" in ostalih področij, kar je vse bolj utrjevalo mednarodni ugled PZS. Le-ta je pod njegovim vodstvom v letu 2002 odmevno prispevala k Mednarodnemu letu gora, ki se je takrat prvič praznovalo pod okriljem Združenih narodov. Aprila leta 2004 je PZS pristopila k izgradnji Slovenskega planinskega muzeja, ki je bil slavnostno odprt avgusta 2010. V sklopu vodenja osrednje slovenske planinske organizacije si je Ekar prizadeval urediti tudi več (planinskih) spominskih obeležij. Npr. dr. Mihajlu Pupinu za zasluge pri dogovoru o odmiku državne meje med Italijo in Jugoslavijo (oz. Kraljevino SHS) po prvi svetovni vojni, tako da je ostal svet v porečju Save Dolinke in Save Bohinjke slovenski in da smo posledično Slovenci tudi za časa rapalske meje imeli prost dostop na vrh Triglava. Na rojstni hiši dr. Juliusa Kugyja v Gorici je bila nameščena nova spominska plošča z napisom tudi v slovenščini, odkupljena pa je bila celotna parcela, na kateri stoji spomenik Kugyju v Trenti, pri spomeniku Štirim srčnim možem pa so leta 2004 namestili zastavo PZS, ki od tedaj tam redno plapolja. Prav tako je bil pobudnik postavitve spomenika Nejcju Zaplotniku v Kranju leta 2011 in pa pobudnik ter aktiven koordinator, da so na ljubljanskih Žalah park poimenovali po dr. Mihi Potočniku.

Ob vsesplošnem razvoju turnega kolesarstva in ob razumevanju vodstva PZS je bil leta 2006 v času njegovega mandata ustanovljen turnokolesarski odsek in pozneje komisija. V sami organizaciji PZS je deloval tudi kot tajnik Gorske reševalne službe; Ekar je že leta 1961 opravil izpit za gorskega reševalca in nato sodeloval pri številnih gorskih reševanjih. Vseskozi je aktiven pisec v *Planinskem vestniku*; prvi prispevek je objavil že leta 1961. Novice o planinskih in alpinističnih dogodkih ter dosežkih pa priložnostno objavlja tudi v tujih planinskih revijah.

Franci Ekar je za svoje zasluge pri delovanju na področju alpinizma in planinstva na Slovenskem večkratni nagrajenec: je prejemnik srebrnega in zlatega ter častnega znaka PZS – najvišjega slovenskega

V Comicijevem razu v Jalovcu Arhiv Francija Ekarja

Franci Ekar se je v Katmanduju leta 2003 srečal z "zmagovalcem Everesta" Edmundom Hillaryjem in ga povabil na obisk v Slovenijo, na kar je ta z veseljem pristal. Žal pa je Hillaryjeva smrt leta 2008 preprečila uresničitev tega obiska. Arhiv Francija Ekarja

planinskega priznanja. Je tudi častni član Planinskega društva Kranj in prejemnik častnega znaka GRS. Odlikovala sta ga tudi Planinska zveza Nepala in Mednarodni olimpijski komite. ●

Klemen Volontar

(1962–2022)

Arhiv ZPVŠ

Klemen Volontar, dober in plemenit človek, ki je dolga leta z nami ustvarjal lastno podobo in prepoznavnost ter opravljal plemenito humanitarno delo, s katerim je predano deloval v skupnosti, nam ne more biti preprosto odvzet in pozabljen, kajti v naših srcih je zapustil svetlo sled dobrote in plemenitosti.

Klemen se je že v mladosti spogledoval z gorami in se leta 1964 vključil v Planinsko društvo Jesenice, leta 1976 v alpinistični odsek in leta 1980 postal alpinist ter čez pet let tudi alpinistični inštruktor. Več let je bil aktiven tudi v izpitni komisiji za alpiniste. S svojim znanjem in voljo je prepričal gorske reševalce z Jesenic, da so ga leta 1984 povabili v svoje vrste in leta 1988 je postal izprašan gorski reševalec. Štiri leta pozneje je naredil izpit za inštruktorja gorskega reševanja in nesebično podajal znanje vsem gorskim reševalcem, še posebej se je zavzemal za usposabljanje pripravnikov za gorske reševalce. Zaradi tega je postal tudi načelnik GRS Jesenice. Dolga leta je bil aktiven in nepogrešljiv član komisije za reševanje izpod plazov pri GRS, kot vodnik reševalnega psa od leta 2008 do 2015. Vedno bolj sta ga zanimala sneg in reševanje zasutih v snežnih plazovih, kasneje tudi iskanje pogrešanih oseb. Zaradi svoje usposobljenosti za delo z eksplozivi je v letih 2014 do 2017 deloval tudi kot miner snega in ledu. Velikokrat sva se skupaj odpravila k sosedom v Avstrijo, Italijo in na Hrvaško, kjer smo si izmenjavali izkušnje in prenašali znanje drugim reševalcem. V tem času je postal tudi predsednik komisije za reševanje iz plazov, katerega delo je

opravljal več kot dva mandata. Aktivno je sodeloval z mednarodno organizacijo gorskih reševalnih služb ICAR in bil član ožje skupine za pripravo usmeritev in priporočil za reševanje zasutih v snežnem plazu. Še pred tedni sva se pogovarjala, da bi naše društvo organiziralo vajo reševanja zasutih v snežnih plazovih po usmeritvah ICAR, ko mu je zahrbtna bolezen ponovno pokazala zobe in bila zanj usodna.

Navezanost in zaljubljenost v gore je Klemna pripeljala do tega, da je zapustil zanesljivo službo v trgovini in se odpravil na svojo poklicno pot, pot, na kateri je neizmerno užival. Bil je planinski vodnik PZS od leta 1995 več kategorij (A, B, C, D, E, G, H). Organiziral je veliko planinskih tur v naše gore, večkrat kot vodnik sodeloval na pohodu 100 žensk na Triglav, vodil planinske ture na Velebit, Prokletije, ... Med drugim je kar dvajset let vsako leto odpeljal pohodnike na trekking v njemu tako ljubi Nepal. Med vsemi temi aktivnostmi je našel tudi čas in opravil izpit za mednarodnega planinskega vodnika, skupaj s somišljeniki ustanovil zvezo slovenskih mednarodnih planinskih vodnikov in bil tudi njen predsednik; a ne samo to, bil je tudi inštruktor in član izpitne komisije novim kandidatom. Za svoje delo je prejel leta 2007 zlati znak GRZS in bil tudi častni član DGRS Jesenice.

Klemen, zahvaljujemo si ti za vse tvoje delo, predanost in voljo, ki si jo delil z nami.

*Igor Potočnik,
predsednik Društva
gorske reševalne službe Jesenice*

"Ni smrt tisto, kar nas loči
in življenje ni, kar druží nas.
So vezi močnejše,
brez pomena zanje so razdalje, kraj in čas."

Stojim, gledam in občudujem žareče barve sončnega vzhoda, tako presenetljivega, da ti vzame sapo ... in ko želim narediti sliko, zagledam sporočilo ... ni te več ...

Enostavno ne dojamem. Vem, da je bilo hudo, a kljub temu. Teden pred tem si dopolnil še šestdeset let, odšel si mnogo, mnogo prezgodaj ...

Še sredi novembra sva bila skupaj na generalni skupščini Mednarodnega združenja planinskih vodnikov UIMLA in sva načrtovala, kaj moramo v našem združenju planinskih vodnikov Slovenije narediti v decembru in januarja, da bomo v naslednjem letu začeli z novo generacijo in šolo za mednarodne planinske vodnike. Nisi olepševal stvari. Realno sva se pogovarjala o tvoji bolezni. In o tem, da bo treba postaviti šolo v take okvirje, da te bomo razbremenili in kako nam boš v pomoč pri pripravah, urnikih, usposabljanju ... A tvoje slovo se je globoko zarezalo v nas.

Zanesenjak, idealist, prostovoljec. Vsestransko aktiven gornik, plezalec, alpinist, vodnik reševalnega psa, vodnik PZS, inštruktor alpinizma in gorskega reševanja, predavatelj, strokovnjak za sneg in plazove, miner snežnih plazov, mednarodni planinski vodnik UIMLA in predsednik Združenja planinskih vodnikov Slovenije.

Klemen je bil mož akcije, človek dejanj in izjemne energije. Kolikokrat je s svojim zgledom pokazal, da je treba enostavno stvari narediti, ne samo o njih govoriti. Ko so drugi šele načrtovali, razpravljali in pilili, je skočil v akcijo in naredil. Ko so drugi šele izvedeli za nove tehnike, nove pripomočke, je novo opremo že imel, jo obvladal in uporabljal.

Plezanje ga je povleklo kot en velik magnet vse od leta 1977, ko je prvič obiskal Paklenico. Leta 1980 je sodeloval v eni od prvih odprav na Lofotsko otočje, leta 1983 obiskal pogorje Hogar v alžirski puščavi, naslednje leto spoznal peščene stolpe v vzhodni Nemčiji in na Češkem, prekriziral Zahodne Alpe, vodil odpravo na Aconcagua (1995), po letu 2000 pa skoraj vsako leto obiskal Nepal – in pogosto večkrat v različne konce s pogledi na najvišje vrhove sveta. O lepotah in tamkajšnjih otrocih, drugačnem tempu življenja je navdušeno pripovedoval. In bil ponosen na svoja otroka. Ljubeče je govoril o Marjeti, ljubezen do nje se mu je zrcalila v očeh in na licih.

Točnost, urejenost, skrb za opremo, ljudi. Vrline. Brez znanja ni nič, je velikokrat dejal. Sam je bil živ dokaz, kako se usposabljanje, izobraževanje in nadgrajevanje znanja v življenju nikoli ne konča. Z znanjem lahko zmanjšaš marsikatero tveganje na minimum. Svoje znanje je pilil do zadnjega atoma in ga preizkušal v praksi, dopolnjeval in uporabljal, deloval in izobraževal, prenašal svoje znanje vsem željnim naprej. Svojega znanja ni nikoli skrival ali hranil le zase.

Razdajal ga je vsem in povsod. Sodeloval je v medijih, pisal članke, strokovna gradiva, fotografiral postopke, snemal videe, da bi ljudje brali, spoznali in razumeli, da le z znanjem in s postopnim nabiranjem izkušenj velja biti v gorah in da se le tako vedno znova varno vračamo domov. Njegova strokovnost je bila na nivoju, ki ji še dolgo ne bomo mogli seči niti do gležnjev. Kot strokovnjaka so ga opazili v svetovnem merilu – v raznih mednarodnih združenjih za reševanje, varnost v gorah, vodenje in tudi v številnih podjetjih.

Vodil ali sodeloval je na brezštevilnih tečajih, med njimi so bili začetni zimski alpinistični tečaji, tečaji za alpinistične inštruktorje, ledeniški tečaji, tečaji in izpopolnjevanja za vodnike PZS raznih kategorij, tečaji vrhne tehnike za vodnike reševalnih psov Kinološke zveze Slovenije, začetna in nadaljevalna šola za reševanje z visokih objektov (na Hrvaškem, v Franciji), tečaji za vodnike reševalnih psov pri Gorski reševalni zvezi Slovenije, tečaji za vodnike lavinskih psov (Avstrija, Italija, Slovaška), Dnevi varstva pred snežnimi plazovi, Dnevi varnejše hoje v kopnih razmerah, Specialni tečaji o snežnih plazovih in preventivi, Specialni tečaji o reševanju iz snežnih plazov in navsezadnje na naših tečajih Združenja planinskih vodnikov Slovenije, ko si brezkompromisno sledil svojemu poslanstvu. Ker v Sloveniji še ni bilo tečaja za mednarodne planinske vodnike UIMLA, se je tečaja udeležil v Zvezi gorskih vodnikov Hrvaške (SGVH) in leta 2014 kot prvi Slovenec pridobil naziv mednarodni planinski vodnik. Odločil se je to licenco pripeljati tudi v Slovenijo. Tako je zadnjih šest let skoraj ves svoj čas namenil predvsem delu v Združenju planinskih vodnikov Slovenije, ki ga je bilo ogromno. Na njegovo pobudo smo v tem času decembra 2017 ustanovili združenje, v svetovnem združenju UIMLA postali aspiranti in začeli šolanje prve generacije in nato naslednjih, dobili uradne potrditve naših programov šolanja v letnih in zimskih razmerah ter bili sprejeti med polnopravne članice UIMLA. Ponosen je bil in prav tako mi, da mu je uspel še en življenjski projekt. Svojemu delu in ciljem je bil predan z vsem srcem.

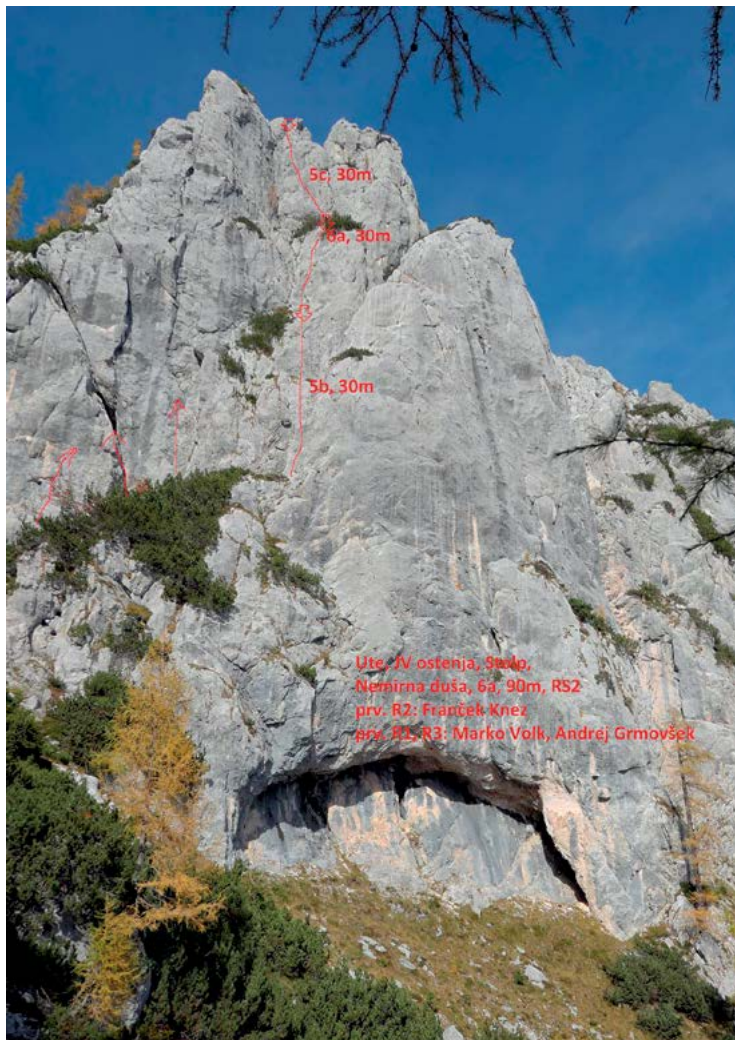
Hvala, Klemen, da si bil, živel in hōdil svojim ciljem naproti. Da si nas povezoval, da si nesebično delil svoje bogato znanje, izkušnje in prakso, pomagal maksimalno in navduševal za varnejše obiskovanje gora in k neprenehnim pridobivanjem izkušenj in znanja generacije in generacije planincev, vodnikov različnih področij in inštruktorjev. Vemo, da nikoli več ne bo, kot je bilo, a obljubljam ti, da se bomo trudili nadaljevati tvojo vizijo in pot, za katero se zavedamo, da bo zelo zahtevna. Klemen, z nami boš ostal za vedno, počivaj v miru.

Zdenka Mihelič

NOVICE IZ VERTIKALE

Prehod iz stare alpinistične sezone v novo je bil tudi lani tradicionalno umirjen, pomembnejših ponovitev ali prvenstvenih smeri zaradi danih razmer ni bilo pričakovati. Seveda zagnani plezalci niso spali. Plezali so v plezališčih, orodnih plezališčih in gorah. Sredi novembra so še vedno preplezali kakšno smer v popolnoma kopnih razmerah. Lepo je bilo uživati tudi na visokih grebenih, kjer je zimska oprema že prišla na svoj račun. Decembra je zima popolnoma objela naše gore. Sneg je bil puhast in neuporaben, zato je bilo za plezanje bolje izbrati manj zasnežene stene. Zaradi slabe kakovosti snega vzponov ni bilo veliko, vendar kdor je hotel kaj preplezati, je zagotovo našel sebi primerno linijo. Na muhi so bile predvsem prirodne nižje stene, kjer lahko naveza brez časovnega prit-

*Stena Nad potjo v Utah. Vijoličasta linija je nova smer Lockdown.
Foto Andrej Grmovšek*

*Smer Nemirna duša v Utah
Foto Andrej Grmovšek*

ska opravi prve obotavljajoče gibe v zimski vertikali. Tako kot po navadi so bile med najbolj obiskanimi stene Nad Šitom glave. V severni steni sta 27. novembra Blaž Tratnik in Gregor Kristan (AO Cerčno) preplezala smer **Riba** (V-/IV, 250 m). Od spodaj je bila stena videti precej suha, vendar je bilo v njej dovolj snega, da sta morala pod njim vztrajno iskati skrite različembe. Na pomoč so jima pogosto priskočili skromni šopki trav. Kot je za takšne razmere značilno, so jima več težav povzročali lažji raztežaji, v strmih odsekih so bili oprimki manj skriti in plezanje udobnejše. Dogažalo se je tudi na sončni strani gore. V jugovzhodni steni Nad Šitom glave sta Leon Ramšak in Luka Kračun 3. decembra preplezala **Kamenkov kamin** (M5+, 120 m). Mala Raduha je še en tak "zimzelen" vrh, kjer ni mrtve sezone. Iz medsezonskega

obdobja je znan vzpon Sebastiana Hambergerja, Žige Rozmana in Gašperja Reberšaka. Trojica je konec novembra preplezala **Zagorčevo smer** (M6, 120 m). Severno od naših gora je eden takšnih vedno aktualnih ciljev kralj Visokih Tur Veliki Klek. Četverica članov AO Črnuče Maja Bahovec, Gašper Ravnjak, Tomaž Pahor in Elvis Susak je 27. novembra preplezala greben Stüdlgrat. Izven glavne sezone so imeli na grebenu mir pred drugimi obiskovalci. Razmere so bile večinoma odlične, le proti vrhu jih je ponekod zmotil napihan sneg.

Prvenstvene

Sredi novembra je bila preplezana zadnja lanska prvenstvena smer v naših gorah. Preplezala sta jo izkušena hrvaška alpinista Tin Cvitković in Rene Lisac (AO Željezničar, Zagreb) v severni steni Velikega Draškega vrha. Plezati sta začela že konec julija, zaključila pa 12. in 13. novembra. Gre za večinoma samostojno smer, le na nekaj mestih se za hip prekrži s smerjo Sendvič. Posvetila sta jo pokojnemu hrvaškemu alpinistu Ranku Žnidariću - Hariju in jo poimenovala **Hari** (VI+, A2/V-VI, A1, 540 m). Z višino kakovost skale in plezanja narašča. Še posebej sta pohvalila zadnjih pet raztežajev, kjer je plezanje estetsko, skala pa odlične kakovosti.

V preteklem letu in prej je naše stene vseskozi neutrudno raziskoval tudi Andrej Grmovšek in poročal o svojih preteklih neobelodanjenih vzponih. Eden od takšnih neobjavljenih vzponov je bil opravljen že leta 2020, ko je bilo vsakdanje življenje omejeno s protikoronskimi ukrepi. Svoj mir pred izrednimi dolinskimi dogodki sta z Nejcem Pozvekom našla v steni Nad potjo v Utah. Tam sta opremila in preplezala smer **Lockdown** (6c, 6b obv., S3, 90 m). Kot pove ocena S3, so razdalje med svedrovci velike, vendar se zavoljo dobre skale lahko brez skrbi podamo vanjo, če so seveda naši prsti in glava dorasli navedeni oceni težavnosti. V Utah je Andrej spet raziskoval lani poleti, ko sta z Markom Volkom v Stolpkih povezala že opremljen raztežaj v novo smer z imenom **Nemirna duša** (6a, 5c obv., RS2, 90 m). Tudi to

smer sta delno opremila s svedrovci, vendar je za vstop vanjo treba imeti na pasu tudi nekaj metuljev. Sredi lanske jeseni sta preplezala prvenstveno smer nad Robanovim kotom. Plezala sta v JV-steni Krofičke ali Grofičke, kot jo tudi imenujejo. Dobro skrita smer je morala dolgo čakati na dovolj pozorno oko in lani je končno dočakala dva para takšnih oči. Neutrudna raziskovalca sta odkrila, kot pravi Andrej: "Eno lepših in daljših tovrstnih smeri pri nas ..." Gre za smer, ki poteka pretežno po ploščah ter žlebičih različnih velikosti in oblik. Estetsko plezanje zmotita dva poraščena prehoda, vendar glede na Andrejevo navdušenje nad smerjo očitno nista zelo moteča. Smer sta delno opremila s svedrovci in klini, za varen vzpon pa je potreben še set metuljev. Nova smer je dobila ime **Zaklad** (6c, 6b+ obv., RS 3, 380 m). Še en pomemben vzpon, ki sicer ni prvenstven, je Andrej opravil skupaj z Matejem Balažicem v Ojstrici. Lanskega avgusta sta opravila prvo prosto ponovitev smeri **Jančeva piramida** (VIII-, 350 m, 500 m - celotna stena). Prva sta, ki sta prosto preplezala ključni del smeri. Zaradi mokrote sta v lažjem spodnjem delu smeri plezala po Levi smeri, krajšo varianto pa sta preplezala tudi v izstopnem delu. Smer je po njenem mnenju, z izjemo zanimivega detajla, značilno "ojstriška".

Marko Volk v smeri Zaklad

Foto Andrej Grmovšek

Kirgizija

Lanskega septembra so člani AO Kamnik Nejc Štebe, Krištof Rener, Špela Ozimek, Mojca Zajc, Florjan Lajmiš in član Akademskega AO Luka Kramarič obiskali gorovje Kokšal Too na območju Djangart v Kirgiziji. Zamisel, da bi se organizirala odprava za odpravarske novince, je na AO Kamnik zorela že nekaj časa. Prvi poskus odprave sega v leto 2020, ko je načrte prekržila pandemija. Lani so se načrti le uredili. Omeniti velja, da je območje še vedno turistično dokaj nerazvito in odročno, zato so možnosti komunikacije in reševanja v primeru težav omejene. Območje alpinistom kljub temu ni neznano. Tudi slovenski alpinisti so v preteklosti že obiskali to gorsko skupino. Leta 2015 so tam več prvenstvenih smeri preplezali Miha Hauptman, Matjaž Čotar, Anže Jerše in Uroš Stanonik. Leto pozneje je prvenstveno smer na goro Kyzil Asker skupaj z Ines Papert preplezal tudi Luka Lindič. Kamničanki, Kamničani in akademik so lani predvsem nabirali prve odpravarske izkušnje. Območje je s svojo odročnostjo temu dobro služilo. V baznem taboru in okolici so preživeli petnajst dni in v tem času opravili po tri alpi-

Mladi slovenski
plezalci in plezalke
so v Tatrah krhali
orodja.
Foto Andrej Jež

nistične ture. Na vsaki od njih je bil en dan posvečen dostopu do stene, kjer so prespali in drugi dan začeli vzpon. Osvojili so več neimenovanih kot in ponovili smer **Horseman's horror** v Pik Howard Bury. Žal so zaradi slabega dela agencije nosači v bazni tabor prišli približno teden dni prehitro. Kljub temu so opravili šest uspešnih vzponov in štiri poskuse. Po prihodu nazaj v civilizacijo so se Luka, Krištof in Florijan po severnem grebenu vzpeli še na goro Racek. Območje priporočajo vsem avantur- re željnim alpinistom. Pozitivne plati območja so po njihovo že omenjena odročnost in poceni ter preprosta organizacija odprave.

Tabor v Tatrah

Komisija za alpinizem PZS je od 26. novembra do 3. decembra organizirala tabor v Tatrah. Tabora so se udeležili Luka Kramarič, Rudi Nadlučnik, Jakob Skvarča, Jurij Tratar, Peter Borič, Krištof Frelih, Luka Šturm,

Davo Mihev, Andrej Jež, Anja Petek, Domen Košir ter vodji tabora Nejc Marčič in Martin Žumer. Namen tabora je bil navaditi glavo in telo na zimsko plezanje. Za prvo izhodišče so si izbrali kočo pri jezeru Zelene pleso. Pozornost so posvetili severni steni gore Maly Kežmarsky Štit, ki je najstrmejša od velikih sten Tater. Prvi dan plezanja sta navezi Mihev-Marčič in Petek-Jež preplezali smer **Bocekova cesta** (M6, 500 m), naveza Šturm-Žumer smer **Hrana Weberovky** (M5+, 500 m), naveza Kramari-Tratar smer **Lavy Y** (M5, 150 m), naveza Frelih-Borič smer **Matray-Rybansky** (M5, 200 m), Skvarča in Nadlučnik pa sta poskušala v smeri **Weberovka**. Drugi dan plezanja, 28. novembra, so Petek, Jež in Mihev preplezali smer **Spomienka** (M6, 250 m), Skvarča in Nadlučnik smer **Matray-Rybansky** (M5, 300 m), Frelih, Borič in Šturm smer **Lavy Y** (M5, 150 m), Marčič in Žumer smer **Elegancia** (M7+, 250 m), Kramarič in Tratar pa sta pristopila na **Maly Kežmarski Štit** (M3, 800 m). Sledil je premik v dolino Morskie oko, kjer so bili nastanjeni v neoskrbovani koči. Tam so 30. novembra Petek, Jež in Žumer preplezali smer **Czarne-Zaciecicie** (M8, 170 m) v steni Czolowka.

Stena je del masiva Mieguszowiecki Szczyt, 2438 m. Vrh Wieliki je najvišji v masivu in predstavlja drugi najvišji vrh Poljske. V masivu je več sten različnih karakteristik, v naslednjih dveh dneh so v njih preplezali večinoma kratke, toda zahtevne smeri. 1. decembra je naveza Kramarič-Šturm-Marčič preplezala najdaljšo smer v Tatrah **Polnocno-Wschodni Filar MSW** (M5+, 1000 m), naveza Frelih-Skvarča smer **Starek-Uchmansko** (M7-, 170 m), naveza Košir-Žumer kombinacijo smeri **Moma** in **Sen Zielonych motyli** (M7, 250 m), naveza Petek-Borič je opravila s smerjo **Loteryjka** (M6, 150 m). Mihev in Jež sta poskusila v smeri **Parada Jedynek**, Nadlučnik in Tratar pa v smeri **Grzeda Heinricha**. Zadnji plezalni dan, 2. decembra, so vse naveze uspešno preplezale po eno oz. dve smeri. Naveza Petek-Košir je preplezala smer **Starek-Uchmansko** (M7-, 170 m), naveza Šturm-Kramarič-Skvarča smer **Rysa Strzelskiego**

(M5, 180 m), Borič, Marčič in Žumer so preplezali **Wariantey Slovenski** (M8, 180 m), Frelih in Jež **Sie nie robi** (M6, 120 m), Tratar in Nadlučnik pa **Šlaski komin** (M6, 120 m) in **W Samo Południe** (M5, 120 m).

Novice je pripravil Mitja Filipič.

ŠPORTNOPEZALNE NOVICE

Iz slovenskih plezališč

Jesensko-zimske novice začnimo s slovenskimi uspehi: dva stara znanca devetic sta obogatila svojo zbirko. Jakob Bizjak je v Mišji peči *splezal* legendarno 9a, Martin Krpan, ki je bila prva s to oceno v Sloveniji. V istem plezališču je Jernej Kruder po večletnem boju zmogel Sanjski par extension z enako oceno, ki se mu zdi ena težjih v njegovi karieri. Le streljaj stran, v osapski Luknji, se je v podobnem času na hitrem obisku ustavil Adam Ondra. Ker je bil na kratko s časom, je Water world 9a *splezal* kar na pogled. Tak vzpon je dandanes bolj redek kot pa 9b+ z rdečo piko.

Iz tujine

Tudi pri dekletih se je Janji Garnbret na vrhu najboljših plezalk na pogled pridružila Chaehyun Seo, ki je v španskem Montsantu na ta način preplezala L'Antagonista 8c. Potem je za dobro mero *splezala* še La Rambla 9a+ v Siurani, kar pa se zdi napram prvemu dosežku zgolj solidno, čeprav smo še nekaj let nazaj opevali Margo Hayes, ki je to smer zmogla kot prva ženska. Še eno takšno oceno je svoji zbirki dodala Anak Verhoeven, z No pain no gain 9a+ v Rodellarju, Martina Demmel pa je preplezala Heim nach Afrika 9a v Kochelu.

Pri fantih vlada kratko zatišje, kljub temu pa velja omeniti vsaj nekaj vzponov. 19-letni Giorgio Tomatis je v Andonnu preplezal svoj prvi 9b, Lapsus, medtem ko je Adam Ondra v češkem Holštejnu povezal serijo bolderjev v smer Zverinec 9b+, za katero meni, da je lažja zgolj od njegove Silence. Na drugi strani

Atlantika se je mudil Seb Bouin in končno osvobodil stari projekt Chrisa Sharme, direkten vstop v Jumbo Love, ki je bila ob nastanku sicer prva prava 9b. Direkten štart doda smeri ogrevalno 9a, preden se priključi v detajl smeri. Ime nove variante je Supreme jumbo love, ocena pa 9b+. 70-metrski zverina od smeri je že sama po sebi zadosten mentalni izziv, poleg tega pa je plezališče Clark Mountain v popolni divjini in tudi če imamo terensko vozilo, nas vseeno čaka nekajurni dostop do stene.

Samo še 9b in več

Zaključek leta je morda dober čas, da se pri fantih v novicah poslovimo od ocene 9a+. Zdi se, da jo spleza že vsak, ki ima pet minut časa in marsikoga niti ne poznamo več. Dokaz? Vzponi zadnjih mesecev so sledeči: *Bombardino* Stefana Ghisolfija, *Chichen deluxe* Luciena Martineza, *Outer ring L2* Alexa Garrige, *La Castagne* Alexandra Rohra, *Lazarus* Moritza Welta, *Chan Chan Bastards* Jorgeja Diaza Rulla, *Trofeo dell' Adriatico* in *Beginning* Gia Placcija, *Furia de Jabali* Minyounga Leeja in Michala Mikušinca, *Zeleputsa* Gorka Karapeta, *Ali Hulk itd.* Gonzala Larroche, *Chiroptera* Pepa Šindela, *Flex Luthor* Jonathana Siegrista, *Pure Dreaming plus* Andree Chellerisa. Kdor pozna vse te smeri in imena, si definitivno zasluži priznanje in obenem grajo, da preveč časa preživi na internetu. Če bi tako zavzeto treniral, kot spremlja Instagram, bi se morda znašel na zgornjem seznamu.

Balvansko plezanje

Zaključimo še pri balvanih, kjer še vedno odmevajo vzponi Shawna Raboutouja. Svoji 9A, Alphane, je namreč dodal še eno, Megatron 9A v Eldorado Canyonu. Medtem Alphane doživlja serijske ponovitve. Po Aidanu Robertsu je to uspelo tudi Willu Bosiju in Simonu Lorenziju. In že smo pri debati, ali bi bilo bolje oceno znižati. Vse kaže, da se bo to prej ali slej zgodilo. Na drugem spektru plezanja, v zahtevnih *trad* smereh, pa je Jacopo Larcher uspel v Yosemiteh ponoviti Meltdown 8c+, eno najtežjih *trad* smeri na svetu.

Novice je pripravil Jurij Ravnik.

LITERATURA

Andrej Štremfelj: Kristali sreče. Avtobiografija alpinista. Založništvo Neža Štremfelj, s. p., Kranj, 2022. 326 str., 35 EUR.

Po veliki prodajni uspešnici, knjigi *Objem na vrhu sveta*, ki jo je napisal z ženo Marijo, se je Andrej Štremfelj lotil še pisanja lastne knjige. *Kristali sreče* je zgodba Andrejevega alpinizma od samih začetkov do leta 1983, ko se je poslovil njegov učitelj, vzornik in prijatelj Jernej Zaplotnik – Nejc. Očitno se Andrejeva poklicna upokojitev učitelja nadaljuje še naprej silno aktivno in ustvarjalno, saj ima sedaj (še) več časa za plezanje, vodenje in – tudi pisanje. Kot je v spremni besedi zapisal prijatelj Peter Markič, je velika sreča, da je Andrej vse to pripravljen deliti z nami. Še predobro vemo, da mnogim alpinistom, čeprav imajo pogosto željo po zapisovanju svojih spominov v knjižni obliki, to ni uspelo; spomnimo se le na Šraufa in Pavleta Kozjeka, pa seveda še mnogih drugih. Še to naj povem, da velikih dilem o darilih ob sprejemu za nove alpiniste nekaj časa ne bo, kajti ta knjiga je za novopečene ljubitelje sten in vertikale naravnost odlična.

Knjiga se začne z odpravo na Anapurno, ko se Andrej odloči, da jo bo zaradi nevarnosti prekinil, in tam se pripoved tudi konča. Poglavlja si sledijo v časovnem zaporedju, od mladosti na Orehku pri Kranju, preko domačih hribov, sten v Dolomitih in ledeniških alpskih sten do Himalaje. Besedilo zahteva pozornega bralca, saj smo ta hip v Steni, v naslednjem odstavku v Malem Koritniškem Man-

gartu, pa spet malo naprej v Dolgem hrbtu. Vmes nam Andrej razlaga svojo življenjsko in plezalsko filozofijo. Andrej Štremfelj je vsekakor Alpinist z veliko začetnico, ne le po svojih dosežkih, ki sežejo do zlatega cepina za življenjsko delo, pač pa po neverjetni želji po – plezanju in spet plezanju. Ob tem ne moremo spregledati tega, kar v spremni besedi na platnicah knjige opiše žena Marija kot zlato nit, ki povezuje vse strani te knjige – ljubezen v tisočeri oblikah. Kar se ljubezni tiče, najvišje mesto zagotovo pripada družini, ženi, otrokom, staršem, bratu. Marko – Mk je še kako prisoten, saj ga kot složna bratovska naveza spremlja od mladih nog, ko so počeli vrsto otroških nagajivosti, pa do plezanja v najvišjih gorstvih sveta. Poseben spomenik (poglavje) je namenjen Nejcu. Leto zaključka knjige (1983) je obenem tudi priložnost za osvetlitev in kritično presojo odnosa do svojega mentorja in soplezalca, ki ni vedno idealno in za katerega je potreboval daljše časovno obdobje, da se je izkristaliziralo. Kratko poglavje je namenjeno tudi Barbari, Marijini sestri, ki se je smrtno ponesrečila v navezi z Andrejem med plezanjem v Šitah. Iz knjige veje neverjetna želja po plezanju, ki bo bralcem, nepoznavalcem gora, verjetno težko razumljiva. Kako si lahko predstavljaš, da si na odpravi, doma pa se ti rodi sin, ki ga boš videl šele, ko bo star že dva meseca? In odprave si sledijo druga drugi in nekatere trajajo tudi do tri mesece! Ni druge razlage kot – želja po plezanju. Plezanje Andreju napolni dušo in telo. In tako je vse od prvih korakov na domači Dobrči pa do južne stene Lotseja.

Nekaj ocvirkov iz knjige. Andrej pravi, da ni dobro, če ostane alpinist zaplankan doma, v svojem kraju, na svojem odseku in v svoji dolini, saj to ne prispeva k človekovemu razvoju. O nujnosti točkovanja za članstvo na odpravah pravi, da je vse svoje življenje plezal izključno zato, ker si je to enostavno želel, ker ga plezanje izpolnjuje, ker je to v človeku, ki si želi vedno naprej, doseči več, postati boljši. Všeč mi je bilo, ko pravi, podobno kot Nejc v *Poti*, da so mu na odpravi na Everest "spremljevalci, ki

so bili ves čas samo v bazi in nestrpno spraševali, kdaj bo vrh, s svojim nenehnim glasnim sanjarjenjem, šli na živce". Spet smo pri vprašanju, kdo lahko razume alpinista? Samo alpinist? Zanimivo mi je bilo tudi prebrati, da je nekatere na tej odpravi v bazi po uspehu na gori skrbelo, kako bo prenesel slavo, kako mu bo stopila v glavo, da se bo prevzel ... "Niso poznali moje duše, navezane na gore in na vse, kar dajejo, če le znaš sprejeti. Slava ni to, po čemer bi hrepenel," je odgovor. In še tale cvetka o poroki z Mico: "Predvsem s poroko nismo toliko komplicirali kot danes." Brez komentarja. Strinjam se tudi z Andrejevim mnenjem o švicarski prigodi, ko so jih namesto da bi šli plezat v severno steno Eigerja, po prespani noči v seniku zjutraj karabinjerji odpeljali na policijsko postajo. "Illegalno smo vdrli na privatno posest, o groza, kriminalno dejanje najhujše vrste v zahodni državi demokracije, takoj za umorom." Švica ima res prekrasne gore, v dolini pa je povsem drugače, potrjeno večkrat. Iz knjige veje ena sama hvaležnost. Staršem za vzgojo in zaupanje, ženi, prijateljem, Bogu, da mu je dal talente. Pa to ni le knjiga o Andreju, pač pa o mnogih njegovih prijateljih, soplezalcih; tiste, ki jih ni več, je pisano besedo obudil, ostalim je dal

primerno težo. To je tudi knjiga o volji in odrekanju. Ko boste brali o plezanju pred tridesetimi, štiridesetimi leti, si boste predstavljali, v kakšnih časih se je Andrej loteval sten in s kakšno opremo, predvsem pa s kakšno željo, se zamislite in primerjajte, kako se danes mladi lotevajo tega istega plezanja in s kakšno opremo. Se da to sploh vzporejati? Rad imam knjige, ki te posrkajo vase. Ki te pritegnejo tako, da bi tudi sam prijel za oprimke in se pognal tja gor v navpičnico. Štremfelj ni le odličen plezalec, pač pa tudi pisec. "Vzemite in berite, knjiga vas bo obogatila," je napisal Peter Markič. In ima še kako prav. Uvodno besedo je napisal Marko Štremfelj.

Vladimir Habjan

Erling Kagge: Hoja. Korak za korakom. Založba Vida, Ljubljana, 2021. 160 str., 22,90 EUR.

Redko naletim na knjigo, ki me pritegne od prvega do zadnjega stavka – in prav taka je ta knjiga. Norveški raziskovalec in pisatelj Erling Kagge (1963) je bil pred par leti gost tudi v Sloveniji. Njegove knjige so, prevedene v mnoge jezike, postale svetovne uspešnice. V *Hoji* je govora o hoji. Zakaj hodimo? Zakaj hodim? Od kod grem in kje je moj cilj? Tako se sprašuje avtor in bralca vabi, naj gre hoditi tudi sam. Zanj je učenje hoje eden najnevarnejših podvigov v življenju, veselje raziskovanja in obvladovanja pa ena najmočnejših sil na svetu. Zakaj moramo hoditi, ko pa je hitreje, če se peljemo, se sprašuje. Odgovor je preprost: ko hodimo, se vse premika počasneje, življenje se podaljša. Ko se z avtom pelješ h gori in mimo tebe drvijo jezerca, pobočja, skale, mah in drevesa, se življenje oklesti, se skrajša. V našem življenju je preveč naglice, hoja pa je počasna

in ena najiskrenejših reči, ki jih lahko počneš. Hoditi je treba v vsakem vremenu, saj drugače zamujamo boljšo polovico izkušnje v naravi. Hoja včasih pomeni, da se podaš na pot odkrivanja notranjega sveta. Hoja združuje gibanje, ponižnost, ravnovesje, radovednost, vonj, zvok, svetlobo – in če hodiš dovolj dolgo – tudi hrepenenje. Občutenje, ko segaš po nečem, ne da bi tisto zares našel. Kar zaznavamo, je odvisno od naše pozornosti, ki je omejena. Če povečaš tempo, se začneš avtomatsko koncentrirati na manj vtisov, lahko gledaš, ne da bi videl, in poslušal, ne da bi slišal. Stopala so naš najboljši prijatelj, povejo ti, kdo si. Hoja ne laže, način hoje lahko o človeku pove več kot obraz.

Mnoge študije ugotavljajo, kako hoja vpliva na kreativnost, razpoloženje in zdravje. Stopala vplivajo na možgane in ne obratno. Hoja v gozdu okrepi imunski sistem. Ko hodimo, tešimo vseh pet čutov: slišimo ptice, vonjamo svež zrak, gledamo zelenilo listja, čutimo fizično bližino dreves, rastlin, mahov in trav ter zaznavamo okus jagodičja in gob. Nekateri problemi med hojo zbledijo. Najboljše stvari v življenju so zastoj. Kagge verjame, da svet ni tak, kakršen se zdi, pač pa tak, kakršen si ti. Ne živimo zato, da bi jedli in služili denar. Jemo in služimo denar zato, da bi živeli. Sodobni svet je zasnovan tako, da nas sili k čim pogostejšemu sedenju, saj nas vlade in korporacije lažje nadzorujejo, če sedimo. Postali smo zasedena družba izobilja.

Ko se znajdemo v nevarnostih in napetih situacijah, se čutimo bolj žive. In ko težave prebrodimo, se močneje zavemo lastne vitalnosti. Samo sedanji trenutek šteje. Ko Kagge piše, da se je izčrpal in fizično zlomil, so se mu čuti odprli za okolico, zunanji in notranji svet sta se prekrila. Narava ima lastno inteligenco. V gozdu se materialno in duhovno prekrijeta.

Beremo torej globoko filozofsko delo. Avtor pogosto citira znane intelektualce in mislece, ki so pisali o hoji. Zdaj bomo lahko mednje šteli tudi njega. Ne čudim se, zakaj je knjiga svetovna uspešnica.

Vladimir Habjan

Spoštovani naročniki Planinskega vestnika,

obveščamo vas, da bodo položnice za letno naročnino na Planinski vestnik poslane februarja 2023. Do konca januarja 2023 imate čas, da si priskrbite članski popust.

Kaj morate za to storiti?

Sklenite ali podaljšajte svojo planinsko članarino v izbranem planinskem društvu do konca januarja 2023 in na položnici bo upoštevan 25 % članski popust. Upravičeni boste tudi do ostalih ugodnosti, ki vam jih prinaša članstvo v eni največjih in najbolj množičnih organizacij v Sloveniji. Planinsko članarino lahko uredite v izbranem PD, na sedežu PZS ali na spletu (<https://clanarina.pzs.si>) **Več informacij dobite na 01 43 45 690, pv@pzs.si, www.pzs.si**

Erling Kagge: Tišina. Založba Vida, Ljubljana, 2020. 160 str., 22,90 EUR.

Kagge v tej knjigi, ki ga je ponesla med svetovno znane pisatelje, piše o tišini v času hrupa. Kaj je tišina? Kje je? Zakaj je dandanes pomembnejša kot kdajkoli? To so vprašanja, na katera poskuša odgovarjati. Erling Kagge je prvi človek, ki je dosegel vse tri vrhove sveta: severni pol, južni pol in Mount Everest. In je izkusil tišino. Ko je na svoji poti dojel, da ima prvinsko potrebo po tišini, jo je začel iskati. "Ležala je tam in me čakala, globoko pod kakofonijo hrupa prometa in misli, glasbe in strojev, *iphoneov* in ratrakov. Tišina."

Naše življenje je prepredeno z nešteto aktivnostmi, stalno smo na ta ali oni način v pogonu, kot da bi se bali "izklopiti svet". Je to strah pred tem, da bi sebe bolje spoznali? Kagge pravi, da je Antarktika najtišji kraj, kjer je kadarkoli bil. Petdeset dni ni imel radijske postaje in ni videl niti enega samega živega bitja. Vendar mu je narava spregovorila skozi krinko tišine. "Tišje ko sem bil, več sem slišal. Zmeraj bolj sem postajal pozoren na svet, katerega del sem bil. Svet izgine, ko se vanj podaš. Najbolj pomembna je tišina, ki je v nas."

"Katera pot vodi k tišini? Gotovo izleti v divjino. Pusti elektroniko doma, odpravi se v neko smer, dokler okoli tebe ne bo več ničesar. Bodi tri dni sam. Ne govori z nikomer. Postopoma boš odkrival svoje druge plati." Tako svetuje svetovni popotnik Erling Kagge, ki je prehodil dober del sveta, pogosto v družbi prijateljev, še večkrat pa sam. Knjiga, ki je tudi za nas, hribovce, gotovo zanimiva. V gore hodimo včasih v družbi, včasih sami. Slednje sicer s stališča varnosti ni najbolj priporočljivo, saj samotna hoja po gozdovih in hribih

gotovo ni vedno nedolžna stvar. Priporočamo v branje.

Vladimir Habjan

Lara Černicki, Stašo Forenbacher: Kvarnerski otoci pješice i biciklom. Libricon. Zagreb, 2022. 276 str., 29,90 EUR.

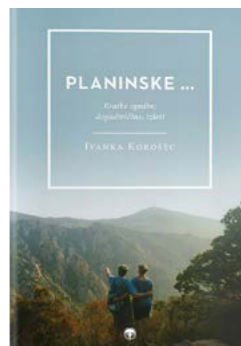
Neumorna pohodnika in kolesarja ter raziskovalca Lara Černicki in Stašo Forenbacher sta po dolgem in počez prepotovala kvarnerske otoke ter pripravila priročen vodnik, s katerim sta približala številne naravne in kulturno-zgodovinske znamenitosti tamkajšnje pokrajine. V vodniku je opisanih 21 izletov po otokih Krk, Cres, Lošinj in Pag, ki jih naredimo peš ali s kolesom. Poglavje o Krku vključuje tudi nenaseljeni otok Prvič, poglavje o Lošinju pa vključuje otoke lošinjskega arhipelaga: Ilovik s Sv. Petrom, Susak in Unije. Na izletih bomo hodili in kolesarili od zaliva do zaliva, po gozdnih cestah in skalnatih planotah ter srečevali črede ovc, tavalili po starih cestah in naleteli na zapuščene pastirske vasi, porušene cerkve brez zvonikov, velike obzidane mlake, mnoge staje, osamljene zalive brez kopalcev in kupe kamenja, ki so jih na vrhovih otokov za seboj pustili nekdanji prebivalci.

Vsak izlet je opremljen z vsemi potrebnimi navodili in podatki, mnogimi fotografijami ter preglednim zemljevidom trase poti. Na spletni strani <https://libricon.hr/> lahko snamemo tudi GPS sledi, ki nam olajšajo orientiranje. Knjiga je namenjena pohodnikom in kolesarjem, rekreativcem z zmernimi ambicijami, ljubiteljem čarobne narave in radovednežem, željnimi raziskovanja ostankov preteklosti, zapuščine ljudi, ki so tisočletja oblikovali kulturno

krajino kvarnerskih otokov. Zaradi gneče ob obali in poletne vročine je na pot bolje kreniti izven sezone, ali spomladi ali jeseni. Knjigo, ki je napisana v hrvaščini, lahko nabavimo pri ljubljanski založbi V.B.Z. (vbz.si) ali pri založbi Libricon (<https://libricon.hr/>).

Vladimir Habjan

Ivanka Korošec: Planinske ... Kratke zgodbe, dogodivščine, izleti. Primus, Brežice, 2022. 226 str., 24 EUR.

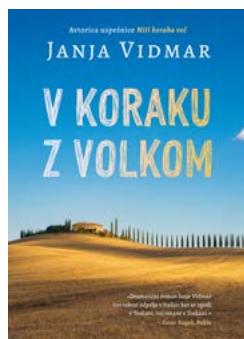
Ivanka Korošec (1947) je svoj prvi prispevek v *Planinskem vestniku* objavila leta 1982 in bila redna dopisnica vse do leta 2008. Med njenimi članki so tako doživetja z gora, novice, nekrologi, tudi kak intervju se najde. Nekaj teh prispevkov je zbrala in objavila v knjigi, ki jo je lani izdala založba Primus. V posameznih poglavjih opisuje svoje poti in doživetja tako v kopnem kot pozimi, in to po vsej Sloveniji, od nizkih primorskih in haloških gričev pa vse do visokogorja, ki se ga sicer otepa, saj z veliko muko pride na vrh Triglava. Vse poti je prehodila z možem, nekaj tudi z drugimi družinskimi člani, precej tudi s planinci planinskega društva (PD Radovljica). Poleg svojih doživetij in vtisov iz narave pogosto opiše še razne zgodovinske dogodke, tudi iz dogajanja planinske organizacije, kar je seveda hvalevredno. Takole pravi: "Rada imam šumeče potoke, dišeče gozdove, čudovite gorske rože ... Nepopisno veliko veselja so mi nudili naši družinski pohodi ali vzponi s planinskimi prijatelji. Nasmejali smo se dostikrat, si prepoteni v kočah nazdravljali s pivom v orošenih kozarcih, bredli čez potoke in skakali po kamnih v presušenih strugah, občudovali planinske kapelice, okušali slastne domače jedi v kočah, hodili do kraja premočeni ali presušeni od sonca in žeje. Knjiga je

namenjena povprečnemu planincu, pohodniku, skratka *gori-doli lazniku*, ki uživa v naravi. Prav nič ga ne skrbi, če se tudi stokrat izgubi, važno je, da spet najde svojo pot in svojo stezico. Tudi ni pomembno, da ta pot pelje na vrh. Važno je, da te pripelje k samemu sebi. Kajti važna je pot in ne cilj. In da po Menartovo uživa, ko ima pred sabo pot in se zaveda, da 'slast je v tem, da grem'".

Lepo je brati o planinskih doživetjih in vtisih ljubiteljev gora. Tako kot gibanje v naravi in gorah mora živeti tudi pisana beseda o gorah. Še vedno mislim, da je tega premalo. Kar je pri tej izdaji mene zmotilo, ni vsebina, pač pa to, da bi se izdajatelj vsaj obvestilo, če že ne prosilo za dovoljenje za objavo – torej Planinsko zvezo Slovenije oziroma *Planinski vestnik*. Najbrž avtorji ne vedo, da je "lastnik" objave izdajatelj in ne več avtor. Zato mora vse morebitne poobjave dovoliti izdajatelj; tak pravni pouk je med drugim zapisan tudi v kolofonu knjige Ivanke Korošec. Lahko pa bi na to pravilo opozorila vsaj urednica knjige. V letu 2023 bo Planinska založba objavila zbir prispevkov Toneta Škarje iz raznih publikacij in spletnih medijev, ki pa je od vseh vnaprej pridobila dovoljenje. Tudi za to izdajo bi se to spodobilo.

Vladimir Habjan

Janja Vidmar: V koraku z volkom. UMco, Ljubljana, 2022. 338 str., 26,90 EUR.

Junija lani smo v tej rubriki predstavili roman *Niti koraka več*, tokrat pa je pred nami nadaljevanje in kot kaže, se obeta še tretji del. V prvem romanu glavna junakinja Alenka prehodi del španske poti Camino, kjer spozna Šveda Rogerja. V pričujočem nadaljevanju doma spozna

Miloša, s Švedom pa se potika po čudovitih poteh Toskane, kjer so Apuanske Alpe. Tudi za to obsežno knjigo Vidmarjeve je pot prej okvir, kjer se odvija fiktivna zgodba, kot pa glavna tema. V ospredju je junakinja, ki se ne more odločiti med dvema moškima, zato je razdvojena in nezadovoljna. Tudi sama priznava, da ima zmešano glavo in nesporno nevrotično, nestalno naravo, obenem pa pravi, da mora srce dozoreti v ljubezni, ne le ostareti. Oba moška ji povesta svoje. "Poznam take, kot si ti. Nezrele, prenapete, odcvetele ženske, nedorasle stabilni zvezi z zrelim moškim. Namerno ustvarjate umetno dramo in probleme, ker ne prenesete globljega odnosa," pravi Miloš, Roger pa ob sliki iz njenega otroštva komentira: "Ne verjamem, da si bila kdaj dojenček. Od nekdaj si stara in zoprna."

V tem odstavku vidim glavno sporočilo knjige: "Sorodna duša ni človek, s katerim ti je vedno samo lepo. Sorodna duša je tista, ki te premakne. Iztrga iz korenin. Tista, h kateri te vleče sila, močnejša od vsega, kar obstaja. S sorodno dušo so lahko zapleti na dnevnem redu, pa vseeno ni človeka na tem svetu, s katerim bi se najraje postaral. In ta želja ostane, tudi če te zapusti." Iskanje sreče torej. V tej naši družbi izobilja se morda preveč ukvarjamo sami s sabo in tako spregledamo velike probleme v naši okolici, čeprav nam v življenju prav ničesar ne primanjkuje. A toliko je možnosti, da bi lahko prispevali k boljšemu svetu! To je pravo ogledalo družbe, v kateri živimo. Ampak kaj bi to, če ljudje radi berejo takšne knjige; tovrstna tematika je avtorjem prinesla celo cenjenega kresnika.

Kje je v zgodbi volk? Hm, dva sta. Če ju hočete odkriti, bo treba poseči po knjigi. Čakamo tretji del in upam, da bo spet zanimiva pokrajina s priloženimi recepti, omenjenimi v romanu. Med besedilom so črno-bele fotografije, ki pričarajo nekaj vzdušja poti, po kateri hodi junakinja.

Vladimir Habjan

Zdravko Likar: Kobariški in beneški planinci praznujejo. Planinsko društvo Kobarid in Občina Kobarid. Kobarid, 2022. 91. str., 5 EUR.

Planinsko društvo Kobarid letos praznuje 70-letnico, Planinska družina Benečije pa 30-letnico obstoja. Visoki jubilej so počastili z izdajo zbornika velikega formata. Izdajo je omogočila Občina Kobarid, ki je, mimogrede, pred kratkim prejela naziv branju prijazna občina. Iz publikacije je razvidno, da gre za manjšo, a tesno povezano skupnost, ki diha in deluje za dobro planinskega društva in njegovega članstva. Tudi na prijatelje iz Planinske družine Benečije niso pozabili. Ta zbornik je posvečen tudi beneškim slovenskim planincem, s katerimi skupaj organizirajo tudi večdnevne izlete po raznih državah in gorovjih. Zbornik opisuje aktivnosti društva v obdobju od leta 2012 do 2022. PD Kobarid je zgradilo bivake na Črniku, Muzcu in Hleku na Krejskih planjah ter dve planinski koči na planini Kuhinja; ena od njiju je namreč do tal pogorela. Kobariško planinsko društvo je obnovilo in nekaj let upravljalo tudi kočjo na Stolu. Kot je v predgovoru poudaril župan občine, društvo skrbi za več kot sto kilometrov poti. Iz društva izhajajo izvrstni alpinisti in požrtvovalni gorski reševalci. Skrbi tudi za razvoj podmladka, zato članstvo ne usiha.

Daljši poglavji sta namenjeni delu mladinskega in markacijskega odseka. V predstavitvi slednjega uvodoma piše: "Markirana pot daje planincu varnost, da bo po izbrani poti prišel na cilj. Vsak markacijski znak ga utrjuje v zavesti, da je na pravi poti. Zato mora biti vsaka markacija dobro vidna, včasih bolj pogosta, včasih bolj redka. Na mulatjerah in kolovozih so markacije le pomirjevalne." Enostravno in razumljivo, kajne? Vse poti PD Kobarid so lahke, razen poti Silva Korena na Krn, ki je kategorizirana kot zelo zahtevna pot. Po "njihovem ozemlju" poteka tudi Evropska

pešpot E 7. Zdravko Likar, avtor zbornika, opisuje prvo markiranje poti iz Kobarida po grebenu na Stol in iz Livka na Matajur, obe opravljeni v letu 1967. Izpostavi, da je v 55 letih "narava temeljito predrugačila podobo obeh gora".

Lahko beremo faksimilirana poročila iz časopisov *Delo*, *Primorske novice*, tednika *Novi Matajur* in štirinajst-dnevnik *Dom*; zadnja dva imata nekatere zapise v zanimivem beneškem narečju iz Nadiških dolin. Faksimile iz *Doma*, časopisa za Benečijo, Rezijo in Kanalsko dolino je članek o Planinski družini Benečije, ki so jo leta 1992 ustanovili v gostilni v Nokulah pri Špetru, za katero je zaslužno tudi kobariško planinsko društvo. Dom na Matajuri, njihova slovenska kočica v Italiji, je "kot most, ki povezuje Beneške Slovence s planinci z obeh strani meje".

Zanimivi in zabavni so nekateri zapisi v vpisnih knjigah, ki so na voljo na devetih lokacijah, kočah in vrhovih; tudi v italijanščini, angleščini in nemščini. Vsi vsebinski sklopi so opremljeni z bogatimi črno-belimi in barvnimi fotografskim gradivom. Iz zbornika je razvidno, da so člani PD Kobarid upravičeno ponosni na svoje delo in na tesne prijateljske odnose z Beneškimi Slovenci, zlasti s člani Planinske družine Benečije.

Mire Steinbuch

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Mednarodni dan gora, ki ga praznujemo 11. decembra in ga je Generalna skupščina Združenih narodov razglasila leta 2003, je v letu 2022 slavil ženske, saj je bila tema Ženske premikajo gore. "Ženske širom sveta imajo v gorskem okolju pomembno vlogo pri okoljevarstvu, pri socialnem in ekonomskem razvoju. Marsikje so ključne pri upravljanju z različnimi gorskimi viri, so vodilne branilke narave, imajo glavno vlogo pri ohranjanju tradicij in kulturne dediščine. Zaradi družbenih, socialno-eko-

nomskih ter klimatskih sprememb po vsem svetu ženske sprejemajo še večjo in pomembnejšo vlogo v gorskem svetu, a so mnogokrat zaradi številnih vzrokov spregledane in zapostavljene. Zaradi neenakopravnosti je mnogokrat status in potencial žensk premalo in nepravilno izražen. Na dan praznovanja mednarodnega dneva gora imamo tako priložnost za razmislek o dvigu enakopravnosti številnih vlog žensk v gorskem svetu," je med drugim v poslanici PZS ob tem dnevu dejal podpredsednik PZS Miha Habjan.

Ob mednarodnem dnevu gora in mednarodnem festivalu Brati gore je Mestna knjižnica Ljubljana – Knjižnica Otona Župančiča gostila najuspešnejšo alpinistko leta 2021 Anjo Petek, ki s svojimi vzponi vedno znova dviguje magične meje. Z Anjo, ki je predstavila tudi svoje najboljše vzpone leta 2022, se je o gorah in knjigah, o motivaciji in lepotah, o življenju in doživljanju, vzornikih in vzornicah ter o vsem, kar Anjo vleče tja gori v gore pogovarjala Zdenka Mihelič.

PZS je povabila planinke in planince na možnost, da do enega odstotka odmerjene dohodnine namenijo planinski organizaciji za lepe planinske poti.

Pred prazniki je pozivala k vstopu v novo leto brez uporabe pirotehničnih sredstev v naravi in nasploh, saj pirotehnika ogroža varnost človeka, onesnažuje zrak in okolje ter je moteča za prostoživeče in domače živali.

Poročala je o novem predsedniku Olimpijskega komiteja Slovenije – Združenja športnih zvez. To je postal dolgoletni predsednik Rokometne zveze Slovenije Franjo Bobinac, ki je nasledil svoja predhodnika, dr. Janeza Kocijančiča in Bogdana Gabrovca. Strokovni sodelavec PZS Matjaž Šerkezi je bil s svojim vzgledom in vzgojo sodobnih planincev po izboru uredništva časopisne hiše Delo izbran med deseterico kandidatov za Delovo osebnost leta.

Odbor inPlaninec. Mednarodni dan invalidov, 3. december, je leta 1992 razglasila Organizacija združenih narodov. S tem so želeli poudariti pomen celovite obravnave problematike invalidnosti, izboljšanja statusa

invalidov in zagotavljanja njihove vključenosti v družbo ter oblikovati podporo javnosti pri zavzemanju za dostojanstvo, pravice in blaginjo invalidov. Decembra 2006 je bila sprejeta Konvencija o pravicah invalidov, ki jo je podpisalo 153 držav, Slovenija jo je podpisala marca 2007, ratificirala pa leta 2008. V Evropi z več kot 45 milijonov prebivalci ima vsak šesti Evropejec, star od 15 do 64 let, dolgotrajne težave ali status invalida. V Sloveniji živi približno 170 tisoč invalidov. Letošnji mednarodni dan invalidov se osredotoča na vključujoč razvoj in pomen inovacij pri spodbujanju dostopnega in pravičnega sveta. Na tem področju že od leta 2015 deluje odbor inPlaninec. Inkluzijski pohodi ne spodbujajo le h gibanju, temveč še bolj k medsebojnemu povezovanju, saj so gore naravno inkluzijsko okolje. InPlaninci so se v zadnjem obdobju leta odpravili po poti treh zvonov in na zasneženo Uršljo goro.

Gorniške vasi. Jezersko, prva gorniška vas v Sloveniji, je poročala o uspešni poletni planinski sezoni in o novostih za zimsko sezono. Za svoje goste so pripravili posebno kartico ugodnosti, s katero bodo lahko vsi, ki se bodo odločili bivati v tej alpski dolini vsaj dve noči do 5. marca, koristili številne ugodnosti na različne zimske aktivnosti in storitve.

Mladinska komisija je povabila na drugi študentski izlet v novem mandatu. Odpravili so se na Mrežce in razglede nad Pokljuko.

MK vabi mlade med 18. in 29. letom na zimsko šolo, ki bo od 24. do 26. februarja na Domu na Komni in okolici. Rok prijave je 31. januar.

Vodniška komisija (VK) je obširneje predstavila letošnji zbor predstavnikov vodniških odsekov planinskih društev in novo vodstvo VK, ki jo bo po šestnajstih letih načelnštva Franca Gričarja vodil novi načelnik Matej Kocbek iz PD Krka Novo mesto. O sestavi izvršnega odbora VK in prejemnikih priznanja častni vodnik PZS smo pisali v decembrski številki *Vestnika*.

Gospodarska komisija (GK). PD Celje Matica je tudi za tokrat izdalo koledar, s pomočjo katerega bodo zbirali finančna sredstva za nadaljevanje gradnje planinskega doma na Okre-

šju. Kupite ga lahko v trgovinah Iglu sport Celje in Velenje, v plezalnem centru Celje, gostilni Privošnik, TIC Mozirje, na kmetiji Žagar v Petrovčah in po e-pošti info.pdcelje@gmail.com. Na spletni strani so objavili povabila na silvestrovanje v planinskih kočah.

Komisija za planinske poti. PD Nova Gorica sporoča, da so očiščene, urejene in znova odprte vse planinske poti na območju Trstelja in Cerja, ki so bile poškodovane v velikem gozdnem požaru.

Planinska pot med odcepom za Zgornji Martuljkov slap in krnico Za Akom je zaprta zaradi poškodovanih varoval.

Komisija za alpinizem (KA) je razpisala seminar in izpite za naziv strokovni delavec 2 – športno treniranje – planinstvo-alpinizem, modul alpinistični inštruktor.

Poročali so z oktobrskega tabora za perspektivne alpiniste. Tabora v Trenti so se pod vodstvom Andreja Ježa in pomočnika vodje Gregorja Kristana udeležili Tjaša Kolar, Urh Primožič, Erik Pauša, Gašper Ravnjak, Žiga Rozman, Urša Kešar, Dino Cesar in Luka Kracun.

Jesenski tabor KA pa je potekal med 26. novembrom in 3. decembrom v Tatrah. Vodji sta bila Nejc Marčič in Martin Žumer, udeleženci pa Luka Kramarič, Rudi Nadlučnik, Jakob Skvarča, Jurij Tratar, Peter Borič, Krištof Frelih, Luka Šturm, Andrej Jež, Davo Mihev, Anja Petek in Domen Košir.

Komisija za športno plezanje (KŠP). Mednarodna zveza za športno plezanje (IFSC) in Planinska zveza Slovenije (PZS) sta se dogovorili za predstavitev tekme svetovnega pokala Koper 2023, ki bo po novem potekala 8. in 9. septembra. Izvedli bodo dodatni spremljevalni program, v katerem bo sodelovalo več sto otrok iz okoliških osnovnih in srednjih šol. Tekma v Kopru bo prva tekma po svetovnem prvenstvu v športnem plezanju v Bernu v Švici, kjer bo prvo olimpijsko sito. Tako bomo v Kopru že lahko spremljali kvalificirano kandidatko ali kandidata za novo olimpijsko medaljo. Atlet Kristjan Čeh, smučarska skakalka Urša Bogataj in mešana ekipa v smučarskih skokih so bili najboljši slovenski športniki leta 2022 po izboru Društva športnih novinarjev Slovenije. Najboljša športna plezalka sveta in olimpijska zmagovalka, naša Janja Garnbret, je po lanskem nazivu prejela drugo najvišje število točk. Pred podelitvijo je bila pri predsedniku države Borutu Pahorju v predsedniški palači, kjer je pripravil svoj zadnji sprejem za športnike v svojem mandatu.

Komisija za gorske športe (KGŠ). V Žilini na Slovaškem je 26.–27. novembra na prvi tekmi UIAA evropskega pokala v tekmovalnem lednem plezanju v težavnosti Slovenijo zastopala najštevilčnejša slovenska ekipa, kar kaže na vse večje navdušenje nad to plezalno disciplino. Na tekmi so se pomerili tekmovalci iz petnajstih evropskih držav, nekaj tekmovalcev je prišlo tudi iz Združenih držav Amerike. Slovensko ekipo

so sestavljali Blaž Grad (AO PD Nova Gorica), Nejc Anžlovar (AO PD Kranj), Nace Grgorič (AO PD Kranj), Vili Guček (AO Špaltna), Miha Guna (AO PD Rašica), Marko Guna (AO PD Rašica), Miha Habjan (APD Ljubljana), Nadja Korinšek (AO PD Trbovlje), Gregor Šegel (AO PD Ljubljana - Matica) in Maja Šuštar Habjan (AO PD Domžale), ki sta edina nastopila v finalu in v njem dosegla 7. in Maja odlično 3. mesto.

10. decembra je v Podslemenskem tunelu in pri nekdanji žičnici (oboje pri Zagrebu) potekala prva tekma odprtega slovensko-hrvaško-srbskega pokala v lednem plezanju v sezoni 2022/23. Tekma v organizaciji Komisije za alpinizem Hrvaške planinske zveze, PDS Velebit Zagreb in HPD Zagreb-Matica je gostila deset tekmovalcev in enaindvajset tekmovalcev iz Hrvaške, Srbije, Bosne in Hercegovine in Slovenije. Pri dekletih je zmagala Maja Šuštar Habjan (AO PD Domžale), druga je bila Katja Brunec (AO PD Kranj), tretja pa tekmovalka iz Bosne in Hercegovine Ivana Mijić. Od Slovencev sta se v finale uvrstili še Nadja Korinšek (AO PD Trbovlje) in Marta Krejan Čokl (AK Ravne na Koroškem), ki sta bili peti in šesti. Pri moških je zmagal Marko Guna (AO PD Rašica), srebro je dosegel Nace Grgorič (AO PD Kranj), bron pa Gregor Šegel (AO PD Ljubljana - Matica). V finalni smeri so se od naših pomerili še Miha Guna (AO PD Rašica) in Vili Guček (AO Špaltna), ki sta si razdelila peto mesto, sedmi je bil Nejc Anžlovar (AO PD Kranj), osmi pa Žan Hrastovec (AO PD Kamnik).

Komisija za turno kolesarstvo (KTK) je objavila razpis za registracijo turno-kolesarskih odsekov in klubov v letu 2023.

Planinska založba (PZ) je predstavljala šest knjig, ki so izšle v letošnjem letu, in njihove avtorje zapletla v zanimive pogovore.

Preventiva. Planinska zveza je opozarjala na previdnost pri obisku zasneženih gora, pri izbiri tur, na upoštevanje vremena, stopnje nevarnosti proženja snežnih plazov, na dobro psiho-fizično pripravljenost, na potrebno znanje uporabe zimske tehnične in zaščitne opreme.

Zdenka Mihelič

60. TRADICIONALNI SPUST IZPOD RADUHE

- sobota, 18. marec 2023, žrebanje startnih števil in druženje v koči na Grohatu
- nedelja, 19. marec 2023, tekmovanje

Informacije:
Miran Kaker - Keks 031 294 171
grskoroske@gmail.com

Vabita GRS Koroške in AK Črna na Koroškem

**POČITNIŠKA
PLEZALNA
ŠOLA**

AKTIVNE IN ZABAVNE POČITNICE | ZA ZAČETNIKE IN IZKUŠENE MLADE PLEZALCE
10 TERMINOV PREKO CELEGA POLETJA | WWW.PLEZALNICENTER.SI

PLEZALNI
CENTER
LJUBLJANA

**U prihodnjih številkah Planinskega
vestnika boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA

Gorniške vasi, podnebje in gore, gorsko kolesarstvo

INTERJUJ

Lado Vidmar, Rajko Lotrič, Uli Guček

Z NAMI NA POT

Rockbergi

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.*

**ZIMSKA
DOŽIVETJA
NARAVE**

vsak petek ob 17.05 h
na radiu Ognjišče
z Blažem Lesnikom

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

**99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore-ljudje

Tema 2023:
**Tematska pot,
kot turistični
proizvod**
Prijave na
alpeadria.si

Alpe-Adria

33. sejem turizma,
kampinga in karavaninga

15.—18. februar 2023

Gospodarsko razstavišče, Ljubljana

VZPOREDNI DOGODEK:

